TUDOR

Baroneasa din Lona

ROMAN

www.digibuc.ro

Dedic această carte copiilor mei dragi Galiniţa, Steluţa, Leonora şi George.

www.digibuc.ro

n judeţul Someş, în aprorierea satului Popteleacul de Craine, se află situată com. Lona cu vechiul ei castel, în stil medieval şi parcul minunat, conacul moşiei renumită de altădată, a familiei baronilor de Esterhatzi. Pe un pat ca de doi chilometri întindere, aşezat de natură în coasta unui deal înalt, e situat castelul înconjurat de păduri de brazi şi apele limpezi ale lacului. In vale, curge râul Lona, pe al cărei iaz e aşezată moara cu edecurile ei şi o fabrică de cherestea. Clipcotitul apei şi susurul frunzei, mişcată de vânt, cântă fără întrerupere povestea acestor locuri fermecate.

Răsărit, par'că, din apele lacului, se înalţă acest impunător castel, care închide în el atâtea taine ale unei lumi ce nu mai este, ale unui trecut nu prea îndepărtat.

Lebedele bătrâne şi florile de nufăr, speriate de atâta singurătate, îşi plâng tristeţea prin fulgi şi petale, purtate de undele lacului în sus şi în jos. Câteva bărci putrede, acoperite cu muşchi verde, şi-au desprins din brâu lopeţile în semn de dezolare, iar în locul stăpânilor, cari nu mai vin, dau ospitalitate broaştelor care prin orăcăitul lor puternic, cântă imn de îngropăciune.

E vopsit alb castelul. Obloanele uşilor şi ferestrelor nu s'au mai ridicat demult. Balcoanele

www.digibuc.ro

şi terasele îmbrobodite de trandafiri urcători, crescuţi în voie până la sălbătecie, par nişte coşuri uriaşe cu flori, suspendate în aer, care îşi aşteaptă cumpărătorii. Intreg castelul, văzut de departe, printre brazii seculari, mult mai înalţi decât cele două rânduri suprapuse ale lui, pe cap cu o cască fieruită, care constitue cupola turnului central. Prin gestu-i măreţ, par'că ar zice: *„Opreşte-te călătorule! Cercetează tainele mele! Durata naturei şi măreţia ei sunt veci-nice, — tu, cu soarta unei frunze, dacă nu-mi poţi pătrunde tainele, treci mai departe şi în-groapă-ţi neputinţa la margine de drum”.*

A murit de mult viaţa în el. Lumina nu mai râde prin obloanele decolorate. O singură aripă dinspre lac pare să fie locuită, după lumina care se scurge prin geamurile a două ferestre cu o-bloanele ridicate. Viaţa mai pulsează aci ca sub pleoapele unui muribund. Umbra frumoasei ba-ronese Esterhatzi de altădată, care poartă pe umeri 80 şi patru de poveri, trece rar prin ale-ele parcului, sprijinită în baston şi însoţită de camerista sa, tot aşa de bătrână ca şi ea. Pri-veşte cu ochiul stins, în gol, a ruină şi păcat. Anii şi suferinţele au săpat brazde adânci în obrajii săi, caşi ploile şi vijeliile în zidurile cas-telului. Două ruine gata de prăbuşire. Din când în când, îşi aruncă ochii înspre grajdurile pustii, unde caii pur-sânge, de altădată, îşi muşcau zăbalele şi frământau pământul cu copitele, în aş-teptarea stăpânilor. Ce gânduri îi va fi chinuind mintea de lasă capul pe piept, clătinat uşor ca de o adiere de vânt, iar doi stropi mari de lacrămi îi alunecă pe obraz picând peste frunzele scoro-jite de pe alee. Un singur grădinar bătrân, un paznic de noapte, o bucătăreasă, bătrâna came-ristă, blândul papagal cu fulgii năpârliţi şi Mylli, câinele credincios de altădată, împăiat, din hall, îi mai amintesc baronesei clipele de fe-ricire de odinioară. Altfel cântau atunci păsările

www.digibuc.ro

şi altfel poleia luna pajiştile înflorite. Atunci nu cântu cucuvaele prin firizile turnurilor ca astăzi, căci fugeau speriate de atâta animaţie şi veselie.

Servitorii pomeniţi, puţini la număr, îmbătrâniţi şi ei la curtea baronilor, trec trişti, cu pas domol, gândind şi ei la belşugul şi veselia de altădată. Fac în fiecare zi aceleaşi servicii, aceleaşi mişcări uniforme, neanimaţi de nici o schimbare, aşteptând cu groază moartea d-nei baroane, când îşi vor pierde şi bucăţica modestă de pâine, că cine să-i mai angajeze aşa bătrâni?

Din culmea dealului, pe care nu l-a mai coborît de ani, baroana priveşte în vale iazul, care şerpuieşte printre lanurile de grâu şi fâneţuri, şi moara, moara, care îi trezeşte în sufletul frânt atâtea amintiri frumoase şi urîte, că nu le mai poate cuprinde mintea ei obosită.

Cu inima de mamă rănită, îşi plânge unicul fiu fugit în lume ,printre streini. Nu l-a văzut dela război şi nu ştie de mai trăeşte, că nu a mai dat niciun semn de viaţă. Atuci, când România a intrat în posesia Ardealului, el n'a voit să depună jurământul şi să trăiască printre români, pe care îi ura de moarte. A părăsit cu aceiaşi uşurinţă ţara în care s'a născut şi a trăit, caşi pe maică-sa.

Bătrânii din Lona şi cei din împrejurimi, caşi tineri şi chiar copiii, se închină cu smerenie, cu iubire chiar, în faţa acestei nobile bătrâne, care a fost întotdeuna bună şi milostivă cu ei. Deşi nu mai e bogată şi nu-i mai poate ajuta băneşte, le mai dă poveţe şi îndrumări folositoare, le dă medicamente, ba şi câte un plug, o grapă, o coasă şi alte multe unelte de muncă rămase prin poduri, ca mărturii ale unei vaste gospodării.

.....,

Să ne întoarcem cu câţiva ani înaintea războiului de întregire, pe această frumoasă moşie a

www.digibuc.ro

baronului Arpad Esterhatzi. Viaţa pulsa aci în toată amploarea ei. Baronul avea pe atunci 23 de ani (fostul soţ al baroanei dela începutul povestei mele). Intors abia din streinătate, se hotărî să rămână lângă mama sa, rămasă văduvă de tânără cu unicul copil.

Studiase la Paris medicina, dar întors în ţară, nu practica decât în mod gratuit pentru oamenii de pe moşia lor. După o veche tradiţie a acestei familii, toţi urmaşii, indiferent de ce ar fi studiat, se ocupau de întreprinderile lor, îşi administrau nisguri moşia şi industriile. La rugămintile mamei lui, a rămas şi Arpad ca să-şi administreze singur vasta lor avere, fiind singurul moştenitor. Caracter bun, în diferenţă de cel al maică-sii, care era sgârcită, ambiţioasă şi îngâmfată peste măsură, şi-a câştigat repede simpatia nu numai a oamenilor de pe moşia lor şi din fabrici, dar chiar şi a celor din împrejurimi. Nu umilea, nu jignea şi nu nedreptăţea pe nimeni. Se interesa deaproape de nevoile oamenilor şi ajuta pe cei mai nevoiaşi. Căuta ca cei angajaţi pe moşia lor, la curte sau la fabrici, să fie menajaţi şi bine plătiţi. Din această cauză, era în dese conflicte cu maică-sa, mai ales că nu făcea deosebire de naţionalitate şi nu-i persecuta pe iobaji (Olah), adică pe români.

Dintre toţi prietenii castelanilor Esterhatzi, singură Rosalia Kluch a rămas cea mai credincioasă. Fiică a celei mai bune prietene a baroanei, îşi avea moşiile în vecintătea lor. Măritată foarte de tânără, era văduvă la 20 de ani. Bărbatul ei fusese afiţer de dragoni şi murise într'un accident de călătorie. Frumoasă şi bogată, căută să intre în graţiile tânărului baron, căci de mici copii se logodiseră, pe când baronul avea 10 ani.

Mândră de frumuseţea, bogăţia şi rangul ei, cocheta cu mulţi bărbaţi încă de pe când Kluch era în viaţă. Se opri la figura impunătoare a tânărului baron Esterhatzi şi căuta să-l cucerea-

www.digibuc.ro

scă cu orice preţ, făcându-l gelos. Reuşi să-l atragă în mrejele ei, să-şi împartă patul şi singurătatea cu el, dar nu reuşi să se facă iubită de el. Ceva ciudat se petrecea cu el: când era departe de ea, o dorea, când se apropia însă, ceva neînţeles îl îndepărta de ea, oricât era de frumoasă şi de drăgălaşe cu el. Baroana o ajuta din toate puterile ei, căci îi convenea de minune o asemenea patridă pentru Arpad, din toate punctele de vedere.

— Ce nu-ţi place, Arpad, la Rosalia ? Frumoasă, bogată, de rang nobl caşi noi şi mai presus de toate, te iubeşte mult. Dansează minunat, călăreşte admirabil şi e veselă ca o grădină înflorită.

— Nu zic că nu-mi place, dar nu vreau să mă însor aşa de tânăr, mamă. Tu dece insişti să mă însor ? Ca să părăsesc totul şi să te las singură ? Lasă timpul să hotărască ! Dacă Rosalia va fi hărăzită mie de destin, o voi lua mai târziu.

— Dar dacă se mărită ?

— Atunci, îi doresc noroc şi pace !

Niciodată nu era mai fericit Arpad ca atunci când putea să iasă singur, să hoinărească, împreună cu câinii, prin luncă şi împrejurimi, prin satele vecine şi chiar prin orăşele şi târguri, cu tânărul său lacheu. Oridecâteori Rosalia avea invitaţi, el pretexta că e ocupat cu afacerile moşiei şi ale fabricilor.

Işi pierdea nopţi întregi în vasta bibliotecă a familiei lui, cu o sete neînchipuită de cercetător. Iubea natura, sportul, caii şi câinii, vânătoarea şi nicidecum petrecerile de salon, orgiile şi cancanurile din lumea mare, în diferenţă de Rosalia care nu putea să-l înţeleagă.

— Arpad, dragă, îi spunea ea cu disperare în momentele de intimitate, mă neglijezi pentru absurdităţi de neluat în seamă. Cum e posibil ca tu, iubitul meu, să lipseşti în zilele de primire, când toate cunoştinţele noastre ştiu că te-am

www.digibuc.ro

preferat? Zile întregi nu te văd. Dece trebue să te ocupi tu în persoană de atâtea lucruri grosolane și obositoare, când ar putea s'o facă administratorii tăi, cași la mine?

— Uite draga mea, avem cu totul alte vederi și nici nu ne potrivim defel la caracter. Eu sunt așa cum sunt și nu mă pot schimba, pe tine aș încerca zadarnic să te schimb și cred aproape sigur că n'aș reuși. Pe lângă iubirea noastră, am mare nevoe de o prietenie adâncă, mare, sinceră, să mă accepte așa cum sunt.

— Nu-ți ajunge iubirea, prietenia mea? Trebue să fim mai mult împreună, să ne cunoaștem mai bine...

— Cum?

— Să ne căsătorim. Ce mai întrebi?

— Nu, asta e imposibil!

— Imposibil? Explică-te. Nu mai înțeleg nimic. Iubești o altă femeie?

— Nu. Tu ești singura femeie, pe care am strâns-o în brațe de când m'am întors în țară.

— Atunci?

— Dintr'o mare rațiune. N'aș putea să te fac fericită.

— Cred că nu vrei. Totul e posibil cu voință.

— Nu draga mea. Te-aș neglija mereu, căci între noi e o rivală mare, puternică.

— ?

— Biblioteca, pe care o urăști atât. Deosebit de asta, sunt un morocănos, nu-mi plac vizitele, detest saloanele, îmi place numai natura. Toată viața mea mă voi culca devreme și mă voi trezi cu muncitorii odată.

— Pentruce acest chin? N'avem destulă avere? Pentru cine să mai strângem? Putem trăi princiar, aci, în streinătate, unde vrem.

— Nu averea mă interesează, Rosalia, nu. Să ne înțelegem, ci modul de cum o plasezi, cum o folosești, asta ne desparte. Tu vrei să strălucești, să arunci banii pe ferestre și să-i

www.digibuc.ro

cheltueşti zadarnic, — eu, sunt cel mai fericit dacă se pot hrăni mii de oameni din averea mea, să nu fie nimeni sărac în comuna noastră, să parăm boalele şi murdăria.

— Cum poţi tu găsi satisfacţie în toate aceste nimicuri sau numai în ele? Ce ne interesează pe noi toţi mojicii şi toţi nespălaţii?

— Nici n'am pretenţia să te intereseze pe tine, spun numai că mă interesează pe mine. Cu mama te potriveşti de minune, cu mine însă nu, regret.

După plecarea baronului, de frică să nu-l piardă, par'că s'ar înmuia să cedeze în faţa caracterului său, dar curând, curând se reculege şi revolta îi întunecă mintea. Nu este ea femeia capabilă de un asemenea sacrificiu, şi cum ar putea să se sacrifice, când nici nu-l înţelege măcar. Se consolează repede în mijlocul dantelelor, bijuteriilor şi adoratorilor, păstrând totuşi raporturile intime cu baronul. El se depărtează tot mai mult de ea şi se închide într'o lume a lui neînţeleasă de nimeni, de multe ori nici chiar de el.

E sfârşit de Mai. O zi frumoasă după ploae, înaintea prânzului. Brazii şi valea verde a iazului râd sub strălucirea razelor soarelui. Baronul simte nevoia să se piardă pe câtva timp, prin lunca înflorită şi să viseze singur sub vraja naturei. Ia cei patru câini de vânătoare cu el şi ese pe portiţa lăturalnică din parc. Coboară valea înfiorat de admiraţie. Se opreşte din timp în timp să admire o floare, ori să asculte un ciripit de paseri. Oo, cât de mult i-au lipsit toate aceste frumuseţi sălbatice la Paris. In definitiv, el băiat de bani gata nu învăţase atâţia ani, ca să putrezească la ţară şi când a sosit acasă, şi-a propus ca temporală să-i fie vacanţa, dar încet, pe nesimţite, l-a furat frumuseţia şi sălbătecia naturei, toată această activitate febrilă a miilor de ţărani simpli, dar buni la suflet, credincioşi şi

www.digibuc.ro

cauzei şi lui Dumnezeu şi plini de respect. Ei şi dacă se simţia atât de bine, dece să nu rămână mereu între ei? Numai că viaţa la castel devine din ce în ce mai monotonă din cauza diferenţei de vederi dintre el şi maică-sa. Dar nici cu iubirea n'a nemerit-o. Ii lipseşte o prietenie curată aşa cum o visa el. Discuţiile inutile îl irită şi de aceia caută să fie cât mai departe de ele. Tinereţia şi energia lui sunt tovarăşe care îl fac destul de fericit, dece să se plângă la urma urmei? Tot reflectând, zăreşte moara printre brazi. Ascultă câtva timp clipcotitul apei şi huruiala roţilor. Când dă să iasă dintr'un desiş de brazi, rămase extaziat de splendoarea unui tablou, ce-i apăruse la distanţă. Nu, nu se poate să fie realitate, îşi zicea el, trebue să fie vreo fantezie de a simţului meu dornic după noutăţi.

Nu cuteza să mai înainteze de teamă ca apariţia să nu dispară tot aşa de repede: Pe plaiul verde din marginea iazului, la umbra unei sălcii bătrâne, o turmă de gâşte, cu sumedenie de boboci mai mici şi mai mari, unii abia eşti din ou, păşteau liniştiţi. In mijlocul lor, o fetiţă drăgălaşe ca de şase ani, strângea în bucneţele viorelele ce le avea în poală şi le lega cu fire de iarbă cântând; de tulpina sălciei, deasupra capului ei, atârnă o straiţă cu merinde, de o crăcuţă uscată. Fata ridică ochii şi viu surprinsă la vederea grofului, cum obicinuesc să-i spună ţăranii, dădu un ţipăt întinzând mâinile.

Era aşa de drăguţă în gestul ei de surprindere, că nu i l-ar fi putut prinde penelul celui mai mare artist. Ochii albaştrii, măriţi de spaimă, caşi viorelele din poală, părul auriu inelat, rămas afară din băsmăluţă albă cu flori albastre, încadra doi obrăjori rumeni cu o guriţă mică, ce părea tăiată în marmură şi un nas etxrem de delicat. Era atâta armonie între contrastul dintre viorele, boboceii

www.digibuc.ro

aurii de gâscă, reflexele argintii ale talazurilor iazului, verdele din jur și acest copil speriat, că baronul rămase mut de admirație, fără să mai facă o singură mișcare. In acest moment, câinii se repeziră și împrăștiară gâștele cu boboci cu tot. Fata se ridică arsă, nemaiținând seamă de viorelele, care se împrăștiară pe iarbă și o porni în fugă după gâște. Baronul își certă câinii și le ordonă să se culce pe iarbă. Fata își aduse bobocii amenințându-i cu o nueluișe și se așeză sub salcie. Adună viorelele din iarbă și se apucă iar de înmănunchiat. Privi către baron cu un fel de reproș, fără a zice un cuvânt, apoi cu aer indiferent începu să înumere bucheţelele: 2, 4, 3, 9, 7. Baronul o privea mereu cu admirație. Ea punea la rând buchetele și privind cu coada ochiului la baron, începu să cânte:

„Gâsculiţe, bobocei,
v'adunaţi în poeniţă,
vă dă lelea ierbuliţă,
toporași și brebenei.

Iar când soarele 'n disear'
o pornim încet spre casă,
cu lâna 'n caer netoarsă
și venim de mâine iar...."

Ridică ochii către baron și văzând că o tot privește nemișcat, îl întrebă cam bosumflată:

— Dece ai lăsat câinii să-mi sperie bobocii?

— Nu eu i-am lăsat, fetiţo, au sărit fără să mă întrebe, n'ai văzut că i-am certat? Acasă o să-i pedepsesc.

Nu se mai putu stăpâni, o ridică în brațe și o sărută pe obraji de mai multe ori. Nu era murdară și nu mirosea urât ca alţi copii neîngrijiţi. Priminită și spălată, numai mâinile îi erau înverzite de flori. Se smulse din brațele lui și dădu să se reașeze, urmărind din ochi bobocii.

www.digibuc.ro

— Cum te chiamă fetiţo?
— Frusinica, zice fata fără a-l privi.
— A cui eşti tu aşa de cuminte?
— A mamii, a cui să fiu?
— Ce faci cu viorelele astea?
— Le duc mămichii să le pună în bărdace la fereastră.
— Ascultă Frusinico, mă cunoşti tu pe mine?
— Eşti Domnul Grof Arpad.
— De unde şti tu asta?
— Mi-a spus nenea Toma ieri când treceai pela noi.

Se ridică şi porni repede după gâşte, care se depărtau, şl le aduse iar cu nueluşa. Reaşezându-se, îl întrebă pe baron:
— Matale ai gâşte?
— Am Frusinico mult mai multe ca tine.
— Da... dar păpuşi vezi că nu ai. Eu am o păpuşe mare şi frumoasă. Mi-a adus-o unchul Grigore dela Sălişte. Are rochie de fai şi papuci mândri.
— Ehei, eu am o sută de păpuşi, Frusinico. Sunt mari cât tine şi mai frumoase decât îngerii din cer.
— Ingerii din cer sunt frumoşi?
— Ca tine de frumoşi. Cele mai frumoase făpturi ale lui Dumnezeu.
— Eu nu-i iubesc că mi-a luat cu ei pe frăţiorul meu Vasile şi mămica plânge de atunci mereu.
— Nu l-au luat ei, ci Dumnezeu l-a luat. Ei numai îi cântă şi-l adoarme. Acum să vorbim despre păpuşi: ele închid ochii, îi deschid, strigă „mamă".
— Cum, vorbesc?
— Da, vorbesc şi horesc frumos.
— Nu mai spune, zise ea cu ochii ţintă la baron şi cu mâna pe rochiţa cu florile, şi ce mai zic?
— Şti ce mai zic: „Hai Frusinico vino la noi

www.digibuc.ro

să facem nuntă de păpuşi, cu dulceţuri şi colaci, să ne plimbăm în charetă, zise emoţionat baronul, scăpând de-a rostogolul de sub gene două lacrămi nestăpânite. Cuvintele acestea îi fusese odinioară rostite întocmai, de o surioară a lui mai mică, moartă de mult, şi amintirile i se treziră deodată înnecându-i respiraţia. Fata murise la etatea de cinci ani şi el avea pe atunci doisprezece.

Conversaţia despre păpuşi cu această fetiţă vioae de ţăran, dar tot aşa de frumoasă şi delicată ca şi sora lui, îi sugeră un gând ciudat.

Nu sfârşise bine vorba baronul şi fata, lăsând să-i pice florile din poală, înaintă spre el cu o curiozitate vădită pe figură şi îl întrebă abia ţinându-şi respiraţia:

— Cât ai zis că sunt de mari păpuşile tale?

— Cât tine, dragă, zise el strângând-o de mână, nu vrei să vii cu mine să le vezi?

— Da... ba da ...hai, zise ea bucuroasă, uitând de flori, de gâşte şi de straiţa cu merinde.

Baronul o ridică din nou şi o sărută lipind-o de pieptul său. Cum îşi lăsă căpuşorul ei mic pe pieptul baronului, gândind la cele o sută de păpuşi, i se păru aşa de dulce, aşa de aproape de sufletul lui, că se hotărî să n'o mai părăsească niciodată.

„N'am o soră, gândea el, pe a mea am pierdut-o de mult şi ce greu m'a durut pierderea ei. Ce ar fi? Ei şi... dacă e romăncă? Şi ce dacă e romăncă, ce importanţă are? Dar mama? Oh, uitasem pe mama...

După o ezitare de câteva secunde, îşi adună curajul şi zâmbi ca iluminat de un gând. Apucă fata de mână şi o porni înapoi spre castel. Câinii alergau voioşi înainte şi se întorceau iar gudurându-se la picioarele stăpânului lor. In drum, baronul îi puse fetei o mulţime de întrebări, la care ea răspundea fără un pic de sfială. Ii făcu fel de fel de promisiuni, aţâţându-i din

www.digibuc.ro

ce în ce mai mult curiozitatea. Intrând în parc îl întâlni pe Ioşca, tânărul său lacheu, care îl privea nedumerit văzându-l atât de distrat şi cu ţărăncuţa aceea de mână.

— Ce Ioşca? Ce te-ai speriat aşa? îl întrebă râzând baronul.

— Nimic, Domnule Baron, zse încurcat Ioşca, dar... vă căutam, căci d-na Baroană e în sala de mâncare. Prânzul e servit şi sunteţi aşteptat.

Lacheul se dădu respectos într'o parte şi gândeea, mergând în urma lor: „Aoleoo! Când îl va vedea maică-sa venind cu o ţărancă de mână şi încă romîncă după toate celea... Vai şi amar de masa lui de astăzi". Aproape de uşa vestibulului, Ioşca se apropie de el şi îi şopti:

— Poate voiţi să duc eu fata la bucătărie să i se dea ceva de mâncare?

Uni vorbea cu gestul şi voi să apuce fata de mână, speriat de scandalul ce trebuia să urmeze, şi simţind o milă sinceră pentru stăpânul lui.

— Ştiu ce gândeşti tu Ioşca, dar n'avea nicio grije, es eu din încurcătură, zise el râzând distrat şi trase fata de mână în hall. Trecând prin vasta sală, fata mergea mai mult târâtă, cu atenţia furată de mulţimea pasărilor împăiate, coliviile cu păsărele şi papagalul, dar mai ales papagalul, care sbura liber printre lămâii plini de fructe şi îşi striga stăpânul pe nume, fluerând. Intrară în sala de mâncare. unde baroana aştepta citind. La intrarea lor, întoarse capul şi fuse vădit mirată văzându-l cu fata asta desculţă de mână. Baronul înaintă vesel către ea, învăţă fata să-i sărute mâna şi adăogă vesel:

— Iţi prezint, mamă, pe Frusinica Gheorghe Moraru de pe moşia noastră.

Fata înainta puiţn cam timidă, privind mereu la ochelarii baroanei, căci nu mai văzuse aşa ceva. Când voi să-i sărute mâna, baroana o trase brusc înlăturând cu cealaltă pe fată. O privi pe

www.digibuc.ro

deasupra ochelarilor şi îi puse câteva întrebări, la care fata răspunse mai mult de frică, cu ochii când la ochelarii ei, când la baron. Se ridică oarecum plictisită, ferind să nu-şi atingă eleganta rochie de fai de picioruşele prăfuite ale Frusinichii şi făcu doi paşi.

— Da, e curăţică şi vioae, zise ea arogant, dar e timpul să stăm la masă.

Baronul bănuia furtuna care se apropia şi se pregătea de apărare.

— Nu te supăra, mamă, dar te rog mult, să fi puţin mai blândă cu ea. S'a speriat aproape de aroganţa dumitale.

— Ei, asta e acum! Poate vrei să o strâng şi la piept o Olah (ţărancă)? dar pe tine nu te înţeleg. Ce vrei?

In acest timp, fata speriată în adevăr de răceala baroanei îl târa pe baron de mână înspre uşe.

— Unde sunt păpuşile tale? Hai, du-mă la ele!

— Dorm acum Frusinico. Să mai aşteptăm până se scoală.

— Ei, păi cât să mai aşteptăm? Mie mi-e foame, mă duc devale la straiţă să mănânc.

— Mănânci cu noi, fetiţo, avem fragi, cireşi, caş, şi câte alte bunătăţi.

— Am şi eu colac şi cireşi în straiţă.

— Ai, dar până să te duci acolo se trezesc păpuşile şi te strigă.

In timp ce baronul se căsnea să convingă pe fată să rămână la masă, baroana se plimbă prin sală făcând gesturi disperate în pantomină, iar jupâneasa, care aştepta ordine, râdea pe înfundate în spatele ei.

— Mamă, în amintirea surorei mele Lidia, vreau să mănânce cu noi. Fă-mi, to rog, această plăcere.

— Eu nu mă opun să mănânce, dar nu aci, ci

www.digibuc.ro

la bucătărie. Nu suntem obligaţi să înghiţim murdăria ei.

— Mamă, aci sau afară, îmi este egal, vreau să mănânc astăzi cu fata aceasta. Şi cred că n'ai motiv serios, mamă, să ne trimiţi afară, să lăsăm păpuşile singure.

— Da... da vreau, zise fata auzind iar de păpuşi.

Arpad făcu semn servitoarei să iasă cu ei. Peste câteva minute, se întoarse cu fata spălată, pieptănată, cu părul numai inele rămas afară din băsmăluţă şi cu un şerveţel curat la gât. O aşeză pe un scuan înalt lângă el şi începu a o servi, fără a mai privi la maică-sa, care pufnea pe nări. Se încăpăţânase şi el deşi nu mai înţelegea singur dece. Nu-i împărţia vederile maicăsei, dar niciodată până atunci nu o contrazisese în aşa măsură. Baroana se aşeză la masă plină de revoltă şi începu să mănânce abţinându-se să mai spună ceva. Probabil că se jenează de servitoare, gândea baronul. El avu grije să dea fetei să guste de mai multe ori din vinul vechi de Tokay, cu gând s'o facă să uite de gâşte. Fata gustă foarte puţin din mâncările, cu care nu era obicinuită, dar mâncă în schimb fructe şi prăjituri. Când ea refuză să mai mănânce, el o puse jos pe covor şi începu să-i care bibelouri depe etajere şi fel de fel de jucăriioare. Intră apoi în camera surorei sale, unde se păstrau intacte jucăriile şi reapăru cu două păpuşi mari în braţe.

— Ce faci? ţipă îngrozită baroana ,sunt suveniruri scumpe de care nu trebue să te atingi.

— Tot aşa de scumpă e bucuria acestui copil, mamă şi doar nu le mănâncă. Impuneţi răbdare, te rog, în amintirea Lidiei.

Inecată de bucurie, Frusinica strângea în braţe păpuşile frumos gătite în rochii de mătase şi mai aproape cât ea de mari. Nemaiştiind cu ce să joace întâi, nu bănuia că se punea la cale soarta ei în aceste momente. Baronul se reaşează

www.digibuc.ro

la masă şi începu o discuţie foarte aprinsă cu maică-sa, care îl provoca mereu.

— Noi, mamă, am pierdut pe Ana-Lidia şi am îndurat greu pierderea caşi lipsa ei dintre noi. Dumneata nu poţi şti ce mult am dorit să am o soră. Ce ar fi dacă am adopta noi pe fetiţa asta?

— Cum? S'o adoptăm, zici?

— Ei şi dece nu?

— O spurcată de Olah? Asta nu se poate odată cu capul. S'o creştem da, la curte, iar când s'o face mare să rămână în serviciu pe simbrie.

— Oo, ar fi păcat, mamă. Uită-te la ea ce drăguţă şi ce delicată este. Care copil de boier ar fi mai ceva ca ea?

Ambii îşi îndreptară privirile pe covor. Fata adormise cu mâinile sub cap, lângă teancul de jucării. Obrajii îi erau îmbujoraţi şi râdea prin somn. Induioşat până la lacrămi, baronul se hotărî să lupte, cu orice mijloace, până la reuşită.

— Dar nu vezi, mamă, ce frumuseţe de copil? Cât e de vioae şi inteligentă. I-am luat numai basmaua depe cap şi pare a fi crescută în palat.

— Haa, inteligenţă? Ceeace numeşti tu inteligenţă, nu e decât precocitate. Şi ce atla ar putea fi? Ce ar putea să iasă din nişte beţivi de Olah? Cel mai mult o bună slujnică.

— Ar fi o mare nedreptate, zise mai mult ca pentru sineşi baronul părând că nu a auzit ultimele ei cuvinte, eu numai ca soră o vreau şi nicidecum ca slujnică, nu. O Lidie mică, scumpă caşi ea de blondă şi tot aşa de delicată va trăi mereu în preajma mea, mă va distra, mă va bucura cu bucuriile ei de copil, iar mai apoi, o Lidie mare şi cuminte, cultă, va discuta cu mine, mă va înţelege, îmi va fi o adevărată prietenă. Ne vom împărtăşi tainele, voi avea însfârşit o soră, o soră drăgălaşe ca ea. Ce lucru scump, nepreţuit de scump, să ai o soră...

In timp ce el vorbea, baroana se ridica depe scaun şi se reaşeza transfigurată de spaimă.

www.digibuc.ro

— Asculta Arpad, nu te încapaţâna! Tatal tau s'ar cutremura din mormânt în ziua când o Olah i-ar purta numele. Cine ar mai putea înlocui pe Lidia noastră dusă? Ar fi o profanare să-i poarte numele o ţărancă şi înca o românca...

— Nu mamă, după mine, n'ar fi deloc o profanare, mai ales că l-ar primi atunci când ar trece la religia noastră catolică. Dacă tu crezi ca nu vei putea suporta acest lucru, îi vom da două nume, dar pentru mine rămâne Lidia, scumpa mea soră Lidia.

— Nu vezi că eşti absurd, Arpad. Ca mâine te însori, îţi faci copiii tăi şi ce-ţi trebue o sora streină?

— Insurătoarea, copiii e una şi a avea o sora, e cu totul altceva. Dumneata, mamă, dece plângi mereu lipsa unei surori sau a unui frate? Nu spui D-ta mereu, că de ai fi avut una, nu ai fi mai fost aşa de streină?

— Tu eşti bărbat. Cu tine, se schimbă lucrul. Insfârşit, mă opun categoric la un asemenea act nesocotit. Cred că ai sa-ţi dai curând seama ca susţii o absurditate logică.

— Bine mamă, dacă D-ta te-ai hotărît să-mi refuzi o atât de nevinovată bucurie, eu voi fi neclintit ca stânca în hotărârea mea. Din partea de avere ce mi se cuvine dela tata, cer numai moara cu edecurile ei şi o sfoară de moşie de 10 hectare, pe care vreau să le dau părinţilor Frusinichii, iar cât despre rest, renunţ la tot, las totul Dumitale. Eu plec după aceea la oraş, practic medicina şi ne întreţinem amândoi. Voi avea însă fericirea să am o soră drăgălaşe ca ea.

— Arpad mamă, cum se poate, ripostă speriată baroana, să degradezi tu un nume aristocrat ca al nostru, vechi de sute de ani şi respectat în tot ţinutul, pentru o spurcată de româncă ?

— Nu degradez nimic, n'avea nicio grije, mamă, devreme ce renunţ la el, la titluri, la tot.

www.digibuc.ro

Mă mulțumesc cu titlul câștigat prin munca mea și voi munci mereu pentru consolidarea lui.

— Renunți și la mine, Arpad? Ești așa de hotarât încât nu vrei să ții compt de durerea mamei tale?

— Dacă această mamă se opune la fericirea, la bucuria unicului ei copil, numai din îngâmfare, fără un rost, nu văd dece m'ar mai durea pe mine durerea ei închipuită...

In timp ce baroana lăsă capul pe piept frântă și înfrântă, Arpad se plimba în jurul mesei enervat. Se apropie în urmă de fată, o privi lung, înmuiat, cum dormea liniștită visând, poate, la cele o sută de păpuși. Privind-o din ce în ce mai lung, nu știm ce fel de simțuri îi tresăreau în suflet, că se aplecă pe un genunchi, o sărută încet pe frunte, se ridică și începu s'o privească iar, ca și cum ar fi fost singur cu ea. Baroana privea scena uimită. I se păru deodată că un abiz uriaș s'a deschis în fața ei să-i înghită unica și singura ei bucurie depe lume, copilul ei, în care își pusese toate nădejdile. De ar ceda, ori de nu, nenorocirea i se părea tot așa de mare. Intr'o secundă, străbătu cu mintea înfierbântată, depărtări imaginare până în fundul purgatorului, chemând spiritul bărbatului ei pentru a-i veni în ajutor. Privi iar la fata adormită, la Arpad în contemplare și o ură înverșunată îi cuprinse toată ființa. Sângele îi alerga cu o iuțeală vertiginoasă dela cap la inimă și un gând ciudat îi străfulgeră mintea: „O voi ucide". Fata acea mică, nevinovată, lipsită de orice forță de a se putea apăra, luă în ochii baroanei forma și dimensiunile uriașe ale unui balaur monstru, care împrăștia urgia și disperarea, din limbile lui de foc, peste liniștea ei de până acum un ceas. „Da, trebue să moară cu orice preț", gândea ea văzând cât de hotărât îi este băiatul și negăsind altă scăpare. Disperată cum era nu mai gândea la consecințe, dar pri-

www.digibuc.ro

vind din nou la Arpad și văzându-i adâncitura dintre sprâncene, atât de accentuată, sub apăsarea unei mari hotărâri, tresări vădit și se ridică iar depe scaun.

— Fie Arpad. zise cu glas potolit, văd că nu te pot întoarce din hotărârea ta, dar să admiți și tu să-ți pun o condiție.

— Să vedem, răspunse rece baronul, întrucât este acceptabilă acea condiție, pe care vrei să mi-o pui.

— Mai întâi, să nu poarte numele Lidiei și apoi, s'o duci în vreun oraș îndepărtat la școală, să nu afle nici rudele, nici prietenii noștri de această adopțiune.

— Pentru tine, mamă, va fi Marta, Maria, Ana, sau cum vei mai voi, pentru mine, rămâne Lidia. De dus, o duc cât mai departe, nu importă orașul, iar cât despre rude și prieteni îi consider inexistenți. Știu că s'ar bucura grozav de mult să murim amândoi, și tu și eu, să le rămână averea. Tu n'ai pierdut nimic în schimb căci mai mult te voi iubi de acum încolo și mai mult te voi respecta.

Se repezi la ea și îi sărută mâna. Dar cu cât ideea baroanei de a suprima pe fată i se înrădăcina mai mult în suflet, cu atât figura i se însenina și vocea i se liniștise aproape.

II

Cu părinții fetei, lucrul n'a mers deloc ușor, după cum se așteptase Arpad. Gheorghe s'a învoit el ceva mai ușor, ca bărbat, și tentat de atâta avere, dar cu Maria a fost de luptat. Ea n'a voit în ruptul capului să se despartă de fată, mai ales că îi murise atâția copii.

— Lasă, fă muiere, îi zicea Gheorghe, că tot a noastră are să fie. Să trăiască și ea mai fericită pe lumea asta. Nu vezi ce grea e viața și ce bun e groful? Ne dete atâta sudum de avere:

www.digibuc.ro

moara cu toate edecurile ei, atâtea hectare de pământ, ba vie, ba livezi cu pruni, fâneață. Dumnezeu ne luă șeapte copii și nu ne dete o bucurie în schimb, sau poate chiar El s'a îndurat de noi și ne-a trimis ploconul aista. Eaca unde a mers mia, meargă și suta, că doar om mai face noi copchii.

Maria se lăsa greu convinsă. Au trecut câteva zile de tocmeală și ezitări. In cele din urmă, cedă și ea de gura lui Gheorghe și de teama de a nu-și face dușmani pe domnii cei mari dela curte.

Deci, peste câteva zile dela incident, landoul grofilor aducea dela Dej, de unde făcuseră actul de adopțiunea și vânzarea averei, pe Gheorghe cu Maria alături de Grof, care nu-și mai încăpea de fericire. Gheorghe intră de a doua zi în posesiunea averei, iar Frusinica, sub numele de Lidia Esterhatzi luă drumul Parisului însoțită de Arpad și de o bonă, care trebuia să-i vorbească mereu numai limba ungară. Baronul oferea o plată princiară la Notre-Dame, unde o internă, pentru a fi cât mai bine îngrijită. El rămase o lună la Paris pentru a-și apropia mai mult pe fată. Ii cumpără linjerie, rochițe și jucării din cele mai scumpe, o plimbă făcându-i toate gusturile și se bucura până la lacrămi de toate bucuriile ei. Deaitfel și fata începea să-l iubească, deoarece numai el îi vorbea limba ei. Pe toți ceilalți nu-i înțelegea. Baronul trebuia să se întoarcă în țară, căci scrisorile maică-sii nu mai încetau și deosebit de asta strânsura de vară reclama un interes îndoit de acum pentru Arpad. Averea trebuia îndoită. Lasă pe Lidia în seama maicilor miloase și plecă în spre țară cu inima strânsă. Cât va fi plâns Frusinica de dorul părinților și al fratelui ei, nimeni nu știe, mai ales că nu înțelegea limbile care i se vorbeau...

Baronul era încântat de cele ce-i scriau mai-

www.digibuc.ro

cele. Că fata e bine, că s'a obicinuit cu ele, că e înconjurată de dragoste şi de îngrijire părintească. In adevăr, dela o vreme, Lidia a început să se împace cu noua ei viaţă, căci în mijlocul micilor sale colege, a început să înveţe limba şi să se joace cu ele, în orele de recreaţie. Toate vacanţele, Arpad le petrecea la Paris, în cel mai luxos hotel, unde o aducea pe Lidia cu bona ei iar acasă, în Lona, nu avea altă preocupare mai mulţumitoare decât să scrie la Paris şi să aştepte veştile despre Lidia.

Fata a uitat aproape româneşte, iar baronul, la rugăminţile mamă-sii, nu-i mai vorbea decât ungureşte şi frantuzeşte.

III

Gospodăria lui Gheorghe Moraru din Lona înflorea din zi în zi. Intrat în posesiunea averei din luna lui cireşar, începu să-i sporească venitul, căci arendă nu mai plătea. Era toamna. Rodul viilor şi al livezilor le-a umplut pimniţele. Porumbarele si cămările gemeau de încarcate ce erau. Cărăuşii ducea în spre târguri carele încărcate, din curtea lui Gheorghe şi banii nu-i mai încăpeau în chimir. Incepu sa-i depună pe la bănci şi întreaga comună îl invidia de pleaşca ce căzuse pe capul lui prin darea de suflet a singurei lui fiice. Toma, fratele Frusinii terminase cele cinci clase primare şi acum, ajuta pe taică-său la gospodărie. Gheorghe, ca bărbat, si cum şedea puţin în casă, nu observa lipsa fetei, nu tot aşa se întâmpla cu Maria. A început curând, curând să tânjească de dorul fetii. Strânsură, strânsură, dar pentru cine ?

Când moare ţăranului un copil, se resemnează, sub puterea credinţei şi zice : „Aşa a vrut Cel de sus". Se întâmplă destul de des când ţăranul plânge mai aprig moartea unui

www.digibuc.ro

purcel decât pe a unui copil. Nu astfel e cazul lui Gheorghe Moraru, el e om înstărit. Pe copiii cei morți i-a uitat încet, încet, dar cea vie se întoarce tot mai aproape de inima lor cu cât trece timpul. Veni iarna. Maria țesea pânză, velințe, umplea casa, dar pentru cine? Nu mai era Frusinica sa-i ția de urât, să-i depene țeve și să-i țină de fus. Incepu să-și pună tot mai des întrebarea: „Unde o fi fata mea? Ce va fi facând ea acum? Nu va fi plângând de dorul meu?" Se aduceau dela stână păpușile de caș și nu mai era Frusinica să se bucure și să le înumere înșirându-le pe ață. Pentru cine toată truda? Pentru Toma? Prea mult pentru unul singur.

Când Gheorghe se culca seara, trudit de oboseala de atâta alergătura și grije ca și Toma, Maria torcea, torcea la gura sobei până târziu, ca somnul fugea din ce în ce mai mult de ea. Casa începu să i se pară pustie. Fusul i se oprea din timp în timp, din sbor, iar ochiul îi plutea stins în gol. Lacrămile se scurgeau nestapânite în poală și de multe ori o apuca ziua fara să dea ochii în gene. Incepu și Gheorghe, dela o vreme, sa simtă golul, mai ales din cauză ca nu-și mai vedea muierea veselă, ca altadata, dar nici macar zambind.

— Da nu mai tot boci, muiere, îi zicea el neconvins doar pentru a o încuraja, că altfel își ascundea și el cu greu descurajarea, care pusese stăpânire și pe el, că doar n'a murit fata. Las-o cu soarta ei, că trăește destul de bine la grofi. Stii bine cât o iubește și cât o să fie de fericită. Mai ales că învață carte la Paris. Ce mai Doamna mare o să ajungă. Iacă, așa a fost să fie, ce mai bocești?

Ultimele cuvinte îi picau și lui ca plumbul topit pe inimă și își stăpânea cu greu lacrămile. Ochii i se înfundau în orbite și vorba îi eșia tot mai greu din gât. Pe lângă întristarea lor se

www.digibuc.ro

mai adăoga suduiala neamurilor și a soacrei, mama lui Gheorghe, care de câte ori se întorcea dela târg sau dela biserică, dădea pe la ei și îi suduia :

— Bine măi, Gheorghe mamă, cum dădurăți voi fata dela ușe? Ce Cristos, aveați o sută? Nu fuserăți voi în stare să munciți pentru ea? V'a trebuit avuție mare să nu-i mai dați de rost? Ce faceți cu ea? Nu era mai bine cu moara'n arândă și cu fata la ușe? Nu v'ați crezut voi în stare să rânduiți doi copii? Te râde tot satul, Măriuțo mamă, că ți-ai dat fata pe avere, de cum s'ar zice, că ați vândut-o și încă la asupritorii neamului, care ne țin sub călcâi. Ptiu, la necuratul, ce minte seacă ați avut.

— Ba eu, maică, zicea Maria înecată de plâns, și înghițându-și lacrămile, m'am opus destul, dar ce să te înțelegi cu Gheorghe? Iată-l că e de față. Par'că l'a fermecat groful și pace. N'a mai ținut seamă de văicărerile mele. M'a dus cu deasila la Dej de am întărit actul.

Trist era și Toma că nu mai avea o sora. Copiii satului îl necăjau. Așa că în casa lui Gheorghe Moraru se încuibase jalea, deși belșugul creștea mereu Maria roșia oulile de Paște și frământa cozonacii jelind. Cum îi ajuta Frusinica anul trecut și cum se bucura ea de toate aceste pregătiri. Apoi, în sărbători, mergea cu maica-sa de mână la biserică, înoită de sus pâna jos și mândra se simția Maria că are fată frumoasa. Acum se ducea la biserică plouată, cu capul în jos. I se părea că toate femeile din biserică o sudue iar Maica Precista, din rama dela altar, cu pruncul în brațe, o privea rece și mustrător : „Tu ți-ai aruncat copilul dela sân. L-ai vândut. Da, l-ai vândut, nemernica de tine". Incepea să plângă și pleca din biserică înainte de Sfântul mir.

Casa lui Gheorghe deveni iad nu altceva, mai

www.digibuc.ro

ales la zile mari. Ciocneau paharele de sănătate, dar ele rămâneau neatinse, nimeni nu bea. Maria devenea tot mai tăcută și slăbea din zi în zi. Infloreau și se treceau viorelele pe valea iazului, dar bărdacele Mariei ședeau înfipte 'n pari cu gura a pustiu. Trecuseră patru ani dela plecarea fetii, dar Maria îmbătrânise cu zece ani, părul îi albise, dar și lui Gheorghe nu i se mai descreția fruntea, deși încerca voinicește să-și ascundă obida.

Intr'una din zile, Maria îl întrerupse din toiul robotelei, chemându-l în casă.

— Ascultă, creștine, îi zise ea cu inima în văpăi, adună toți banii de pe la bănci, să mergem la grof să-i dăm, împreună cu toată averea ce ne-a dat și să dea fata îndărăt.

Gheorghe păli și gata să cadă, se sprijini de laița. Știa el bine că nimeni nu va putea înfrânge voința grofului și că nu vor primi ei înapoi ceeace le-a dat odata, și nici pe fată nu vor mai vedea-o în ochi. Avu însă tăria să se stăpânească și zise privind în jos :

— Da, fai muiere, sa încercăm. Să mergem la grofuleasa. Am auzit că ea nu vede cu ochi buni dragostea fiului său, pentru fată, dar... eu... ce să spun... te-aș sfătui să nu tragi prea mare nădejde.., că de mai știu eu ce să zic ?

— Ma mir și eu cum s'a învoit ea să înfieze pe fată, când blastemă și urăște de moarte pe rumâni. Să mergem Gheorghe, să mergem fără zabava. Poate s'o îndura Cel de sus să mi-o dea înapoi. Nu mai pot trăi fără fată. Focul ei mă arde colea, în piept. Banii ăștia îmi sfâșie sufletul și toată strânsura îmi cade ca un bolovan pe cap, de care nu știu cum să mă mai scap. Dar mai ales moara, moara Gheorghe, mă frânge ceas de ceas, între pietrele ei. Huruitul roților îmi macină măruntaele. De nu vom reuși să ne dea fata înapoi, să vindem tot, tot, Gheoghe și să plecăm în lume.

www.digibuc.ro

— Vindem, Marie neică, vindem, zise el mașinal și eși din cameră cu capul plecat, înăbușindu-și un suspin greu.

In ziua de Rusalii, după ieșirea din biserică, Gheorghe, alături de Maria, urca pe șoseaua piertuită la deal și bătea la poartea baronilor Cu greu, după multă insistență, s'a hotărît baroana să-i primească și să stea de vorbă cu ei. Accastă femeie disprețuitoare și rea, ura tot ce era românesc și nici pe tăranii unguri nu-i avea la stomac. Vin desigur să ceară sa-și vadă progenitura, gândea ea când auzzi că ei cer o audiență la ea. Baronul era plecat la Paris. Când Gheorghe, intimidat și învârtind căciula în mână, voi să-i sărute mâna, ea se dadu la o parte ca din fața unui ciumat și i-o tăie scurt :

— Hai, spune-ți repede despre ce este vorba, că nu am mult timp de pierdut cu voi.

Gestul si răceala cuvintelor baroanei îi înlemniră locului pe bieții creștini, tăindu-le orice nădejde. Mestecându-și limba prin gură, Gheorghe aruncă ochii alături la Maria, care era mai albă ca varul, își luă inima în dinți și începu prin a scoate din chimir o pungă mare de piele, doldora de bani de aur, apoi zise respectos, dar hotărît :

— Am venit, Doamnă mare, să vă înapoiem banii și toate edecurile pe care ni le-ați dat și vă rugăm să ne dați fata îndărăt.

Baroana zâmbi răutăcios, fără a zice deocamdata nimic. Cum le-ar mai fi dat-o ea înapoi, chiar fără bani si fără avere, numai să scape de pacostea, care i-a înghițit toată atenția filului ei, dar contrariată de reflexele gândurilor, care i se învârteau prin cap, le răspunse trist, clătinând capul pe umeri.

— Imi cereți un lucru care nu stă în puterile mele. Voi nu stiți, se vede, că fata este dusă la școli în streinătate ?

— Ba știm cum de nu, zise nedumerit Gheor-

www.digibuc.ro

ghe, înfigând privirea în treptele de marmură ale scărei dela vestibul, unde le eșise înainte baroana.

— Despre mine, v'aș da-o numai decât, dar domnul baron nu zice ca mine. Veniți și voi peste o săptămână-două, când s'o întoarce dela Paris, și încercați de-i spuneți Dumnealui asta.

— Cătați la biată muierea mea, Doamnă mare, zise Gheorghe rugător, cum s'o ofilit de atâta sîlă și căință. Obida i'o ros cheptul, lăcrămează ziua și noaptea. Casa nu mai ne este casă și nici masa masă.

— Ce pot eu să vă mai fac?

— Să puneți o vorbă bună pe lângă Domnișorul Grof, Ție-vă Domnul cu sănătate!

— Am să-i vorbesc, fără îndoială, dar știu cât drag a prins de ea și să nu vă puneți mare nădejde în intervenția mea. In tot cazul, voi veniți peste două săptămâni și să vedem ce se mai poate face.

Baroana căzu pe gânduri și minată de neîncderea în vreo posibilitate de a-și salva copilul, tabărî pe ei, în loc de bună ziua.

— Trebuia să vă dați fata dela vatră, dobitocilor! V'a trebuit avere să imitați pe domnii cei mari, badârlani mojici ce sunteți!

Gheorghe încerca să mai zică ceva, dar ea le închise ușa în nas, insultându-i furioasă. Lacheul îi păzi de câini și îi conduse până la poarta cea mare, închizând-o cu sgomot greu Când poarta, grea de fier, se închise în urma lor, simțiră, par'că un cutremur, care le-a sguduit sufletele. Mergeau alături, la vale, cu capetele plecate ca după mort fără a scoate o vorbă, târând după ei necazul. Toma le ieși înainte, dar își dădu imediat seama de starea lor sufletească și nu-i mai întrebă nimic. Se scurseră cu greu alte două săptămâni. Baronul venise din streinătte și maică-sa nu-l scutise

www.digibuc.ro

de a-i plasa o ironie răutăcioasă, ca introducere la ceeace va urma.

— Ţi-au venit neamurile, Arpad, în lipsa ta.

— Despre care neamuri îmi vorbeşti mamă ?

— Ţopârlanii dela moară, părinţii Frusinii.

— Ce voiau ei ? întrebă baronul lovit greu de ironia ei, totuşi calm, plin de curiozitate.

— Cer fata înapoi. Veniseră cu o pungă mare de galbeni de aur, ca preţ de răscumpărare.

— Ei, să şti că asta nu-mi place deloc, mamă.

— Dar ce crezi că mie îmi place ? N'o să scapi de ei cu una cu două. Când ţi-o fi lumea mai dragă, ai să te pomeneşti cu ei plăcintă la castel, cerându-ţi fata înapoi. Maică-sa se boceşte ziua şi noaptea. A ajuns o umbră de nerecunoscut. Eu aş zice să le-o dăm înapoi, zise ea mai mult pe şoptite, privind cu coada ochiului către baron, care căzuse pe gânduri.

Baronul ridică deodată capul şi privi drept în ochi pe maică-sa, zâmbind.

— Desigur că glumeşti, mamă ?

— Ba vorbesc aproape serios.

— Pentru nimic în lume n'aş da-o. Ea a uitat de mult de ei. Nu pomeneşte niciodata de ei. Vorbeşte deja corect franţuzeşte şi o rupe binişor ungureşte. Mă mai întreabă câte un cuvânt două pe româneşte, dar cred că într'un an mult doi, va uita complect ce limbă a vorbit la şease ani.

— Toate bune, Arpad, dar să gândim la situaţia noastră de aci din Lona, cu aceşti mojici pe cap.

— Lasă mamă, nu te mai îngriji, voi aranja eu lucrurile de o aşa manieră, să nu ne mai supere. Uite, chiar azi mă duc la ei şi le voi explica eu cum stau lucrurile.

După trecerea timpului de două săptămâni, oamenii aşteptau cu inima strânsă de îndoială, întoarcerea baronului. Când întreba pe vreun

www.digibuc.ro

servitor dela castel, înălța din umeri și trecea mai departe. Toți servitorii castelului, toți cetățenii din Lona și cei din împrejurimi, știau că pe soții Moraru îi roade căința de a-și fi dat fata de suflet baronilor. Il poftiră în odaia curată dela stradă și îi dădură scaunul cel mai moale, aplecându-se în fața lui și poftindu-l să se așeze. Baronul se așeză tacticos pe scaun, le vorbi de una de alta, îi întrebă de mersul și afacerile morii, de recoltă, evitând deocamdată să le pomenească ceva de fataă. Dar nici ei nu avură curajul să întrebe ceva. Se uita unul la altul, par'că ar fi voit să zică: „Incepi tu întâi". Maria își luă inima în dinți și cu vocea stinsă întrebă:

— Ați fost la Paris, Domnișorule Grof, ce face Frusinica noastră?

— Adică a noastră, zise râzând baronul, totuși, hotărît.

Maria păli și se rezemă de un dulap să nu cadă. Iși adună puterile și pe un ton ceva mai îndrăzneț:

— V'a spus Doamna Grofuleasă că am venit pe acolo când lipseați Dumneavoastră?

— Mi-a spus și tocmai de aceea am venit eu la voi, să vă scutesc de un nou drum până la castel. Uite, vin dela Paris și vă spun plin de bucurie, că Lidia e sănătoasă, s'a făcut mare și frumoasă, învață carte și nu dorește de nimeni, după acasă. S'a obicinuit cu Maicele, cu profesorii și colegele ei. Toată lumea o iubește și eu mă duc destul de des pela ea.

— Ea n'o fi dorind, interveni Gheorghe, dar maică-sa a pus de mămăligă, de dorul ei. Casa nu ne mai e casă și nici masa masă Domnule Grof, credeți-ne. Noi veniserăm la castel, să va rugăm să ne-o dați înapoi. Vă păstrăm toți banii, pe care i-am adunat din strânsura noastră.

— Fiți serioși și judecați lucrurile cu mintea

www.digibuc.ro

întreagă. Asta nu se mai poate odată cu capul, zise cu o ușoară tremurătură în glas baronul. Legea e lege. Ați consimțit de bună voe, nesiliți de nimeni, la întărirea actului de donație, acum ce mai doriți?

— Nu ne-ați silit, dar ne-ați rugat atât de mult până ne-am pierdut capul, zise Gheorghe trist.

— Acum vă mai rog și eu, zise Maria cu lacrămile plutindu-i între gene și împreunându-și mâinile, să aveți milă de o mamă chinuită, roasă de căință. Vă dau înapoi moara, banii, tot, tot, numai să-mi dați fata înapoi, să-mi văd iar pe Frusinica la ușă.

— Nu vă încăpățânați, măi oamenii lui Dumnezeu, să cereți un lucru care nu se mai poate, zise cu tonul ridicat Arpad. Eu o iubesc mai mult decât voi și drept e să fie a mea. Voi ați cedat rugăminților mele și ați primit în schimb avere, — eu, nu aș ceda pentru toate averile pământului și nici pe toate rugămințile... Deosebit de asta, legea e categorică și nu aveți dreptul s'o mai cereți niciodată.

— Nu vă ascundeți după legi, Domnișorule Grof, fie-vă milă de mine, stărui Maria, știu și toată lumea știe că sunteți bun la suflet, și eu nu mai pot trăi fără fată, viața mi-e iad, zise ea plângând cu hohote.

— Să mai zic și eu o vorbă, interveni Gheorghe înmuiat de mila Mariei, barem îngăduiți s'o mai vedem și noi din când în când, și-ar mai potoli maică-sa focul.

— De unde să o vedeți? Eu nu o aduc în țară până nu-și termină școala, dar deosebit de asta, scopul meu a fost să-și uite complect origina și să se socotească ca a noastră.

Gheorghe se trânti pe laiță cu capul în mâini, gândind la căsnicia lui distrusă, iar Maria plângea cu hohote.

— Nu fiți proști, le zise el cu vocea aspră,

www.digibuc.ro

tocmai pentru a-şi ascunde marea emoţie, care îl înneca, bociţi fericirea copilului vostru ca nişte cobii. Era mai bine să ajungă servitoare, sau să muncească desculţă la pământ, înjurată de cine ştie ce derbedeu beţiv, în loc să fie baroneasa de Esterhatzi? Uitaţi-o, măi oameni nechibzuiţi, sau nu o uitaţi, cum vreţi, dar astâmpăraţi-vă odată! Impăcaţi-vă cu soarta! Ea nu mai visează de voi. Ce v'a găsit? Sunteţi nebuni?

Eşi pe uşe fără bună ziua şi urcând dealul spre castel, gândea: Mult mă costă Lidia. Fericirea de a avea o soră ca ea. Părinţii ei sdrobiţi, gata, gata de a-i pierde căinţa; mama, nefericită, deşi nu mi-o spune, iar eu... atât de egoist sa nu-mi pese de nimeni? Par'că nu mă mai recunosc.

Arpad îşi iubea mama, cu toate scăderile ei şi mai ales o respectase pentru demnitatea ei de femeie văduvă şi tânără; de părinţii Lidiei îi era milă, mai ales lacrămile şi durerea Mariei îi sfâşiase sufletul, dar ce mai putea face acum? Îşi păstrase el tot calmul şi sângele rece în faţa lor, dar nu-i va pieri uşor din minte durerea lor. O iubea pe Lidia mai presus de toate acestea. Era prea târziu să se mai lipsească de o aşa iubire curata, care i se părea că e tot scopul vieţii lui de acum înainte, dar şi fata îl iubea numai pe el. Dar chiar de le-ar fi dat-o era în zadar. Ea limba nu le-o mai cunoştea şi s'ar fi simţit streină lângă ei, nefericită în mediul lor, când a cunoscut atâtea plăceri şi bucurii. Sunt inconştienţi, îşi zicea el de nenumărate ori, pentru a-şi aduce o scuză, plâng acum după ea şi sunt aproape sigur că de ar vedea-o, n'ar îndrăzni nici s'o atingă. Când mă vede, îmi sare de gât şi îmi spune: „Ce dor îmi era de tine, Arpad!" Nu întreabă de nimeni, dar absolut de nimeni şi când îi amintesc de mama, se uită lung în ochii mei şi nu spune un cuvânt. I-a

www.digibuc.ro

uitat, sau s'a obicinuit departe de ei, nu-mi pasă, cert e că se simte bine între colege, maici, bona ei unguroaică, iar pe mine mă adoră. Nu, nu pot avea niciun fel de căinţă, mă mir dece sufăr.

Baroana nu i-a zisi niciodată s'o aducă în vreo vacanţă acasă şi nici el nu i-a pomenit de aşa ceva. Şi dece i-ar zice, dece să-i strice liniştea şi ei şi lui, chiar de ar fi numai aparentă liniştea ei? Ii respecta tăcerea, care îi convenea şi lui de minune, căci nu voia să mai răscolească un trecut, care îl umplea de groază. Când maică-sa se arăta nemulţumită de lipsa lui de acasa cu lunile, pretextând că treburile moşici stagnează şi mersul fabricelor suferă, el o liniştea spunându-i că are oameni destul de capabili şi devotaţi, cari să-l înlocuiască. Cu Rosalia a fost ceva mai greu. Dojanele ei erau exasperante şi el le evita pe cât posibil.

— Unde vrei să ajungi cu această abnegare? Ai s'o nenoroceşti pe această ţărancă, vârându-i în cap fumuri de baroneasă, şi într'o zi....

— Opreşte-te, Rosalia, ea este mai mult de cât o baroneasă de sânge. Deosebit de asta va şti mult mai bine decât multe baronese, să-şi poarte titlul, să-şi cheltuiască averea, sau să-şi întrebuinţeze timpul şi cunoştinţele. N'o mai plânge, iar pe mine, te rog mult să nu mă mai compătimeşti şi nu mai încuraja pe mama în durerea ei imaginară şi în principiile stupide de îngâmfare.

Rosalia îşi înghiţea necazul şi se consola cât putea mai bine de răceala baronului.

IV.

Au trecut opt ani dela plecarea Lidiei de acasă. Pe casa lui Gheorghe Moraru a pus stăpânire umbra morţii. Maria zace de doi ani. Are arsuri pe piept şi varsă sânge. A fost la doctor,

www.digibuc.ro

s'a căutat cu babe şi burueni şi fel de fel de leacuri. Babele din comună şi chiar cele din împrejurimi şi-au declinat competinţa în privinţa acestei boale fără leac. De câteva săptămâni, nu mai putea nici mânca. Bea numai câte puţin lapte şi apă. Toată casa lor a picat în părăginire. Cuptorul nu-l mai încălzeşte nimeni ; năpurojnii, prescuri, ori colaci albi ca laptele şi pufoşi, cum făcea Maria lui Gheorghe Moraru, nu se mai află acum la biserică. Curtea s'a golit de păsări şi vitele sbiară a pustiu. Finele, care veneau pe rând ca să stropească, abia îngrijesc de Maria şi prepară bruma de mâncare pentru Gheorghe şi Toma. Băiatul a împlinit 18 ani şi pare bătrân. Jalea din casă l-a copleşit şi pe el. Băeţii de seama lui joacă la horă, cu flori în pălărie şi cămăşi adunate în „pumni" cu ajur şi boboci brodaţi pe piept, dar lui cine să-i mai coasă ? Toma şade Duminica şi chiar în zilele de lucru, lângă căpătâiul Mariei, îi citeşte pe ciaslov, sau pe gazete aduse dela oraş. Gheorghe îşi târăşte necazul de o zi pe alta, fără niciun rost. Moara a dat-o în arendă, ca şi pământul, că lui nu-i mai arde de muncă. Mariei îi merge din zi în zi mai rău. E primăvară. Viaţa pulsează în toată activitatea ei fecundă şi cântecul păsărilor din luncă pătrunde până lângă patul ei.

— Scoală Gheorghe, îi zise ea într'o dimineaţă, cu glasul stins, îi mai avea timp de dormit mai târziu... Eu, bărbate, simt că mi se apropie funia de steajer, mult nu mai am şi vine ciasul cel bun când se va îndura

www.digibuc.ro

Maica Precesta să-mi curme firul suferinţelor. Fă un drum azi până la castel şi vezi n'ai reuşi să-i îndupleci să-mi aducă fata s'o văd. barem înaintea sfârşitului. Roagă-te de ei în genunchi. Spune-le că vreau numai s'o zăresc, s'o rog să mă ierte şi să mor uşurată. Spune-le, mări Gheorghe, că dorinţa unui muribund o respectă şi cel mai barbar dintre barbari. Să se milostivească şi ei barem acum că n'o fi foc.

— Iacă plec, Marie, cum de nu. Dar nu te lăsa a pieire, neică. Cugetă, că de s'ar învoi chiar la una ca asta, tot s'ar cere doua-trei săptămâni până să aducă fata. El s'ar duce în persoană dacă ar aduce-o. Prin urmare, trebue să înţelegi că osteneala ar fi zadarnică. dacă tu te vei lăsa a peire.

— Şi ce să fac ?

— Iacă. să îmbuci şi să mai bei câte ceva să mai prinzi putere.

— Să făgăduiască, omule, ei şi mă silesc eu atunci să mănânc, să capăt putere. Oo, cum aş mânca şi cum m'aşi ruga Celui de sus să-mi dea tărie şi putere s'o mai zăresc odată pe Frusinica mamii, s'o mai strâng odată la pieptul meu şubred...

Aşteptând să se mai ridice soarele până s'ar trezi cei domni din somn, Gheorghe îşi mai făcu de treabă prin ogradă, care da să se dărâme, mai ridică o uşe dela coşar, căzută, dădu mâncare la câini şi intră în casă de se primeni, Indemnă pe Maria să mai bea puţin lapte, îşi făcu semnul crucii rugând

www.digibuc.ro

pe Dumnezeu să înduplece pe cei neînduplecați și o porni la deal.

— Domnule Grof, se rugă Gheorghe cu ochii înpăinjeniți de suferință, Măria e gata de moarte și vă roagă, ca pe Dumnezeu drăguțul, să-i aduceți fata numai s'o zărească, să se poată împăca cu gândul ei hain, care o târăște la groapă.

— Bine, măi Gheorghe, tu ești bărbat, ce Dumnezeu, îi zise blând și convingător Arpad, ai dat în doaga muierilor? Tu nu știi unde e Parisul? Mergi șeapte zile cu trenul și cu diligența numai la ducere și șeapte la întoarcere, fără să mai pui careta noastră că nu e drum de fier decât dela Dej. Apoi. fata are acum școală, cum s'o întrerupă? Eu ar trebui să-mi las toate afacerile baltă și să plec. Păi se poate una ca asta?

— Plecați, Domnișorule Baron, plecati! Numai s'o zărească, să moară împăcată. Eu pricep bine ce spuneți dumneavoastră, dar să nu fiți în pielea mea, că muierea s'a opus destul. dar eu, câinele de mine, am înduplecat-o și mai de milă, mai de silă, a mers de a iscalit actul la Dej. Praful s'a ales de noi și de toată averea pe care ne-ai dat-o.

Hai să zic, că mă duc s'o aduc. ceace este imposibil, voi nu vă gândiți că e zadarnic? Sunt opt ani, omule. decând am dus-o din țară. Românește nu mai știe o iota; pe maică-sa n'ar mai cunoaște-o și nici pe tine. Atunci nu înțelegi, dece ne-am mai afla în treabă.

— Așa înstreinată cum e, numai s'o zăr-

www.digibuc.ro

reasca ea, că mi-am mâncat muierea friptă, mânce-mă pustia.

— Nu se poate, interveni baroana, care intră în acel moment pe uşe, domnul baron abia a venit dela Paris şi nu poate pleca iar. Afacerile nu se părăsesc aşa uşor pentru un capriciu al vostru. Dacă muierea ta s'a pornit pe moarte, apoi tot va muri ea şi aşa. Dacă am şti că prin asta s'ar face bine, apoi mai, mai că am deranja fata, — oricum oftica nu mai are leac, e zadarnic orice sbucium. Deosebit de asta, cum am băga noi fata în casă la voi s'o mai molipsim şi de oftică ? Dacă ei sunt proşti, se adresă ea lui Arpad, tu, cred că ai mai multă minte decât ei şi nu vrei să pierdem fata ?

Prin ultimele cuvinte, baroana îşi ajunsese scopul dorit. Baronul, care vorbise în picioare până atunci, în birou unde îl primise pe Gheorghe, se aşeză pe scaun privind aiurit în ochii mamă-sii. Cum ? S'o contamineze pe Lidia ? S'o piardă ? Nu nici prin minte nu-i trecea aşa ceva. Străfulgerat de acest gând straniu, aruncă printre dinţi cuvinte strivite de emoţie :

— Nu, nu, Lidia nu va veni, nu ! Nu se poate. Inţelege, omule ! Că nu se poate ! Maria tot se pierde, ai dori să pierd şi pe fată ?

— Doamnă şi Domnule Baron, începu Gheorghe cu o nuanţă de revoltă în glas şi ceva mai stăruitor, gândind la rugăminţile Mariei, şi cei mai cruzi tirani împlinesc dorinţa ultimă a unui muribund. O datorie creştinească o cere. Impliniţi-o şi Dumnevoastră

www.digibuc.ro

pe a Mariei! Nu mai pot merge acasă fără a-i duce o veste bună.

Baronul tresări vădit. Nu era deloc obicinuit ca un Olah să ridice tonul la el. fie el chiar tatăl Lidiei. In alte împrejurări. ar fi plătit-o scump Gheorghe această îndrăsneală. cu toate că Arpad era mult mai bun în diferenţă de alţi stăpânitori. Deşi baronul făcu ochii mari şi cuta dintre sprâncene i se adânci, totuşi, se stăpâni şi luând o atitudine mai binevoitoare zise:

— Poate că ai şi tu dreptate. Gheorghe, dar trebue să gândeşti serios că nu se poate din mai multe motive împlini această dorinţă a Marici.

Baronul lăsă capul pe mâini şi căzu într'un fel de meditare fără a mai ţine seamă de el. — In acest timp, baroana. care trecuse în spatele fiului său. îi făcu semn cu mâna lui Gheorghe să iasă şi să-l lase în pace pe baron. Ea eşi înainte pe uşe. iar Gheorghe o urmă fără un cuvânt. Ajunşi în vestibul, îi spuse lui Gheorghe. care frământă pălăria în mână turburat şi emoţionat:

Du-te repede acasă şi spune muierei tale să fie liniştită că îi vom aduce fata. Am să mă rog eu de Domnul Baron să plece la Paris şi în două săptămâni să vie cu ea.

— Dee-vă Domnul gândul cel bun. Doamnă Baroană, zise Gheorghe nebun de bucurie şi dădu să-i sărute mâna baroanei. Ea şi-o retrase brusc şi făcându-i vânt pe uşe o închise în urma lui.

Gheorghe coborâ aproape sburând dealul

www.digibuc.ro

castelului. Când intră în ogradă, curgeau şiroae năduşelile pe el. Transportat de bucurie, deşi intrat în odaia Mariei de câteva secunde, nu putea vorbi. Emoţia îi sugrumase graiul. Maria simţi din atitudinea lui că se petrecea ceva neobicinuit, în bine. Figura i se lumînă şi ochii i se umeziră.

— Ce e Gheorghe ?

— Dumnezeu se îndură de noi, muiere ! In curând vei atinge fruntea Frusinichii.

— A noastră, scrâşneşte Maria înecându-şi un suspin.

Gheorghe îi sărută mâinile sprijinind-o de perne.

— Spune-mi cum a fost. Pe cine ai găsit ? Când o aduce ?

— Groful, cine altul s'o aducă ? Nu ştii că n'o lasă pe seama nimănui ? După ce luptai un fârtai de ceas cu ei tot refuzându-mi cererea şi suduindu-mă, maică-sa mi-a făcut semn cu mâna să es afară. Am eşit, ea a eşit după mine şi mi-a făgăduit că mâine chiar îl va face pe fiusău să plece la Paris şi să aducă fata. Chiar în mai puţin de două săptămâni, a asigurat ea, fata va fi aci. Amu trebue să mânci nu glumă, să nu te mai laşi a piroteală. Ştii doar ce mi-ai făgăduit ?

— Ştiu. să mânc.

— Ei ?

— Imi voi şi ţine făgăduiala. Eşi şi spune-i fini să tae un puişor de găină, să-mi facă o fiertură acrită cu moare de curechi şi să-mi dea şi o ţâră brânză cu smântână cu mămăliguţă. Ba eu zic să beu şi câte un po-

www.digibuc.ro

cal de vin, Mărie, stă butoiul plin cu tămâioasă de as-toamnă.

— Beau Gheorghe, cum să nu beau ? Trebue să prind putere să nu mă găsească fata așa prăpădită să se sparie de mine.

Tot descusând pe Gheorghe cum a decurs conversația cu baronii, Maria adormise surâzând. O rumeneală exagerată îi înbujorase obrajii. Gheorghe eși în vârful picioarelor din odae și spuse finelor, care stropoleau pela cuinie să prepare puiul dorit și smântâna. Se cam îndoia el de promisiunea baroanei, dar ce putea face ? Trebuia să-i dea speranțe Mariei pentru a o mai ține câtva timp în viață.

V.

Dupăce baroana închise ușa în urma lui Gheorghe, se întoarse lângă fiu-său. El medita încă și nu observase nici eșirea lor și nici întoarcerea maică-sii, care pășea încet peste covorul moale din birou. Ea trase înadins un scaun lângă el pentru a face sgomot și a-l distrage. Arpad ridică mirat capul și privi înjur.

— A plecat Moraru, mamă ?

— Plecat.

— Doamne, Dumnezeule, în grea situație mă găsesc. Mă mustră conștiința că nu împlinesc ultima dorință a Mariei, mama Lidiei, care se căește și se stinge de dor și durere, dar ce ridiculă ar fi situația fetei și chiar a noastră. Să aduci lângă patul de moarte al

www.digibuc.ro

unei femei bolnave de tuberculoză, pe Lidia, care cu siguranță n'ar mai cunoaște-o, nu i-ar mai înțelege limba și să-i spui : „Iată pe mama ta, Lidia, te chiamă să-ți dea ultima sărutare". Ce penibilă ar fi Lidiei această amintire, pe viață. Fata a uitat cu desăvârșire pe părinți și e fericită, dar maică-sa ?

— Nu te-a întrebat niciodată de ei, Arpad?

— Niciodată. Știe că d-ta ești mama ei și că o aștepți să vină acasă.

— Nici când era mai mică ? întrebă ea prefăcându-se că n'a auzit ultimele cuvinte.

— Să vezi, când m'am dus de prima dată la ea, după ce o instalasem, în vacanța Crăciunului, m'a întrebat o singură dată, într'o seară ; „Ce face mama ?"

— Tu ce i-ai răspuns ?

— Am schimbat vorba și i-am spus povești până a adormit, iar când am vrut să plec acasă, și-a luat în brațe păpușa cea mare și mi-a zis cu ton natural și hotărât : „Merg la mama". I-am spus că mă duc să aduc pe mama și s'a împăcat. Maicile mi-au scris că a mai plâns câteva zile și în cele din urmă, s'a împăcat. Când m'am dus a doua oară în vacanța Paștelui, s'a bucurat mult când m'a văzut și m'a întrebat că ce i-am adus. Dealtfel cred că maicele i-au făcut educația vorbindu-i numai de mine. Ele știu situația noastră.

Baroana ascultase cu viu interes. Niciodată întratâția ani, nu întrebase pe Arpad despre asta. Își ascunse cum putu mai bine re-

www.digibuc.ro

volta, care i se urca mereu până în gât, ca o apă gata să o înece.

— Ai dreptate Arpad. Sunt de aceași părere, dar...

— Dar ce, mamă ?

— Dorința unui muribund trebue împlinită. Biserica o poruncește.

— Atunci ?

— Le vom aduce fata.

— Dar bine mamă, nu erai dumneata care m'ai ajutat să iau o hotărâre protivnică ? Am bruscat aproape pe nefericitul acela de om, zise el holbând ochii.

— Tocmai eu, da.

— Cum explici atunci ?

— Liniștete-te, Arpad. Le vom aduce o fată alta, nu pe Lidia.

— Bum ? Nu mai înțeleg nimic, ce ideie ți-a venit ?

— O ideie care ne va scoate pe toți din încurcătură. I-am și promis lui Gheorghe că le vom aduce fata. Bolnava așteaptă cu siguranță să și-o îmbrățișeze.

— Tot nu înțeleg. Care altă fată ?

— Uite, Arpad, mă voi duce la Cluj, la Institutul de fete Mariani, a cărui directoare o cunosc, îi voi spune cazul cum voi crede eu mai bine. Adică mama fetii e pe moarte și nu mai avem timp să aducem pe Lidia. I-am întrerupe școala fără folos și ea tot ar muri până să vină fata. Îi voi cere o fată de etatea Lidiei, bineînțeles promițându-i o sumă considerabilă pentru școala ei, la care ține mult. O vom aduce lângă patul ei. o vom în-

www.digibuc.ro

văţa să-i spună două-trei cuvinte, să-i sărute mâna şi atâtă tot.

— Se va învoi directoarea să silească o fată să mintă în aşa hal ?

— Oho, şi încă cum ? Minte, dar prin asta face o faptă creştinească şi minciuna îi va fi ertată.

— Ideia îmi pare admirabilă. dar oare Maria nu va simţi că nu e fata ei ?

— Asta e greu. Voi alege o fată blondă, care să-i semene Lidiei şi întocmai de etatea ei. Sunt destule fete de român la fel cu ea, n'a văzut-o de opt ani şi n'are cum bănui. Câte nu se pot schimba în opt ani ? Mai ales o fată, în desvoltarea ei. La Cluj, mai toate fetele ştiu româneşte, dar vom alege chiar o româncă şi ea va crede că e propria ei fiică. Spui că Lidia nu mai ştie de mult româneşte. O dresăm pe fată cum e mai bine şi toate vor fi bune.

— Ideia e minunată, ce să-ţi spun. Am toată încrederea în priceperea dumitale. Scoate-mă din acest impas al conştiinţei mele cum ştii şi îţi voi fi recunoscător.

— N'avea nicio grije, Arpad, chiar de mâine trimit un curier cu o scrisoare la directoare, iar peste douăsprezece zile, mă duc în persoană şi vin cu fata. Voi trimite la Morăreşti şi le vom spune că ai plecat la Paris să vii cu fata. Tu nu te mai arăta pe la moară nici prin sat până atunci. Fii sigur, Arpad, că orice fată tânără e dornică de o aventură. Deosebit de asta, îi şi voi face un frumos cadou. Avem atâtea bijuterii vechi de mai mică

www.digibuc.ro

valoare, cu care nimeni n'a umblat poate de sute de ani.

Intr'un elan de mulţumire, Arpad sărută mâinile maică-sii. Nu-i cunoştea gradul de sinceritate faţă de Lidia, dar oricare ar fi fost, lui îi venea în ajutor. Oricare i-ar fi fost sentimentele şi intenţiile pe mai târziu, faţă de fată, lui i-a făcut un mare serviciu, numai de ar trăi femeia încă aceste 12 zile.

VI.

Cincisprzece zile mai târziu dela această dată, intra în Lona un frumos landou tras de şease cai înaintaşi albi. In fundul trăsurei, în haine de călătorie, sta comod baroana având în stânga sa o fetiţă ca de 15 ani, blondă vioae, nu prea timidă şi dornică de o asemenea călătorie mai lungă, voind par'că să înghită toate frumuseţile naturei din acea lună Mai, în acea zi însorită, printre coline verzi şi pomi înfloriţi. Era atâta de încântată că nici nu simţea oboseala lungului drum. In faţa lor, maica Angela, secretara institutului, care era un fel de înger păzitor al marelui număr de eleve. Nici că s'ar fi putut să iasă vreo fată pe poarta institutului neînsoţită de ea. Frumuseţia naturei le fermecase, dar mai ales pe Maica Angela, car nu eşise niciodată din Cluj. Toată plimbarea ei se rezuma de a însoţi fetele la biserică, la plimbare pe promenadă şi la cumpărături, ori pela Instituţii în interesul şcoalei. Muncă, datorie şi rugăciune. Aşa că, acest drum lung,

www.digibuc.ro

într'o trăsură atât de comodă, alături de un personaj de elită ca doamna baroană, printre dealuri înverzite şi pomi ninşi de floare, era o adevărată revelaţie pentru ea. Dar mai ales încrederea directoarei de a-i da o misiune de mare responsabilitate o încântă. Din timp, în timp, îşi făcea o cruce şi îşi manifesta admiraţia pentru frumuseţile naturei, prin a-şi clătina capul cu mâna la piept, păstrând mereu faţă de baroană o atitudine de smerenie până la umilinţă. Ferea privirea aplecând ochii oridecâteori baroana se uita înspre ea. Acea atitudine caraghioasă de umilinţă îi storcea baroanei zâmbete binevoitoare distrăgând-o dela necazurile ei, cari o minau şi îi frângeau sufletul. Trăsura intră în curtea castelului. Era zi de sâmbătă, aproape de cină (orele cinci după amiazi). Baronul abia se întorsese dela vânătoarea lungă de trei zile. Eşi înaintea femeilor rezervat şi plin de politeţă. Vasăzică planul măicăsii era aproape înfăptuit şi el îşi va căpăta liniştea, împăcându-se cu conştiinţa. Amână escapada la casa lui Gheorghe pe a doua zi, căci pe lângă oboseala lungului drum, fata trebuia iniţiată în ceace avea de făcut.

Trimiseră vorbă la moară că d-ra baroneasă a sosit, dar fiind obosită, va veni a doua zi. După o cină copioasă, baroana instruia pe fată complect, întrebuinţându-şi toată arta şi întrebând-o repetat :

— Nu e aşa domnişoară că te vei simţi bine făcând o faptă atât de umană ? Deosebit de asta. colega dumitale dela Paris, pe-

www.digibuc.ro

care o creștem noi, îți va fi foarte recunoscătoare.

— Da, Doamnă, desigur, răspundea fata distrată, cu ochii la baron, care îi împrăștiase flori pe lângă farfuria cu prăjituri.

Maica Angela aproba mută, cu mâna la piept, clătinând capul uimită de atâta lux și bogăție.

Vestea trimisă seara la moară a avut un efect nebănuit. Maria n'a dormit toată noaptea, dar își ținea viața în piept cu îndârjire. Boala era intrată demult în ultima ei fază și s'ar fi sfârșit de câteva zile, dacă speranța de a-și vedea fata nu i-ar fi dat forța să-și mai țină zilele într'un fir de păr. Deși nu dormise noaptea, nu se simția obosită. Nu o mai durea nimic. Se simția așa de ușoară, par'că ar fi plutit în aer. Toți ai casei s'au trezit cu noaptea în cap. Finele șuruiseră podelele acoperindu-le cu velințe noui din teancurile neumblate. Așteptarea febrilă a Mariei îi întârziase sfârșitul, dar vestea sosirei fetei a transformat-o complect. Ochii îi străluceau și buzele i s'au înroșit ca la 15 ani, când a cunoscut-o Gheorghe. Fierbințiala îi rumenise obrajii. Gheorghe o privea nedumerit și în mintea lui, de om neștiutor, încolția nădejdea : te pomenești că mi se face muierea bine și scapă cu zile, mai știi ?

Maria a cerut să fie primenită cu cea mai frumoasă ie cu fodori și basmaua de mătase liliachie cu flori albe, pe care n'a mai pus-o din ziua nunței ei cu Gheorghe. Și-a pus pan-

www.digibuc.ro

toti noui în picioare şi a cerut să fie dată jos din pat.

— Aşează-mă întâi pe laiţă, creştine de Dumnezeu, să nu mă găsească fata în pat lungită.

Gheorghe, care îi împlinea orice dorinţă, îi puse perne moi pe laiţă, îi aşternu scoarţe împrejur şi ridicând-o pe sus în braţe, o aşeză pe laiţă. N'a putut sta mai mult decât până i s'a primenit patul. Gâtul refuză să-i ţină capul în sus ca altădată şi o oboseală vădită îi moleşi tot corpul. Se stingea ca o candelă în care s'a sfârşit uleiul.

— Du-mă la loc, Gheorghe că m'a pălit un somn, fire-ar fi cel din urmă să nu mă mai chinue atât.

— Hodineşte, Mărie, că nu vin ei aşa de dimineaţă, îi zise înmuiat Gheorghe, aşezând-o iar pe pat. Işi şterse pe furiş două lacrămi, cari s'au prelins pe obrajii lui chinuiţi, fără să simtă cum au mai izvorât. Maria se întinse pe pat cu un lung oftat. Figura-i de ciară cu roşu-i nenatural depe obraji, care dovedea cea mai urcată temperatură, eşeau din creţurile cămăşii de spuma imaculată şi se revărsau peste perna albă, părând o figură de sfântă, prinsă de penelul celui mai mare maestru. Maria aştepta mereu cu ochii deschişi, nefăcând nicio mişcare. De n'ar fi fost atât de aprinsă în obraji, ai fi putut crede că e moartă.

Ograda aştepta măturată, cu frunze verzi prinse în stâlpii porţii, iar parmalâcul prispei acoperit cu velinţe alese. Soarele se ridi-

www.digibuc.ro

case demult. O liniște mare acoperea satul, căci lumea era la biserică, afară de câțiva copii și bătrâni, cari ședeau primeniți pela porțile vecine. Clopotele bisericuței din Lona vesteau intrarea în sfânta leturghie. Maria se ridică pe o coastă și își făcu semnul crucii. Gheorghe aștepta în pragul porții, primenit cu cămașe de sărbătoare, chimir și mintean nou, tuns și ras cum nu mai fusese de multă vreme. Cu inima strânsă de emoție pentru cele ce vor urma, făcu mâna pâlnie la ochi și privi în zare, că, i se păruse a auzi ceva. Deodată landoul grofilor își făcu apariția în capul ulițiii. Gheorghe aruncă pălăria pe prispă și eși în mijlocul ulițiii, netezindu-și părul cu palma. Trăsura se opri în fața porții. Puzderia de copii din vecini se strânseră pe lângă trăsură plini de curiozitate. Baroana sări cea dintâi din trăsură, ajutată de lacheul, care sărise la timp, după ea, Maica Angela și apoi fata. Baroana făcu fetei un semn cunoscut între ele. Fata sveltă și surâzătoare, îi sărută mâna lui Gheorghe, o duse apoi la frunte după obiceiul locului. El atinse emoționat fruntea fetei, luminată de doi ochi mari albaștrii, sări apoi la baroană și îi sărută mâna, pe care ea i-o întinse afectos, apoi pe a maichii Angela, care stătea smerită la o parte.

— Ai văzut, că am reușit să împlinim dorința Mariei, dar să nu mă întrebi cu câte greutăți, zise baroana grav.

— Ție-vă Domnul cu sănătate, zise el deschizând larg poarta.

www.digibuc.ro

Baroana intră în curte însoţită de fată şi Gheorghe, iar Maica Angela în urma lor, ca la o ceremonie mare, cu aer grav, cu ochii aplecaţi în pământ, gândind că merge să dea binecuvântarea unei muribunde. Alt rol însemnat pentru ea.

— Ce face Maria? întrebă baroana urcând cele două trepte de piatră ale prispei.

— Aşteaptă, Doamnă mare, zise el înmuiat, dar nu mai are mult. Işi trase batista din chimir şi îşi şterse ochii umeziţi de lacrimi.

Cele trei femei, intrară urmate de Gheorghe, în odaia dela stradă, unde zăcea Maria. Vederea acestui chip ca de ceară, cu ochii duşi în fundul orbitelor, avu un efect neaşteptat de dureros asupra baroanei. Oricât ura pe români, şi oricât ar fi dorit să-i ştie morţi pe toţi, dacă s'ar fi putut, mai ales după ce păţise cu ei marele necaz, o mişcă adânc starea acestei femei, provocată de nesocotinţa copilului ei. Luă mâinile bolnavei între ale ei şi îi zise pe româneşte stricat:

— Ţi-am adus pe Frusinica, Mario. Vezi ce mare şi frumoasă s'a făcut?

Maria deschise ochii mari şi îi fixă pe chipul fetii, care înainta voioasă lângă patul ei.

— Am venit de departe, mamă scumpă, fiindcă m'ai chemat, zise fata emoţionată şi încercă să-i sărute mâna.

— Imi pare rău domnişoară că te-ai deranjat, zise ea ironic, trăgându-şi mâna şi împingând uşor pe fată de lângă patul ei. In-

www.digibuc.ro

toarse ochii către baroană, care privea uimită scena, cu un reproş vădit în privire.

Fata se apropie din nou şi încercă iar să-i sărute mâna.

— Nu te mai apropia, domnişoară de mine, eşti tânără şi boala mea...

O înlătură de astădată mai brusc şi se adresă baroanei, privind aiurită la Maica Angela, care sta deoparte cu mâinile la piept.

— Şi dumitale, Doamnă baroană, îţi mulţumesc de osteneală, dar... nu trebuia s'o mai faci.

Odată cu ultimele cuvinte, o paloare mortală se aşternu pe figura ei, albindu-i chiar şi buzele, roşii până atunci. Uni mâinile în semn de mare descurajare şi într'un sughiţ înăbuşit de plâns, strigă jalnic, îngrozitor de jalnic :

— Unde eşti tu, Frusinica mamii scumpă ? Adio dragă ! Mă iartă ! Mă iartă de se mai poate !

— Iat-o aci lângă patul tău, zise Gheorghe frânt de disperare şi sărutându-i mâinile. Maria făcu gestul de a se întoarce cu faţa la perete, dar se întinse deodată în lungul patului cu un uşor horcăit. Lacrămile îi inundară faţa. Fixă ochii asupra lui Gheorghe, care îi luă mâinile, dar ele scăpară moi alături. Murise mai repede de cum s'ar fi aşteptat ei. Baroana trase deoparte pe fată să nu se sperie, iar Maica Angela împreună cele trei degete dela mâna dreaptă şi dădu binecuvântarea, rostind încet „Tatăl nostru" şi făcându-şi semnul crucii. Gheorghe o îmbrăţişe

www.digibuc.ro

plângând şi finele alergară cu lumânarea aprinsă, dar era prea târziu. Baroana eşise cu fata pe uşe şi aşteptau lângă trăsură. Maica Angela, printr'o nouă binecuvântare, părăsi şi ea odaia sosind afară viu impresionată. Fiecare cu gânďurile lui, nu îndrăsneau nici să se privească. Baroana se sui în sfârşit în trăsură, contrariată peste măsură de gestul Mariei ca şi de moartea ei. In drum spre castel, gândea : ce bine era de murea fică-sa în locul ei să-mi fi întors copilul din oarba lui rătăcire. ,,Maica Angela nu prea înţelegea mult din tot acest teatru, dar un lucru nu-i mai eşia din minte : zâmbetul acela de durere şi ironie ďepe figura moartei şi turburarea văďită a baroanei. Dar la urma urmei, ce-i pasă ei de toate acestea ? Şi-a împlinit misiunea de două ori şi faţă de instituţie şi faţă de Dumnezeu, căci singură ea a dat binecuvântarea, în lipsa unui preot, acestei streine muribunde.

Cel mai fin instinct al maternităţei nu putuse fi înşelat. Maria rămăsese ţeapănă şi dreaptă în faţa fetii streine, care într'un joc teatral se apropiase să-i sărute mâna. Strigase din tot sufletul ei pe Frusinica cea adevărată şi ea nu auzea nimic din depărtarea mare, sau poate că simţia ceva nelămurit de ďureros, poate că simţia că se petrece ceva grozav în patul copilăriei ei, unde a încremenit pentru vecie, cel mai înalt, cel mai nobil sentiment cel mai curat şi desinteresat gând, *iubirea de mamă.*

www.digibuc.ro

VII.

Baronul aştepta de două ore întoarcerea landoului, plimbându-se inervat prin curtea castelului. A fumat ca niciodată mulţime de ţigări. Aprinsese una după alta. Pasu-i rar şi cadenţat, devenea din ce în ce mai grăbit şi n'ar fi putut număra de câte ori parcursese în sus şi în jos peronul din faţa intrării.

— Cum a mers, mamă ? întrebă el abia ţinându-şi respiraţia.

— Bine Arpad, zise baroana sărind repede din trăsură prefăcându-se admirabil şi punându-şi pe figură un aer de satisfacţie al omului care şi-a făcut datoria, am sosit tocmai la timp. Cum şi-a îmbrăţişat fata, a murit.

— Saraca ! zise baronul tresărind viu mişcat şi atribuind spaima depe figurile celor două femei, fata şi Angela, morţei Mariei.

— A murit repede, întări maica Angela. Eu am rămas puţin în urmă de i-am dat binecuvântarea şi nici n'a mai mişcat.

— S'a lăsat ea convinsă că Domnişoara este fata ei ?

— Vezi bine, zise repede baroana, privind semnificativ la Ana. care stătea emoţionată deoparte, a strigat-o pe numele de Frusina şi i-a cerut iertare.

Arpad, vădit emoţionat, îi sărută mâna maică-sii şi îi strânse afectuos mâna Anei.

— Iţi mulţumesc. Domnişoară, ai făcut o faptă bună şi Dumnezeu îţi va răsplăti.

Ana bâigui ceva nelămurit şi se roşi până

www.digibuc.ro

în urechi. Ea vedea bine că baroana minte. L-a mințit pe Gheorghe, pe Maria, acum îl minte și pe baron. Simțul ei nevinovat, copilăresc încă, influențat de o educație de înaltă morală, atât între maici cât și în sânul familiei ei, se mira, se revolta, dar își ascunse impresiile cum putu mai bine gândind : „poate tot așa de bine ar putea face un bine, redându-le liniștea sufletească tuturor. Insă, se mira ea în gând : dece îi neliniștesc atât de vizibil pe amândoi tragedia acestor țărani moșteni, în raport cu situația lor de baroni bogați, asta nu mai pricepea ea.

Baroana intră în castel urmată de toți trei și de lacheu, care anunța prânzul. Dupăce se făcură fiecare comod, intrară în sala de mâncare. Amfitrioana făcu pe gazda cea mai gentilă față de drăgălașa fată, care s'a învoit atât de ușor să joace rolul Lidiei, atât de greu, dar care se muncea acum să deslege tainele necunoscutului, întocmai ca o floare crescută în seră la o temperatură constantă și care ia de prima bară contact cu furtuna și frigul de afară. Toți mâncară tăcuți. La sfârșitul mesei, Ana, bună muzicantă, își ceru voe să cânte ceva la pian. Trecură în sala de muzică și se așeză la pianul, care aștepta deschis într'un colț. Arpad o însoți pentru a o acompania la vioară. Baroana, liniștită în aparență, își sorbea cafeaua ascultând distrată acordurile minunate ale unui talent tânăr în formație. La un moment dat, baroana își ceru voe să se retragă și sfătui pe Arpad să distreze cum va putea mai bine pe fată,

www.digibuc.ro

iar maica Angela se retrase pe terasa castelului plină de trandafiri, cu o carte de rugăciuni pe poală. Baronul invită pe fată să facă împreună o plimbare pe lac, prin parc şi împrejurimile castelului. Tragedia părinţilor Lidiei începea să se contureze în mintea baronului din ce în ce mai sâcâitor. Deşi fără coloare precisă, îl distrăgea dela prezent şi-l arunca în fiece moment în gândurile şi amintirile lui. Oricât căuta să se convingă că trebue să uite totul, nu putea. In loc să se bucure din plin de bucuria acestui copil sglobiu, bucurie care radia din toată fiinţa ei şi părea un fluturel cu aripile deschise, poleite, beat după mirosul florilor şi razele soarelui, el se pomeni încercând s'o iscodească despre Maria. I se păruse că maică-sa nu fusese destul de convinsă de cele ce i-a povestit relativ la scena dintre ele. Căută să distreze pe Ana arătându-i toate spendorile bogatului parc, caii pur sânge, păsările de diferite rase streine şi tot ce o putea distra, în sfârşit. Soarele cobora înspre asfinţit într'o ambianţă splendidă de amestec de colori, parfum de flori şi cântec de păsări. Ei pluteau cu barca pe lac fără lopeţi, în voia undelor lui. Ana era din ce în ce mai încântată de atâta frumuseţe şi mai ales că se găsea de prima dată singură cu un bărbat frumos ca Arpad şi pe deasupra mai era şi baron de Esterhatzi. O întrebă de familia ei, de lucruri şcolăreşti, de o mulţime de nimicuri, savurând emoţiile şi ezitările ei copilăreşti, pline de farmecul naivităţei. La un moment dat, când barca se lă-

www.digibuc.ro

gâna molcom prin dreptul unei alei înflorite, gândul lui sbura la Lidia şi se întoarse numaidecât la moara din Lona, pentru a-şi cere iertare celei trecute în lumea uitărei, care era mama Lidiei...

— Cum vă place Lona, Domnişoară ? întrebă distrat.

— Admirabil, Domnule Baron, dar de parcul D-voastră ce să mai vorbesc. Am văzut azi atâtea lucruri minunate, că numai în basme le-aşi fi putut întâlni.

— Imi pare rău, domnişoară, că aţi venit la noi în împrejurări nu tocmai vesele şi plăcute pentru dumneavoastă. Imi pare deasemenea şi nu cred să mă fi înşelat, că aventura asta v'a impresionat adânc ?

Fata căzu deodată pe gânduri, fără sa răspundă numaidecât. Un fior nebănuit de trist îi scutură corpul şi o sgudui până în adâncul fiinţei ei. Uitase, da chiar uitase cu totul scena de azi dimineaţă şi se simţia aşa de bine în tovărăşia lui, dece oare trebuia să îi amintească el tocmai acum, aci în mijlocul atâtor frumuseţi, să o trezească aşa de brusc dintr'un vis feciorelnic plin de emoţii dulci şi s'o arunce din nou în calculele unei enigme, care o muncise destul toată dimineaţa, fără s'o poată deslega cu mintea ei de copil ?

Intr'o pornire spontană de sinceritate, sub impresia din nou împrospătată, stranie chiar, a dibăciei aranjamentelor baroanei, fata răspunse caşicum iera firesc s'o facă :

— Nu-mi pare rău că am venit, Domnule

www.digibuc.ro

Baron, din contră, trec prin momentele cele mai frumoase din viaţa mea, de până acum, îmi pare însă rău, că planul nu ne-a reuşit complect. Asta m'a impresionat atât de adânc cum aţi observat şi D-voastră.

— Cum ?! Nu v'a reuşit, spui ? Dar mama ?

Ana, trezită ca dintr'un somn greu, privi uimită pe baron. A spus tocmai ce nu trebuia să spună. Uitase că baroana spusese altfel şi că, poate, un interes mult mai mare o făcuse să mintă.

— Oo, dar poate că m'am înşelat eu şi... da desigur că m'am înşelat, căci femeia era intrată în comă decând am intrat noi în casă. Poate că avea halucinaţii şi nici nu ne-a văzut...

Incercând să îndrepte greşeala dela început, fata se încurca din ce în ce mai rău şi spuse chiar mai mult decât ar fi crezut ea. Printr'o nesocotinţă copilărească, năruise tot edificiul înscenărei baroanei, şi aruncă îndoiala în sufletul baronului, care păruse că s'a liniştit la spusele mamei lui. Baronul îi apucă mâinile şi îi vorbi pe un ton rafinat de duios :

— Vă rog, Domnişoară, spuneţi-mi tot, tot, în mod absolut sincer ! Nu'm ascundeţi nimic, vă rog ! Acum nu mai e nevoe să minţiţi, rolul d-voastră s'a terminat, v'aţi împlinit misiunea. Ce vi s'a părut ? Dece n'aţi reuşit ? Trebue să ştiu. Vă voi fi recunoscător, dar nu numai eu şi sora mea Lidia, în

www.digibuc.ro

a cărei persoană v'ați substituit. Vă vom plăti sinceritatea cu o prietenie pe viață.

— Să știu că v'ași face prin asta un serviciu, Domnule Baron, și că nu fac un rău D-nei Baroane, care a fost, atât de drăguță cu mine, v'ași demonstra scena cu toate impresiile mele, dar... după cât mi se pare, vă voi cauza durere și asta mă face să regret mult nesocotința mea, creind, poate, un conflict între mamă și copil. Mi se pare că am făcut o gafă de neiertat, pe care nici nu o mai pot repara. Poate, că fapta D-nei Baroane de a vă ascunde unele mici amănunte, chiar neînsemnate, era tocmai spre a vă liniști. Tactică părintească, pe care eu am divulgat-o ca o proastă. De unde să fi avut eu tăria de a păstra și a'mi ascunde impresiile, când mint pentru prima oară de când am o conștiință a mea ?

— Nu, Domnișoară, numai adevărul mă mai poate liniști. Cel mai mare serviciu ce mi-ai putea face este să nu-mi ascunzi nimic. Doamna Baroană nu ți-a încredințat scenele sub cuvânt de onoare, ci ai asistat la ele din întâmplare. Toată desfășurarea lor nu fusese prevăzută în plan, așa că, nu ești obligată să le taci. Deosebit de asta, Doamna Baroană nu va ști niciodată că D-ta mi-ai spus adevărul și eu voi avea tăria s'o fac să creadă că nu știu nimic alta decât ceiace mi-a spus ea.

Arpad lăsă mâinile fetei și îi spuse cu un ton hotărât, care nu mai admitea nicio ezitare :

www.digibuc.ro

— Dealtfel e şi mai potrivit cu etatea dumitale să nu-ţi ascunzi deloc impresiile în faţa mea. Să ştii că te ascult cu plăcere.

— Toate impresiile mele de ieri şi până în prezent ai dori să le cunoşti, Domnule Baron ?

— Da, eu aşi dori să le cunosc pe toate, dumneata fă cum crezi.

Fata roşi uşor şi aplecă ochii în jos. După o ezitare de câteva secunde, ridică hotărâtă capul şi-l privi în ochi, ca pe un duhovnic, cărui se pregătea să i se spovedească, să-i spună toate păcatele pentru a fi mântuită.

— Femeia a ştiut sigur de cum m'a privit în ochi, că nu sunt fata ei.

— Cum ? Cum ţi-ai putut da seama ?

— Decum i-am luat mâinile între ale mele să i le sărut şi am strigat : „Mamă am venit de departe fiindcă m'ai chemat", ea m'a privit adânc în ochi, în suflet, în toată fiinţa mea... aşa de lung şi pătrunzător, că mi-a îngheţat sângele în vene. Părea că mi se topeşte corpul într'un cazan cu smoală aprinsă. M'am recules şi m'am repezit din nou să-i sărut mâna, încurajată de semnele pecare mi le făcea Doamna Baroană, dar ea m'a îndepărtat cu ambele mâini zâmbind ironic şi mi-a spus : „Nu te apropia prea mult de mine Domnişoară, că boala mea este molipsitoare. Vă mulţumesc pentru osteneala de a veni, dar nu trebuia s'o faceţi". S'a întins în lungul patului şi a murit. Aa uitasem... înainte de a muri, a dat un oftat greu şi a strigat cu disperare : „Frusinica mamii scumpă, unde

www.digibuc.ro

ești ? Mă iartă dragă, că te-am aruncat între streini, mă iartă !" Acestea au fost ultimele ei cuvinte, apoi au început să-i curgă lacrămile și a murit cred, căci Doamna Baroană m'a tras afară.

Baronul își impuse cu multă tărie liniștea, privi cu ochii fixi la fată, calm, deși o paloare vădită îi învălui figura.

— Vă mărturisesc sincer Domnule Baron, că nu voi mai putea uita niciodată această scenă, mai ales, că nu văzusem până acum un om murind.

— Regret mult, Domnișoară toată aceasta comedie și barem nu v'a reușit.

— Am trecut, Domnule Baron, prin emoții mari, până la spaimă, dar n'aș putea spune că toată această aventură n'a avut și partea ei de frumusețe pentru mine.

— Da, Domnișoară ? întrebă el distrat cu gândul aiurea.

— Da. Eu sunt fiica D-rului Mircea din Târgul Mureș. Avem o casă relativ frumoasă, în centrul orașului, cu o grădină destul de mare. N'am făcut până acum o călătorie mai lungă. Am călătorit de acasă la Cluj, la școală și înapoi, apoi, prin împrejurimi, pela rudele părinților mei. Când eram mică, mă ducea bona mea în parcul sau cum îi zice, grădina publică din Târgul Mureș. Un parc așa ca al Dumneavoastră n'am văzut niciodată. Mi-l închipuiam numai prin grădinile fermecate din basmele bunichii. Unde mai pui frumuseția drumului, această plimbare minunată pe lac, alături de D-voastră...

www.digibuc.ro

— Iţi place, Domnişoară ?

— Mult, zise ea în extaz.

— Mă bucur că am putut să-ţi procur barem atât în schimbul ostenelii.

Sărută mâinile Anei distrat, cu gândul departe de scumpa lui Lidie, care îl aştepta cu dor, printre streini. Puse mâna pe lopeţi şi vâsli către o insulă mică unde îi aştepta baroana. Stătea pe o bancă surăzătoare, ca un om care şi-a făcut pe deplin datoria. La cina de seară, tot ea rupse ghiaţa. Árpad căzu iar pe gânduri. Ana regreta limbuţenia ei şi ferea de a mai privi pe baroană în ochi. Maică Angela cu aer de umilinţă şi ferind par'că să nu atingă pe cineva, stătea mereu în contemplare, uimită de atâta lux.

Eşiră pe terasa din faţa sălei de mâncare, unde li se servi cafeaua.

Baroana veni în faţa Anei cu o cutie albastră de pluş şi scoase din ea un brelog de diamante legate în platină şi un inel micuţ cu brilliante, pe care îl încercă pe deget.

— Permite-mi, domnişoară, să te răsplătesc şi eu de amabilitatea cu care te-ai grăbit să ne vi în ajutor, prin acest neînsemnat dar. Ana se ridică încurcată, nu îndrăsnea să atingă lucrurile şi privi către baron. El se prefăcu că nu observă, sau chiar nu a observat nimic. Îşi acorda chitara, liniştit în aparenţă.

— Vái, Doamnă baroană, e prea mult. Ce am făcut eu să merit din partea D-voastră un dar aşa de preţios ?

— Păstrează-le ca amintire din partea noastră, îi zise baroana, înmânându-i cutia, şi gân-

www.digibuc.ro

dind: poţi avea şi tu o mică parte, dacă destinul şi-a bătut joc de familia noastră aşa de nobilă şi veche, să-şi deschidă casetele cu bijuterii a cinci şease generaţii, la picioarele unei ţărance şi mai ales o româncă. Isi traduse gândul printr'un surâs enigmatic şi trecu la Maica Angela. Deşiră din altă cutie un lanţ de aur, la capătul cărui se afla o mare cruce cu diamante. I-o atârnă de gât distrată peste măsură de gesturile-i caraghioase de protestare şi temenele peste temenele.

Arpad nu vedea şi nu auzea nimic. Fredona, din chitară, un cântec, pe care îl cântase cu Lidia la Paris, şi gândul lui hoinărea peste hotare.

A doua zi de dimineaţă, trăsura eşia pe poarta castelului ducând înapoi la Cluj, aceleaşi trei femei, pregătite de drum lung. Baroana îşi luase angajamentul de aduce în persoană fata la institut. Toată lumea era mulţumită, căci baroana, care nu mai ţinea avid la bani, din cauza necazurilor ei mari, donase o frumoasă sumă pentru şcoală şi nu lăsase nici pe directoare neresplătită.

VIII.

Gheorghe a închis în mormântul de sub brazii cimitirului din Lona, ultima lui licărire de speranţă, cu toată bucuria şi fericirea unui cămin invidiat de mulţi şi cum nu mai fusese altul în toată comuna. Erau zile de Rusalii. Lumea mergea la biserică şi de acolo, cu panere pline, afară la verdeaţă, pe

www.digibuc.ro

malul râului Lona, unde petreceau uniţi până seara târziu. Gheorghe nu mai ştia când e sărbătoare sau când e lucrătoare. Urca de două-trei ori pe zi dealul cimitirului. Dimineaţa ducea flori proaspete la capătâiul moartei ; la nămezi, mai îndrepta ţărâna pe mormânt cu lopata, iar pe seară, mai uda florile şi tainea cu Maria, când nu mai era nimeni în cimitir.

— Mai ţineţi firea, Baci Gheorghe, îi zicea frate-său mai mic, nu mai boci ca muierile. aşa o fost rânduiala Celui de sus.

— Rânduială o fi fost ea, nu zic nu, dar... vezi, m'a scos din rândul oamenilor. zicea desnădăjduit Gheorghe, muiere ca a mea mai ba... Nu Râvneaţi voi cu toţii la casa şi gospodăria mea ? Cine mai cocea colaci şi pâine dospită ca ea ? A cui casă mai era în tot coprisul ca a mea şi cine mai creştea stupărie, gândaci de mătase şi păsări ca ea ? Nimeni, nimeni...

— Drept grăeşti, baci Gheorghe. dar cum te cerţi cu Cel de sus ? El face ce vrea, să-i mulţumim de toate.

— Mulţumim, mulţumim, zicea distrat Gheorghe, dar ce-i făcui eu de m'a certat aşa greu ?

— El ciartă pe cine iubeşte şi tu bun ai fost, Baci Gheorghe, decând ai dat în pământ.

Punea Gheorghe capul în pământ şi pleca dela casa frate-său chiar şi fără bună-ziua. Nimeni nu se mai înţelegea cu el. Urca dealul şi îl cobora. Foame nu i se mai făcea. nici somn.

www.digibuc.ro

— Hai, tăicuţule, să ne omenim, îi zicea bietul Toma, frânt de muncă şi supărare, că nici el nu mai ştia sorocul de cină şi nici de odihnă, să bem un ciocan de rachiu şi să îmbucăm şi noi ceva.

— Nu pot, taică, nu pot. Nu se lipeşte mâncarea de mine. Tu ia şi îmbucă, nu-mi căta mie. Viaţa te aşteaptă cu soarta şi norocul tău. A mea s'a împlinit, tăiculiţă, eu am sfârşit. Vreau să mă duc după maică-ta s'o rog să mă ierte, că numai eu sunt cauza prăpădului ei. Eu am silit-o să-şi dea copila dela uşe şi să îndure suduiala neamurilor şi a vecinilor. Má arde colea, la lingurea fapta ce am săvârşit.

— Dar bine, taică, dece nu te gândeşti tu şi la mine ? Ce se va alege de strânsura noastră dacă eu plec la oaste ? M'a repartizat tocmai la Budapesta. Dacă dumneata te laşi a pieire, cine să grijească de edecurile noastre până mă întorc eu ?

— Iaca cine ? Dumnezeu draguţul. Pământul nu-l ia nimeni din loc. Moara e în arenda, iar casa dacă s'o mai fărâma, vei mai drege-o şi tu la întoarcere. Eu nu mai am inimă, taică, crede-mă, nu.

Zadarnic cerca oricine să-l întoarcă pe Gheorghe din gândurile lui. Trecuseră doi ani dela moartea Mariei. Gheorghe slab, ars de soare şi nemâncat, urca dealul cu cofeiul de apă proaspătă din fântână. Uda florile şi brazii depe mormânt. Spinarea i se încovoiase, părul îi albise şi ochii îi erau adânciţi în orbite că nu mai era de recunoscut. Toma

www.digibuc.ro

plecase la armată şi casa căzuse în părăsire. Caii i-au vândut decând a murit Maria, viţeii şi mânjii i-au furat ţiganii ; iar porcii au murit de vărsat ; gâştele şi celelalte păsări le-au tăiat finele pentru pomeni şi parastase ; coşarul şi grajdul s'au părăginit ; gardul l'a fărâmat vijelia şi prin curtea lor urlă vântul a pustiu. Gheorghe umblă nemâncat pe valea iazului, vecinii, unii îl compătimeau, alţii îl căinau. Nu mai era în toate minţile. Când oamenii se trezeau din somn să plece la muncă, îl întâlneau fluerând cu un băţ în mână, jerpelit şi nemâncat cu zilele. Refuza tot, deci, nimeni nu-i putea veni în ajutor. Nici fraţii şi nici maică-sa, care se topea de focul lui, nu mai aveau nicio putere asupra lui. Trecea pe lânga oameni fără a-i băga în seamă. Românii îşi făceau semnul crucii, iar femeile, mai superstiţoase, şopteau : „Bani prihăjiţi, surioara, şi-a vândut fata la streini. Dumnezeu ştie pe unde au dus-o şi ce s'a ales de ea. Hăi domni n'au mai adus-o pe aci de mari de ani. Se zice că au adus altă fată la căpătâiul Lelii Mariei, şi ca ea ar fi cunoscut că nu e fata ei, săraca !". De, zicea altă, i-a bătut Maica Precista pentru lăcomia lor, că doar nu era nici înainte de a da fata, săraci. Tot ei erau cei mai înstăriţi din comună. „S'a ales pulberea de casa lor, zicea altă vecină, a gândid să mânce banii cu lingură plină. Acum, nici tu fată, nici tu muiere, nici tu minte în cap. Dumnezeu nu bate cu lopata, fetică, cine mai ştie ce s'o mai alege şi de bietul fiu-său

www.digibuc.ro

Toma". Astfel tăineau vecinele pela porţi. duminica.

Intr'una din zile, sosi vestea la castel că pe Gheorghe Moraru l-au scos oamenii mort din fântână. Baronul n'a primit vestea tot aşa de indiferent caşi maică-sa. Nu, căci toată bucuria lui era clădită pe această tragedie, care roade, sufletul omului ca un vierme. Imbracă haine negre şi coborî în sat. Bătu telegramă la Budapesta să i se dea drumul lui Toma în concediu, ca să asiste la înmormântarea taicăsău. Toma întârziind, îl înmormântă baronul lângă Maria. Le porunci cavou boltit şi le puse la căpătâi cruci de marmură, cum nu se mai pomenea decât la domnii proprietari mari. Toată lumea se minuna de gestul baronului, că oricât ar fi fost de bun la suflet, dar aşa ceva nu se mai întâmplase în comuna lor. Oamenii însă, propovăduiau prăpăstii: că Gheorghe se va face strigoi, deoarece era păcat să fie înmormântat în preajma bisericii ca unul ce şi-a luat singur viaţa, dându-şi sufletul în mâinile necuratului.

Baronul donă bisericii din Lona zestre în bani şi pământ, iar mormintele erau îngrijite omeneşte. Când Toma sosi în comună, taicăsău era îngropat de câteva zile. Se minună şi el de rânduiala mormintelor, dar pustiul dela casa părintească îi deşira sufletul. Urmând sfatul maică-sii bune, se însură cu o fată săracă şi cuminte, mai făcu şi el pe lângă casă ce putu în acel interval de două luni de concediu şi plecă să-şi termine armata. Femeia gospodărea în lipsa lui şi puse casa la punct.

www.digibuc.ro

IX.

Trecură ani dela plecarea Lidiei din Lona. Maicele, profesorii şi colegele o iubeau cu adevărat. Era amabilă, delicată cu toată lumea şi învăţa minunat. Nimeni nu-şi amintea ca în tot acest timp, Lidia să nu-şi fi făcut datoria, ori să jicnească pe cineva cu un singur cuvânt. Muzicantă desăvârşită, cânta din voce şi vioară şi nici pianul nu-i era strein. Vorbea frumos englezeşte şi franţuzeşte dar şi ungureşte ca o adevărată unguroaică. Limba maternă a uitat-o demult, sau aşa credea cel puţin Arpad, căci nu i-o mai vorbise nimeni, niciodată. El nu-i ura pe români, dar nici nu-i iubea. A căutat să o facă pe Lidia să-şi uite cu totul origina românească, şi a reuşit, sau credea că a reuşit. Il iubea mult şi niciodată nu l-a întrebat de părinţi, de copilăria ei sau de acasă. Până mai anii trecuţi, Arpad îşi închipuia ori că e prea inteligentă şi ştiind că nu le face plăcere să întrebe de ei, ori că a uitat cu adevărat. Acum nu se mai îndoia, era sigur că a uitat cu totul de părinţii ei, de unde vine, mai ales când o vedea aşa de bine dispusă şi bucurându-se de toate nimicurile. Lidia însă nu întreba niciodată nici de d-na baroană. Se mulţumea cu ceeace îi spunea Arpad despre ea, şi că o aşteaptă cu mult dor să vină acasă. Ea întorcea capul, roşiind uşor şi schimba vorba. Vedea el bine că va fi imposibil să facă pe aceste două femei să se iubească vreodată, sau cel puţin să se accepte în mod sincer, căci se urau din instinct.

www.digibuc.ro

Baroana îmbătrânise mult din cauza acestui vierme, ura, care se cuibărise aşa de adânc în inima ei. O durea atenţia lui Arpad faţa de fată şi nu dorea altceva decât s'o ştie moartă. Se prefăcea cu dibăcie că-i urmăreşte progresul, în faţa lui Arpad, dar în sufletul ei fierbea de ură.

Rosalia tot sperând că-l va readuce pe baron într'o zi alături de ea, se prefăcea că nu observă răceala lui şi dădea buzna peste el la castél, sau îi îngrămădea cu tot felul de invitaţii. Deşi baroana îi dădea tot concursul şi stăruia pe lângă baron să se poarte omeneşte cu ea, el rămânea nepăsător la toate atenţiile ei.

— Dece Arpad te gândeşti mereu la ea? Nu este destul de îngrijită? N'are ce-i trebue? Şi dacă spui că este frumoasă şi plină de calităţi, că e iubită de mediul în care trăeşte şi că este baroneasă de Esterhazi asta nu-i ajunge?

— Oo, Rosalia, ce mult sperasem eu pe vremuri să am în tine o prietenă, o înţelegere, pe care n'am găsit-o la mama, ci nu numai femeia plăcerilor mele corporale, dar...

— Şi ce te face să pierzi speranţa în acea prietenie?

— Lipsa ta de înţelegere, mai ales acum, după tragedia părinţilor ei, o iubesc înmiit de mult şi nimic alta în toată existenţa mea nu mă preocupă în aşa măsuraă.

— Să ne înţelegem, Arpad. Ne iubim de mici copii. La etatea de 10 ani ne logodiră părinţii noştri şi eu ţi-am purtat mereu sim-

www.digibuc.ro

patie. Dacă soarta a făcut să mă mărit cu Kluch, asta nu era vina mea. Tu ştii bine că nu-l iubeam, şti cât am suferit când te-ai întors dela Paris şi apoi toate năzbâtiile tale cu acea ţărancă. Sunt ani decând caut să-ţi fac viaţa frumoasă, decând, însfârşit îmi pierd vremea şi tinereţea cu tine şi de căsătorie văd că nu mai spui nimic.

— Ai spus un lucru adevărat, Rosalia, că ţi pierzi vremea şi rău faci, drept să-ţi spun. Eu credeam că mă iubeşti cu adevărat şi nu măsori timpul cu anii, şi nici interesul de a te lua în căsătorie cu preocupările mele mărunte de ordin intim, dar atât de curate.

— Atunci când m'am dat ţie, după moartea lui Ianoş, nu erai tu care îmi ziceai: „Nu fi îngrijată Rosalia, am să te compensez de toate supărările" ?

— Prin ce ?

— Prin a mă lua în căsătorie desigur.

— Eu n'am zis-o, dar chiar de aşi fi promis-o într'un moment de grabă, îmi voi ţine promisiunea cu o singură condiţie.

— Nici n'ar trebui să mai stau de vorbă cu tine, dacă îmi pui condiţii, dar însfârşit, să aud.

— Să nu încerci niciodată să mă opreşti a-mi iubi sora, de a o îngriji, de a o distra şi de a-i aranja vitorul aşa cum înţeleg eu. Să nu vezi cu ochi nesinceri şi răi iubirea mea faţă de Lidia, iubire curată, dar atât de puternică, încât nu se aseamănă cu niciuna alta. Hotărăşte-te să mergi la Paris. Trebue s'o vezi şi să înţelegi pentruce îmi este aşa de

www.digibuc.ro

scumpă. Dacă vei putea să te învingi, să te emancipi de prejudecăţile tale, care sunt şi ale mamii, şi să-mi împărtăşeşti părerile, vei fi soţia mea, poate.

— Poate ?

— Am zis poate, din cauză că sunt mai mult decât sigur, că nu te vei putea ridica atât de sus. Voi, femeile sunteţi geloase şi de umbra voastră. Lidia e acum o fetiţă mare, trecută de 14 ani, bine desvoltată, frumoasă şi talentată. Eu însă o iubesc tot aşa ca la şease ani.

— O iubeşti... deci, în inima ta nu mai are loc altă femeie. Că tu nu te poţi analiza, e sigur. Iubirea ta pentru ea nu poate fi instinctivă ca între fraţii de sânge, ci e pur şi simplu pasională. Lidia e o streină pentru tine. O streină ? zic prea puţin, o ţărancă, pe care o cultivi din capriciu şi o iubeşti, fără să-ţi dai seama, cu toată încăpăţânarea.

— Ce spuneam eu adineauri ? Iată-ţi înţelegerea şi prietenia, pe care eşti capabilă să mi-o arăţi. Te-ai asociat cu mama mi-ai amărât zilele prin fel de fel de scene tragice, în închipuirea voastră bolnavă, ai ponegrit şi ponegreşti fără rezerve, în faţa mea, origina acestei fete, care nu se poate compara cu d-ta. Află deci, că dacă te-am iubit vreodată în copilăria mea, cum spui, apoi acum nu numai că nu te mai iubesc, dar mă plictiseşti pur şi simplu.

— Iţi convine să-mi spui că nu mă mai iubeşti, după ce m'a văzut lumea opt ani alături de tine, după ce m'ai compromis. Mare

www.digibuc.ro

cavaler, n'am ce spune. Am pierdut anii cei mai frumoşi din viaţa mea şi atâtea partide strălucite, ca acum să îndrăsneşti să mă pui alături şi să îmi ceri chiar să iubesc şi eu pe acea ţărancă româncă.

Ce pretenţie ai? Cum să-ţi răsplătesc anii pierduţi?

— Cu nimic trădătorule! Cu nimic. Răsplata ta e josnică. Imi oferi o viaţă de chin, de comparaţie vecinică între mine şi acea mojică dela Paris, care ţi-a intrat în suflet.

— Eşti liberă, Doamnă, atunci să ai părerile dumitale şi am terminat, zise Arpad dispreţuitor, plecând pentru totdeauna din casa Rosaliei.

Asta a fost ultima scenă dintre Arpad şi Rosalia şi zadarnic a mai încercat baroana să-i împace. Nimic nu s'a mai putut. Dupăce a rupt orice relaţie cu Rosalia, Arpad s'a închis în muţenie şi singurătate, ocupându-se cu moşia şi fabricele, iar în timpul liber scriind la Paris şi aşteptând veşti, pe care le strângea la piept ca pe o adevărată comoară.

— Dece mamă dragă, îl întreba mieros baroana, nu-ţi ţi promisiunea faţă de Rosalia? Frumoasă e, bogată e de nu mai are cum, de rang caşi noi şi deosebit de asta, te iubeşte sărăcuţa de ea. Nu şti cât sufere că te-ai purtat aşa cu ea, cum te-ai purtat.

— Nu e destul, mamă, să fi frumoasă, bogată şi de rang, ca să faci fericit pe un om, chiar dacă îl iubeşti, dar nu e iubire la Rosalia. Ea e încrezută, egoistă şi lipsită complect

www.digibuc.ro

de inteligenţă, ca să nu zic proastă ca noaptea, incapabilă de a face un bărbat fericit şi mai ales pe mine.

— Dece trebue, Arpad, să ţii atât de mult să te facă numai pe tine fericit şi să nu gândeşti că acelaşi lucru se cere ţie, bărbat, să faci o femeie fericită ? Numai făcând fericirea cuiva e cea mai mare a ta fericire.

— Da mamă ? Tocmai dumneata vorbeşti ? Ai putut să-ţi birui îngâmfarea faţă de Lidia şi să-ţi vezi unicul tău copil fericit ?

— Oo, asta era cu totul altceva şi apoi tu ai pretenţia că nu eşti egoist.

— Am zis eu asta ? Dece să nu-ţi seamăn la urma urmei ? Şti ce mamă, lasă-mă pe mine singur să-mi aranjez socotelile sentimentale. Nu mă însor cu Rosalia, nu o iubesc şi pace.

— Bine, dar atunci mai sunt atâtea altefete bogate şi de rang social tot ca al nostru. Timpul a trecut şi trebue să te căsătoreşti.

— Mai am timp să fiu legat. Deocamdată mă simt destul de bine liber.

In timp ce astfel de scene sâcâitoare îl neliniştеau pe baron, la Paris, se desfăşura o altă tragedie. La sfârşitul anului şcolar, după înmormântarea Mariei, Arpad se duse la Paris să petreacă vacanţa cu Lidia, ca în fiecarean. O găsi extrem de slăbită şi i se spuse că a fost două luni bolnavă şi că cu toată îngrijirea ce i s'a dat, n'a putut fi însănătoşită mai curând. Când starița i-a prezentat nota de cheltueli, i-a spus că observă la fată o mare schimbare, o tristeţe vădită, nu mai râde ca

www.digibuc.ro

mai înainte şi e mereu rău dispusă. Baronul atribuia această schimbare boalei, cum era şi firesc. Plecară în Elveţia şi se instalară într'o frumoasă vilă din marginea lacului genovez. Petrecură tot timpul în excursii şi fel de fel de distracţii. Dar degeaba se căsnea Arpad să descopere taina, care umbrea bucuriile fetii, şi care o făcea să cadă adesea pe gânduri. Era pentru prima oară că o vedea într'o astfel de stare de spirit.

— Ce ai. Lidia dragă, o întrebă Arpad îngrijorat, când barca plutea în voia valurilor, fără lopeţi, peste oglinda lacului, cu apele aprinse de un apus învăpăiat?

— Oo, ce mai pot avea alături de tine şi de toate atenţiile tale drăgălaşe, Arpad? Dar încă sub splendoarea acestui apus? Atâtor locuri minunate... zise ea distrată, privind departe peste lac şi surâzând enigmatic.

Cu tot efortul ei de a opri valul de tristeţe ce i se urca din adâncuri până la a-i opri respiraţia şi a-l îngropa în cel mai candid surâs, nu reuşia pe deplin. Ochii ei rămâneau învăluiţi în acelaş mister.

— Nu cumva iubeşti, Lidia? Spune-mi, spune tot ce ai pe suflet. Fratele tău nu-ţi va refuza nimic, absolut nimic. Voi face imposibilul cu putinţă numai să te ştiu fericită.

— Nu, nu iubesc pe nimeni, Arpad, mai mult decât pe tine şi tu şti bine că niciun bărbat nu pătrunde în închisoarea deghizată, care este şcoala noastră. Nu cunosc decât pe profesori, pe preoţii, cari slujesc şi pe d-l intendent Mallèt.

www.digibuc.ro

— Dar poate că ţi s'a urât în această închisoare, cum îi spui tu, haide acasă Lidia. Renunţă la anul acesta, îţi ajung 12 ani de studii, atât de departe de casă.

— Ce ideie! Cum crezi că aş renunţa acum la mal? Nu mai fi îngrijorat, Arpad, zici că doctorii te-au asigurat că toată indispoziţia mea se datoreşte acelor mizerabile de friguri, cari mi-au debilitat organismul. Mă voi întrema iute, mai ales lângă tine cu toate atenţiile tale.

— Haide Lidia acasă, să faci sport, să alergi în aer de munte, prin câmpie, să mergem la vânătoare, la călărie, să dansezi, să faci tot ce poate face o fată liberă, frumoasă şi bogată.

— In niciun caz anul acesta, la anul, poate. Dar să şti că şi atunci, numai pe timpul vacanţei. Vreau să studiez mai departe.

— Vom vedea. Mai avem destul timp să vorbim despre studii. Deocamdată, mă îngrijorează sănătatea ta.

— N'ai niciun motiv serios şi lasă să nu ne mai stricăm dispoziţia cu îngrijorări inutile. Mă simt fericită şi atâta tot.

Cam cu astfel de cuvinte, Lidia căuta să distragă atenţia baronului dela o indispoziţie a ei vădită, dar misterioasă. In toamnă, spre mirarea maicelor şi a colegelor ei, o aduse foarte întremată la şcoală. Arpad plecă acasă cu sufletul plin de speranţă că totul a trecut.

X.

S'o vezi, mamă, îi spunea el baroanei într'o

www.digibuc.ro

seară, pe când își sorbau cafeaua pe terasă, privind la jocul frunzelor îngălbenite, care au inundat grădina sub adierea ușoară a vântului, cât e de frumoasă, ce bună și mare la suflet este. Cântă admirabil și vorbește ungurește perfect. Are să ne mângâe zilele cu tinerețea și seninătatea ei.

Baroana clătină capul în semn de aprobare, pe când inima îi sângera de revoltă.

Baronul vizita din timp în timp mormintele, cari au închis o tragedie extrem de sguduitoare pentru conștiința lui. Vizita deasemeni pe Toma, se interesa de aproape de activitatea lui și îi urmărea cu mulțumire progresul, în refacerea gospodăriei părintești. Par'că ceva neînțeles de ciudat îl mâna din timp în timp înspre moara lui Gheorghe. Il încuraja pe Toma prin cuvinte blânde, par'că ar fi voit să-l compenseze de pierderea părinților lui, de care el singur se credea vinovat, cu cât trecea timpul. Ar fi dorit să-l întrebe Toma despre Lidia și el să-i spună că e mare și frumoasă, dar Toma nici nu se gândea la una ca asta. Părea că nici nu-și mai aduce aminte de trecut sau de Lidia. Nu întrebă absolut nimic, dar chiar când baronul aducea vorba de ei, el schimba vorba sau zicea respectos :

— Să-i lăsăm, domnule baron, să-și doarmă somnul în liniște, atâta le-a fost, se vede, scris să trăiască.

— Dece nu mă întrebi de Lidia ? îl între-

www.digibuc.ro

bă într'una din zile Arpad, nu-ţi mai aduci aminte de ea ?

— S'o fi măritat, zise încurcat Toma, privind în pământ.

— Nu, învaţă carte. Anul acesta termină liceul şi o aducem acasă.

— Dea-i Domnul noroc, zise Toma înmuiat şi trecu la altele.

Timpul a trecut. Ultimul an de liceu e pe terminate, Arpad, pregătindu-se de plecare, rugă pe maică-sa să pregătească apartamentul Lidiei, după gustul ei de femeie rafinată

In ajun de plecare, se plimba cu baroana pe aleele parcului, într'o discuţie foarte aprinsă. Demult, amâna şi unul şi altul o discuţie mai explicativă în privinţa Lidiei, deşi fiecare o avea pe suflet. Cum nu se mai putea amâna, căci situaţia fetii reclama o soluţionare, Arpad deschise discuţia.

— Dece părere eşti dumneata, mamă ? Să mai facă Lidia facultate, ori s'o aducem definitiv acasă ?

Cum maică-sa nu se grăbea cu răspunsul, el adogă :

— Ce bine ar fi să renunţe ea de bunăvoe la facultate, s'ar mai înveseli şi viaţa noastră şi m'aşi astâmpăra şi eu de pe drumuri.

— Eu, dragă Arpad, nu pot zice nici da nici ba, asta depinde şi de ea, zise ea întorcând capul cu silă într'o parte, gest, care de astă dată nu scapă baronului.

— Imi face impresia, mamă, că nu-ţi pare tocmai bine să aduc pe Lidia acasă şi planul

www.digibuc.ro

meu nu te aranjează. Nici acum nu poţi simpatiza pe această fată cuminte ? Nici acum, după ce s'a transformat complect ? După ce şi-a pierdut origina, părinţii, tot, tot ? Spune-mi mai deschis, mamă, nu mă mai tortura cu aerele astea misterioase.

— Te înşeli Arpad, zise ea mirată căutând să-şi ascundă necazul că n'a fost destul de prudenta, mi-e dragă Lidia mai ales după cele ce mi-ai spus despre ea. Mi-ai povestit atâtea lucruri minunate încât abia aştept să vină acasă, dar ştiu că fetele de categoria ei, după ce ajung la bacalaureat, nu vor să se mai oprească şi prind gust de studii. Numai în cazul când ai putea s'o convingi să se mărite, cred că ar renunţa la carte. Şi eu zic, Arpad, să începi să te gândeşti serios la asta. O fată la 18 ani e numai bună să-şi înceapă viaţa ei.

Vorbise repede, îngrămădise cuvintele unul întraltul, să poată ascunde tocmai durerea, pe care i-o pricinuia această discuţie. Arpad tăcea. Nu putem şti în ce măsură mai credea în cuvintele maică-sii sau ce se învârtea în capul său de părea absent.

— Şi mai am o teamă, Arpad, zise ea repede.

— Anume ? zise el ca trezit dintr'un somn greu.

— Să nu înceapă cu părinţii ei, cu rudele.

— Adică ?

— Ei, să se ducă pela mormintele lor, să ceară să vadă pe frate-său Toma, pe bunică-sa, care trăeşte încă. Lumea abia a mai uitat

www.digibuc.ro

incidentul. Sau mai e posibil să înceapă să ne urască atunci când ar afla că nu e fata noastră și că ce s'a întâmplat cu părinții ei.

— Să ne urască, zici, mamă ? E incapabilă să urască pe cineva Lidia. Pe părinții ei sigur că i-a uitat. Și apoi, cine ar îndrăsni în tot ținutul acesta să stea de vorbă cu D-ra baroneasă Lidia de Esterhazi ? Eu cred că și atunci când și-ar aminti de copilăria ei și ar ști că nouă nu ne place să și-o amintească, ea ar ști să ascundă, e destul de inteligentă.

— Prea multe iluzii ți-ai făcut Arpad, despre această fată și uiți mereu că ea nu e nobilă de sânge. Poate să fie plină de calități și într'o zi, să-și dea în petic.

— Dece să mai începem deacapo o discuție inutilă mamă ? Așteaptă să o vezi și s'o cunoști acum. Poate că ai făcut mult mai bine să nu ceri s'o vezi în 12 ani. Surpriza îți va fi cu atât mai mare și mai plăcută. Cât despre căsătorie, asta nu se comandă. In ziua când se va produce scânteia, se va apleca destinului, ca orice fată, dar până atunci. să ne bucurăm noi de toate darurile, cu care Dumnezeu a înzestrat-o. Am să caut s'o conving să intre în lume, să petreacă, să se familiarizeze cu viața de salon, dacă bineînțeles îi va plăcea, să-i prezint bărbați, să danseze, și poate că va renunța singură la studii.

— Arpad, zise cu ton misterios baroana, aș mai avea ceva de spus, dacă bineînțeles nu mi-o vei lua iar în nume de rău ?

www.digibuc.ro

— Te ascult, mamă, e bine să ne înțelegem din toate punctele de vedere.

— Tu, Arpad, ai o etate destul de înaintată. Ți-ai trecut anii cei mai frumoși crescând această fată, fără să te mai gândești la tine. Dacă nu am până acum un cârd de nepoți la ușa mea, apoi nu-ți e iertat să mai întârzii. Reflectează la o grabnică însurătoare. Poate că fata nu vrea să se mărite nici încă 10 ani de aci încolo și tu să faci mereu pe guvernanta ei ?

Văzând că Arpad tace, în timp ce se așeza pe o bancă, urmă așezându-se lângă el.

— Toți prietenii noștri nu văd cu ochi buni burlăcia ta. Dai lumii de gândit. Am îmbătrânit și aș vrea să te văd fericit, crede-mă. Deoseblt de asta moștenirea numelui nostru ilustru ași dori s'o știu asigurată. Lasă pe Lidia în grija mea de acum în colo. Voi scoate-o eu în lume și voi avea grije, ca o adevărată mam(, să se mărite cum trebue. I-am dat destul până acum și îi voi mai da, dar nu înțeleg să-mi sacrific cu totul copilul meu pentru ea.

— Mamă dragă, spuse Arpad calm, dacă deschizi iar o discuție, care te va durea, asta nu e vina mea, ai dorit-o. Am luat-o pe Lidia dela părinții ei dela etatea de șease ani, lipsind-o de dragostea cea mai sfântă pe lume. acea de mamă, chiar dacă am făcut o copilărie și m'am lăsat târât de sentimentele mele neexplicate în deajuns. D-ta n'ai vrut, sau n'ai putut s'o compensezi. Adevărata ei mamă,

www.digibuc.ro

cum şti, a murit de căinţă şi de durere, taicăsău la fel. D-ta faci şi acum mari rezerve în sentimente şi eu nu am niciun drept să te silesc la contrariu, căci poate să ai dreptate din punctul dumitale de vedere. Dar... cine. cine i-a mai rămas acestei orfane pe lume decât eu ? Eu, care am provocat toată situaţia ei, am, deci, datoria sfântă să îngrijesc de ea până la măritiş.

— Păi tocmai asta doresc şi eu să-i grăbim măritişul.

— N'am terminat, mamă, te rog să ai răbdare. Ea a fost sacrificată dorinţei mele de a avea o soră. Mi-a umplut sufletul de bucurie, de fericire chiar, toată tinereţea. Mi-a complectat şi mi-a mărit această bucurie prin calităţile ei frumoase şi bunătate. Ea în schimb, nu poate fi fericită. Îi lipseşte iubirea curată, prietenia unei mame adevărate. De multe ori, când se ivea în compania noastră o mamă cu fetiţa de mână, sau când o mamă venea să-şi ia fata dela şcoală, Lidia privea lung în gol, cu ochii umeziţi. Nu odată am surprins acest lucru ci de mai multe ori. Când îi vorbeam, pentru a o distrage, trosărea vădit şi începea să râdă drăgălaş pentru a mă deruta. Era nefericită. Asta o vedeam, o simţiam precis.

— Tot n'o vedeai destul de fericită ? Nu e destul că trăeşte în lux, în confort şi bogăţie ? Stimată de lumea cultă şi cu nume ilustru ? Dacă rămânea proastă lângă acei ţă-

www.digibuc.ro

rani mojici şi era astăzi nimenea, era mai fericită ?

— Poate că da, mamă. Este astăzi baroană de Esterhazi fără voia ei. Ea n'a cerut nimănui această favoare, s'a pomenit în situaţia asta. Este baroneasă de Esterhazi numai din capriciul meu. N'am auzit-o niciodată să se mândrească cu acest nume, sau să se creadă pentru talentele ei. E mult, mult mai modestă decât o nobilă de sânge.

— Modestia, pe care i-o dă origina. N'o mai considera pe ea sacrificată, Arpad dragă, tu şi eu am fost sacrificaţi pentru această ţărancă. Ne-am înmormântat liniştea de acum 12 ani.

— Constat cu durere, mamă, că toate argumentele mele nu te-au putut abate dela prejudecăţile dumitale, cari îţi mocnesc în sânge, probabil. Mi-am făcut ani de zile iluzii că vei putea iubi pe Lidia, ca pe o fiică adevărată ştiind că nu ai una dar...

— S'o iubesc, nu se poate, s'o tolerez, da, pentru a-ţi face ţie plăcere. Dar lumea a început să clevetească pe socoteala ta, înţelege. Trebue să te căsătoreşti neapărat.

— Care lume : ? Rosalia ? Nu, mamă, nu am această intenţie deocamdată, poate ceva mai târziu. E greu să satisfaci opiniile, care sunt aşa de relative. Lumea e pornită să creadă rău despre adevăraţii oameni, cu cea mai mare uşurinţă şi tot din acea uşurinţă, primeşte în sânul ei pe declasaţi, pe şarlatani şi pe criminali mizerabili, cari prin meşteşug şi

www.digibuc.ro

ipocrizie, sub masca de curtuazie şi politeţe, ascund cele mai josnice porniri. Un ins cu raţiune şi conştiinţă curată, trebue să considere ca neexistentă opinia îngâmfaţilor, pe care n'a atins-o cu nimic supărător pentru ei. Dacă dumneata ai continuat să te consideri nefericită timp de 12 ani, spui, cu toate că mi-ai ascuns-o cu grije, rău ai făcut, înseamnă că erai rea. Nu te-ai putut emancipa de prejudecăţile, care omoară adevărata fericire şi ai suferit, când eu mă bucuram mult. Asta dovedeşe că nu m'ai iubit cu adevărat, dacă nu te-a bucurat bucuria mea cea mai mare. Cât despre lume, mamă, puţin mă sinchisesc. Pentru mine nu mai există altă lume decât Lidia şi D-ta.

— Nu merit eu şi ceva respect din partea ta, în diferenţă de ea ?

— Respectul, mamă, este ceva obligativ, greoi, născut din logică şi convenţionalism, pecâtăvreme, iubirea este un surâs al naturei, care topeşte ghiaţa acestui convenţionalism sarbăd, acru, nenatural şi întrece cu mult zisul respect impus, plin de minciună. Il topeşte într'o pornire spontană, naturală, însorită şi sinceră. Dacă nu te-aşi iubi, să nu-ţi folosească la nimic respectul meu.

Voi rămâne lângă Lidia până se va hotărî să se mărite, mai ales după ce am constatat astăzi din convorbirea noastră. Aşa îmi dictează inima şi conştiinţa mea. Văd că ne găsim astăzi în acelaşi impus de acum 12 ani şi nu mai pot şovăi. Hotărîrea mea e luată.

www.digibuc.ro

Dacă D-ta nu poţi consimţi în mod sincer să aduc fata acasă şi să-i arăţi o prietenie sinceră, de care are nevoie, nici eu nu mai rămân în Lona. Lidia va eşi în lume alături de mine, şi nu în lumea Rosaliei, te asigur, căci ea iubeşte natura, sportul, nu saloanele. Dacă d-ta vrei sa ne primeşti în aceste condiţiuni, îţi mulţumim, dacă nu, alege.

Baroana, galbenă la faţă şi cu inima fierbând de mânie, căută să se calmeze. Vedea bine că a făcut iar o gafă, că nu s'a putut abţine şi planul ei de a pierde pe fată nu-i va mai reuşi. Căută să întoarcă lucrurile şi impunându-şi maximul de şiretenie, zise mieros :

— Dar bine, Arpad, m'ai înţeles greşit, complet greşit. Abia aştept să aduci fata acasă, poate că nici tu nu te bucuri mai mult ca mine, dar îmi fac şi eu datoria de mamă. Că dacă am forţat puţin nota, am făcut-o în interesul tău, pentru viitorul tău şi al numelui nostru. Am datoria să apăr prestigiul familiei şi să-i dăm moştenitori. Vei vedea tu singur ce drăguţa am să fiu cu ea şi ce apartament drăguţ am să-i pregătesc, până veţi sosi voi dela Paris.

Deşi Arpad se îndoia acum de sinceritatea spuselor ei, ea căută prin fel şi chip de demonstraţii să-l convingă că a încercat totul în mod drastic, numai în interesul şi pentru viitorul lui.

www.digibuc.ro

XI.

Arpad a plecat la Paris. Baroana, rămasă singură acasă, se lăsă pradă desnădejdei. Dumnezeu ştie câte lacrămi o costa aranjamentul apartamentului Lidiei. Zile întregi îşi muncea mintea cum să se descotorosească de ea şi refuza să mai iasă din casă. Gelozia îi creştea furioasă în suflet, zi de zi şi o chinuia fără milă. Nu-şi mai putea ierta faptul că s'a demascat în faţa lui Arpad, Ar putea s'o dispreţuiască unicul ei copil şi ce i-ar mai rămâne pe lume ? Nimic. Ziua şi noaptea se trudea să deslege această problemă. Cum să repare răul ? A aruncat veninul în sufletul baronului şi nu ştie sigur ce fel de efect va fi făcut asupra lui şi de nu l-a pierdut pentru totdeauna, căci i-a arătat la plecare cea mai vădită răceală şi politeţă. Se hotărî să lupte înt'un caz şi altul. Copilul îi era pierdut, deci nu putea dori altceva decât pierderea Lidiei cu orice preţ. Se va răsbuna de toată suferinţa ei de 12 ani, îşi va salva şi copilul şi numele, dar cum ? In vreun accident, dar pentru asta îi trebuiau complici. Cu bani s'ar putea face orice. Dece n'ar pune la bătae o sumă respectabilă de bani ? Ce-i mai folosesc atâţia bani, dacă nu mai are liniştea sufletească ? Economii are destule fără să ştie nici chiar baronul. Ii veni în minte Ioşca, dar îl alungă numaidecât. Ştia ea bine cât iubeşte el de mult pe stăpânul său şi nu s'ar învoi nici pentru milioane. Cu astfel de gân-

www.digibuc.ro

duri îşi trudea baroana mintea chinuită de nesomn şi de lacrămi.

Cei cu idei criminale, răi şi porniţi se întâlnesc din instinct şi se înţeleg par'că din ochi. De aproape un an, baroana avea angajată în serviciul său de cameristă pe o anume Kety. Deşi avea abia 22 de ani, cum a fost adusă la castel a legat raporturi sentimentale cu un mecanic dela fabrica de cherestea a baronilor. Ea fusese adusă special dela Budapesta şi era mare meşteră în serviciul de cameristă. Mecanicul, însurat cine ştie pe unde, s'a lăsat seduş de graţiile tinerei Kety.

Fire intrigantă, răutăcioasă şi obrasnică, nimeni la castel nu o simpatiza. Mai toţi servitorii, vechi şi credincioşi, erau pârîţi de ea stăpânei, şi lucru foarte curios, că ea se făcea ascultată de stăpână, ba ceva mai mult se bucura de o mare protecţie din partea baroanei. Pe d-na baroană o servea cu mari ploconeli şi linguşiri, dar de domnişorul baron era foarte nemulţumită că nu-i lua în seamă graţiile, nici pe cele fizice şi nici inteligenţa ei închipuită. Ii refuza serviciile în mod categoric.

— Ar fi bine, mamă, s'o schimbăm pe nemţoaiaca asta nesuferită şi obrasnică.

— Eu sunt foarte mulţumită de serviciile ei şi chiar de toată atitudinea ei destul de respectoasă. Deosebit de asta, e foarte credincioasă. Un servitor nu se poate cârpi de ea în toată curtea.

— Cum ? Tu nu-ţi cunoşti servitorii, ma-

www.digibuc.ro

mă ? Kety trebue să ţi-i prezinte ? De peste douăzeci de ani în curtea noastră, ne servesc în credinţă şi prin ea trebue să-i suspectezi ?

— Nu poţi cunoaşte niciodată până unde pot ei merge cu laşitatea şi ipocrizia. Aşa că un ochi deschis cu agerime într'o curte mare ca a noastră, nu strică niciodată.

— Bine, să controleze cât vrea pe servitori, dar eu îi interzic să mai intre în apartamentul meu. Ioşca îmi este de ajuns. El ştie tot rostul lucrurilor mele.

Mamă-sa rămânea încremenită de antipatia baronului faţă de Kety şi el nu-şi dădea seama dece, dar de câte ori o vedea pe această fată, se indispunea grozav, par'că ar fi presimţit ceva rău. Ioşca era cam de aceaşi etate cu baronul. Născut la curtea lor din cei mai credincioşi servitori, ţinea cu casa, îşi iubea stăpânii, dar mai ales pe domnişorul baron, care îşi împărţise jocurile copilăriei cu el şi îi era şi prieten nu numai stăpân. Il iubea aşa de mult că şi-ar fi dat viaţa bucuros pentru stăpânul lui. Ii cunoştea toate secretele şi toate bucuriile. In privinţa Lidiei, numai lui s'a destăinuit baronul cu sinceritate. El cunoştea bine ura baroanei faţă de fată. Baronul i-a vorbit mereu cu atâta căldură de ea, încât o iubea şi el ca pe o adevărată stăpână şi condamna ura baroanei pentru ea, ură pe care o simţise el încă dela adopţiune. In Kety nu avea nici un fel de încredere. O ura din instinct. A surprins-o el de multe ori vorbind în secret cu d-na baroană. Ba ceva

www.digibuc.ro

mai mult, decând a plecat baronul la Paris, amantul ei venea prea des pela curte, de unde înainte se ducea ea la el în orele libere. Odată, îl surprinsese şi el vorbind cu d-na baroană. Deodată se pomeni că Fritz, din mecanic la fabrică, fusese angajat şef-grăjdar în locul celui vechi, care cunoştea toţi caii cu metehnele lor, şi care fusese trimis de d-na baroană pe şantier, pretextând că trebue să mai fie schimbaţi servitorii din timp în timp. Toate acestea nu-i miroseau a bine lui Ioşca şi se hotărâ să fie cu ochii în patru.

Baroana, care îşi căuta complici, a găsit unul foarte preţios în persoana acestei fete frivole, dornică de aventuri şi lacomă de bani. A acceptat cu bucurie propunerea baroanei, iar lui Fritz se părea o simplă jucărie „micul serviciu" ce i se cerea în schimbul unei frumoase sume de bani, şi atâtor alte avantagii. Va deveni bogat, va fugi în streinătate cu iubita lui, dar chiar de ar fi rămas pe loc, nu va mai fi calic. Aşa dar, noul şef-grăjdar, care habar nu avea de cum trebue îngrijiţi caii şi care lăsa totul pe seama rândaşilor pricepuţi, primise această însărcinare numai cu scopuri criminale. Toţi servitorii castelului se mirau de această alegere nepotrivită, dar numai Ioşca îi cam ghicise tâlcul. Celor doi li se dădu cea mai bună cameră din corpul personalului de serviciu, şi îngăduinţa de a locui împreună.

Se apropia timpul să sosească baronul cu

www.digibuc.ro

Lidia. Prima vacanță în 12 ani, când o vor petrece acasă la castel, împreună cu baroana. Ioșca era intrigat de purtarea suspectă a stăpânei lui. Convorbiri lungi, în secret, cu cei doi servitori intriganți, ba chiar i-a surprins de mai multe ori, mergând amândoi în camera baroanei, unde au stat ore întregi de vorbă. Ce se va fi punând la cale ? Se întreba el nedumerit și mereu la pândă. Somnul nu-l mai prindea și nu pierdea din vedere un gest, o mișcare, între cei doi mizerabili și baroană.

De câteva zile, Ioșca lucra de zor ceva în pod, deasupra tavanului lor, în cel mai mare secret. Lucrul mergea greu, căci odăile servitorilor erau tăvănite cu grinzi groase de stejar, deasupra șipcilor mici, și în pod peste ele tăvănite cu pământ bătătorit de mari de ani, iar podul plin de fel de fel de scule și mașini scoase din uz. Ce poate fi însă greu pentru o voință și o credință ca a acestui servitor devotat, născut și crescut la curtea baronilor ? Nimic. Într'o seară, îl găsim ascultând, din ascunzătoarea lui, de deasupra camerei celor doi îndrăgostiți, din pod. Fritz stătea trântit pe pat, în așteptarea ei, care întârziase prea mult la baroană. Ajutoarele lui se pricepeau destul de bine să îngrijească de cai și el n'avea mare lucru de făcut. Jumătate timpul din 24 de ore îl petrecea dormind, după ce mânca cele mai bune lucruri și vinul cel mai bun adus de Kety din dulapurile baronilor. Baroana suferea de insom-

www.digibuc.ro

nie şi mai în fiecare seară Kety trebuia să-i facă masaje.

Târziu, intră ca o vijelie pe uşe şi se aruncă în braţele lui.

— Oh, şi baborniţa asta cu masajele ei m'am plictisit. Ce crezi că a spus baba, Fritz ?

— Ce dracu a mai spus ? întrebă el mai mult mormăind şi îndesându-şi tutunul în pipă.

— Că două săptămâni după ce vin ăia dela Paris să nu faci nici o mişcare, că ar putea bănui ori fiu-său, ori diavolul de Ioşca. Are dreptate într'o privinţă, că nu vezi cum ne urmăreşte şi pe noi ? Ca un cotoi, cu coada ochiului la şobolani.

— Dar barem ne-o plăti bine, ori ne-o mânji ochii cu te miri ce nimica toată ?

— N'avea nici o grije, Fritz, baba ştie să plătească celor devotaţi ei. Gândeşte-te tu Fritz, că mâine, poimâine, vei putea ajunge şeful fabricei de cherestea, iar eu M-me Reihenberg, zise ea fâţâindu-se pe dinaintea lui. Ce dacă o ţărancă a ajuns baroneasă de Esterhatzi, eu nu merit măcar atât ?

— Să vezi tu că n'o să putem rămâne aci. Trebue s'o ştergem la Budapesta sau Viena. Tu şti că eu sunt însurat prin apropiere şi de... Să stăruim să ne dea şefia ei în bani s'o putem şterge depe aci. Asta să i-o spui chiar mâine, iar dacă nu ai tu curaj, lasă că aranjez eu lucrurile, să meargă strună.

Iţi înecară speranţele şi visurile de mărire în sărutări şi se pregătiră de culcare. O săp-

www.digibuc.ro

tămână întreagă, Ioşca, deşi pândi din ascunzătoarea lui, nu-i mai auzi vorbind nimic în privinţă învoelii lor. Ori o făceau din prudenţă, ori nu mai aveau ce-şi spune, lucrul fiind aranjat. Târziu, după ce adomeau ei, se târa pe burtă şi pe brânci până în odaia lui unde gândea : „Ştiu destul şi nu ştiu mai nimic. Deşi nu le cunosc planul, totuşi şi pun la cale pieirea bietei fete. Ce vină are ea, Doamne ? Vasăzică, soarta ei se pune din nou la bătae, dar... vă voi împiedica eu, criminali de rând! ". Se răsucea în pat fără să mai dea ochii în gene, până dinspre ziuă. Se bucura şi se întrista credinciosul lacheu în acelaş timp. Se bucura că a prins firul şi ar putea împiedica crima, se întrista la gândul că ce durere ar simţi bietul lui stăpân aflând că mama lui este o criminală de rând. Îi veni ideia să-i spună baronului şi o alungă repede din aceleaşi motive. Nu-i venea uşor să arunce prăpastia între mamă şi copil, oricât de neagră ar fi fost inima baroanei. Se hotărî deci, în faţa lui Dumnezeu şi invocând ajutorul Lui, să prevină singur crima cu orice riscuri şi greutăţi. In cele două săptămâni, spera să le demasce planul şi să le opună rezintenţa cea mai dânză.

XII.

Arpad asistă la examenul Lidiei, care fuse un adevărat tir triumf. Era cea dintâi. Primi flori şi felicitări, daruri în cărţi şi alte lucruri de preţ. Deşi se înţeleseseră că vor

www.digibuc.ro

pleca înspre Lona, Lidia începu să pretexteze, că ar fi mai bine să meargă în altă parte să petreacă vara, că e prea obositor drumul până în țară; ba că ea vrea să facă facultate și dece să mai meargă până la țară. Bineînțeles că argumentele nu-i explicau cauzele îndeajuns lui Arpad și căuta să descopere misterul, dar fără să poată reuși.

— Ce ai, Lidia? Dece nu vrei să mergi acasă? Te așteaptă mama de ani de zile, cu brațele deschise.

— Uite ce este, Arpad, eram așa de mică atunci când am plecat de acasă, că nici nu mi-o mai amintesc bine pe mama. In amintirile mele, se amestecă unele lucruri, vag de tot, și nu doresc pe nimeni, afară de tine, înțelegi? Simt că numai pe tine te iubesc, sunt fericită alături de tine oriunde am fi, prinurmare, dece să mai merg până în Lona? Hai să schimbăm planul. Dacă nu te încurc în afacerile tale, rămâi cu mine oriunde, afară de Lona.

— Asta nu e un motiv serios că tu nu-ți amintești bine pe mama. Ea te așteaptă cu toată dragostea.

— Tu Arpad, mi-ai vorbit adesea de ea și mi-ai arătat fotografiile ei, dar asta nu e destul. Dece nu m'a chemat ea niciodată în 12 ani acasă? Dece nu mi-a scris cu mâna ei două rânduri?

— N'ai dreptate Lidia, ți-a trimis totdeauna vorbă prin mine să vii. A crezut suficientă intervenția mea, doar suntem frați, Lidia.

www.digibuc.ro

— Nu doresc nimic și pe nimeni, afară de tine, ți-o repet. Și te rog mult, scutește-mă de acest drum lung! Nu mă mai atrage nimic în Lona, că nu mi-o mai amintesc de fel. Poate că e și vina mamii că m'a făcut să mă racesc de dânsa prin indiferența și răceala sa. Dece nu m'o fi iubit, eu nu pot și nici nu caut să-mi explic. Știu atât că nu mă iubește și nu dorește să vin acasă, oricât m'ai asigura tu de contrariu.

— Trebue să mergem acasa și te vei convinge tu singură de contrariu.

— M'ai obicinuit, Arpad, sa-mi faci tot pe voe decând te știu, acum, dupăce am învățat bine, am fost cuminte și ascultătoare, nu poți să-mi împlinești aceasta dorință vie? Știu cât ești de bun, ba mai știu că mă și iubești mult și nu-mi refuza, te rog!

— Afacerile mă chiama în Lona, Lidia, și daca mă iubești și tu, cum spui, atunci trebue sa mergi acasă cu mine, barem pe timpul vacanței. Ai și tu absolută nevoe de liniște și de libertate în mijlocul naturei.

Lidia căzu pe gânduri. I-a pus o condiție care nu mai suferea contrazicere. Afacerile lui din Lona. Deci, nu-l mai poate refuza, trebue să plece cu el. Arpad își mesteca gândurile prin creier, căci văzând atâta rezistență din partea ei, își închipuia că la mijloc este o cauză de ordin sentimental și încerca memeu s'o pătrundă.

— Să nu-mi ascunzi nimic, Lidia, că ori, care ar fi cauza ce te determină să rămâi departe de casă și oricare ar fi dorința ta, eu

www.digibuc.ro

ţi-o voi împlini. Ai încredere în mine şi nu-mi ascunde nimic. Spune-mi adevărata cauză.

— Ţi-am spus numai adevărul, zise ea înecată de plâns şi privindu-l drept în ochi. Decepui la îndoială sinceritatea mea ?

— Iartă-mă Lidia, dar insistenţa ta mi-a dat de bănuit.

— Vreau să te ştiu pe tine mulţumit, fericit dacă se poate, şi dacă ţii mult să merg acasă, eu merg, dar...

— Dar ce ?

— Nu pot avea însfârşit secrete faţă de tine, când ştiu bine că nu eşti în stare să-mi refuzi nimic. Tu trebue să te însori şi asta fără întârziere chiar. Iată ce mă determină să-mi urmez mai departe cursurile, să-mi fac o carieră, care singură m'ar compensa de despărţirea noastră.

— Dar cine spune că mă voi despărţi eu vreodată de tine ? In cazul că m'aşi însura, în soţia mea vei avea o soră, o prietenă, dar eu nu mă voi însura înaintea ta. De asta poţi fi sigură. Tu trebue s'o ei înainte.

Lidia scoase un uşor oftat şi îl sărută pe obraji, căutând să-şi ascundă turburarea.

XIII.

In drum spre Lona, Lidia era rău dispusă şi ce era mai rău, că nu-şi putea ascunde întristarea. Două lucruri o chinuiaau : de-o parte, antipatia baroanei, pe care o simţia bine dela distanţă, cum ar fi putut ea uita cu ce răceală o înlătura şi se ferea să n'o a-

www.digibuc.ro

tingă atunci când era mică, iar în al doilea rând, amintirile copilăriei ei duioase, cu desmierdările părinţilor şi ale lui Toma, „Nenea Toma" cum îi zicea ea când era acasă şi cum şi-o repeta mereu în gând de atunci încoace.

Trebuia, însă, să mintă mereu, să-şi ascundă gândurile faţă de Arpad ş, poate, faţă de baroană. Asta o îngrozea cel mai mult. Micuţa candelă, de sub icoana Prea Curtei, i-a licărit 12 ani în minte şi în suflet şi în loc să se stingă, se aprindea tot mai tare zi de zi. Luminile Parisului, luminile culturei şi ale candelabrelor, oricât de orbitoare şi miraculoase, nu i-o putuseră întuneca. Nici un covor din cele, pe care le călca ea acum nu-i dedea senzaţia neuitată, de când picioruşele ei mici călcau peste iarbă înrourată din luncă, pe sub pomii ninşi de floare. Sunt baroneasă Lidia de Esterhazi şi nu am voe să mă gândesc la ai mei părinţi mojici, dar dece m'or fi dat ei baronilor ? Ce singură pe lume m'am simţit toată viaţa mea, chiar alături de Arpad, care m'a iubit atât, şi pe care, orice s'ar spune, l-am iubit şi îl iubesc încă şi acum. Astfel de gânduri i se depăna printre huruitul roţilor de tren. Cu cât a trecut timpul, cu atât îi apăreau mai limpede în minte, una după alta, toate amintirile ei. Arpad nu i-a pomenit niciodată de părinţii ei, deci e cert, că el nu vrea să-şi amintească de ei şi atunci ea trebue neapărat să se prefacă mereu că nu mai ştie absolut nimic din copilăria ei.

— Ce ai Lidia, o întrebă Arpad îngrijat,

www.digibuc.ro

ești palidă și indispusă, oricât vrei să-mi ascunzi, ceva te muncește ?

— Oh, Doamne, nu te mai îngriji de mine. Ce vrei ? Mă despart după 12 ani de colege dragi, de maicile, care m'au iubit și m'au îngrijit atât, de profesorii. care mi-au dat lumină și de toate amintirile copilăriei mele, unde atâtea lucruri frumoase mi-au încântat mintea și inima. Atâtea emoții dulci am simțit așteptându-te pe tine, pe tine, cea mai mare a mea bucurie, căci tu îmi cumpărai tot ce ar fi putut visa o fată, chiar mult mai ambițioasă și mai capricioasă decât mine.

Lidia minția și Arpad vedea bine că minte, că ascunde ceva, după norul ce-i învăluia fruntea albă și enigma nedeslegată din privire, dar lăsa să se creadă că se mulțumește cu argumentele aduse de ea, deși ros de curiozitate și grije, întorcea capul spre fereastră trenului, care sbura tot așa de iute cași gândurile lor.

— Bine Lidia, oricât de frumoasă a fost copilaria ta și oricât de mare ar fi regretul că te desparți de toată lumea acea pestriță, tot ar trebui să simți o bucurie, normală de altfel ca orice fată de etatea ta, tânără, frumoasă și bogată, când își capătă libertatea de a intra în lume. Deosebit de asta, eu sunt cu tine și voi continua mereu să-ți cumpăr ce-ți place și să te distrez cu noi și surprinzătoare lucruri mai atrăgătoare.

— Poate că ai dreptate, Arpad, dar deocamdată, dă-mi voe să fiu sub impresia tre-

www.digibuc.ro

cutului, care va fi, poate, şi baza viitorului meu.

— Adică ?

— Vreau să spun influenţele educaţiei aceleia sobre, unilaterală, care omoară orice avânt instinctiv şi care îndreaptă pe copil pe un drum aşa de strâmt, încât i se pare că nu mai are loc, că se loveşte de toţi oamenii, de toate lucrurile, şi nu se mai poate întoarce niciodată la pornirile lui naturale. Te apropie de concepţiile sfinţilor, de resemnarea martirilor, de tăria sacrificiului şi a abnegaţiei. Te convinge că asta e lumea toată şi în alta n'ai să încapi niciodată. Eu, dacă aş avea odată un copil, nu l-aşi da în mâinile lor, fereasca Dumnezeu.

— Până acum, par'că regretai despărţirea de maici, Lidia ?

— Da până acum, dar deodată, când îmi cântai tu de libertate şi intrarea în lume, am văzut diferenţa dintre o educaţie şi alta. Am văzut, ca prin vis, caractere denaturate prin educaţie, porniri fireşti îngropate pe vecie, instaurarea minciunei şi a ipocriziei în sufletul copiilor nevinovaţi şi neştiutori, cum, li se ucide naturalul din ei.

— Iată un motiv în plus să te emancipi de această influenţă, să-ţi formezi concepţii şi convingeri personale, intrând în lume, cunoscând alţi oameni, alte şi alte caractere. Etatea ta o cere fără conştiinţă şi fără condiţii, pe deasupra raţiunei.

De aceia trebue să nu mai studiezi şi să cauţi să-ţi faci rândul în lume. Noi îţi vom

www.digibuc.ro

da toată libertatea şi îţi vom face toate plăcerile.

— Numai să mai ştiu ce să fac cu libertatea. Imi amintesc de unele păsărele, care, dupăce le ţii închise ani de ani şi le dai apoi drumul din colivie, ele se întorc iar acolo, căci nu mai ştiu ce se poate face cu libertatea lor.

— Nu e cazul cu tine, Lidia, eu te-am scos în toate vacanţele şi te-am plimbat. Ai voiajat destul şi prin alte ţări. Ai purtat lucruri moderne şi scumpe şi ai văzut multă lume.

— Ai dreptate Arpad, dar asta depinde şi de impresia mea când voi vedea de prima oară pe d-na baroană după 12 ani.

— Cum, d-na baroană şi nu mama ? întrebă speriat baronul, e mama noastră Lidia, vino-ţi în fire.

— Da... ba da, iartă-mă şi tu că de... n'am pronunţat de ani şi ani cuvântul acesta sublim de mamă, zise ea pălind, dar surâse atât de drăgălaş că-l împăcă pe baron.

După ce mai stătu puţin pe gânduri, începu deodată pe româneşte curat :

— Să vezi, Arpad, drumul acesta înspre Lona îmi trezeşte unele amintiri, care dormeau demult în mine, şi dupăcum îmi pare, sunt adoptată de voi ?

Arpad era atât de uimit că nu putu scoate un cuvânt. Cum, ea vorbea o românească atât de corectă, când el crezuse mari de ani că ea nici nu mai ştie că a vorbit vreodată această limbă ? Ea, văzând uimirea lui, adăogă ceva mai vesel :

www.digibuc.ro

— Imi amintesc că vorbeam odată, demult, chiar cu tine românește, Arpad, oare nu sunt fiică de români ?

Intrebarea era așa de spontană și de neașteptată, că Arpad amuți. Capul i se învârtea cu tren cu tot și lucrurile îi sburau pe dinainte. Cu greu, se reculese sub privirile cercetătoare ale Lidiei.

— Mai întâi, te rog să-mi spui tu, dragă Lidia cum de vorbești românește ? Cu cine ai învățat ?

— N'am învățat acum, știam demult, numai că am avut două colege de an cu mine tocmai din București, din România, și deși nu aveam voe să vorbim altă limbă în internat decât franțuzește, aveam noi destule prilejuri să vorbim în dormitor, sau în minutele de recreație, de plimbare, să scrim poezii și scrisori lungi în românește, pitite prin caetele cu teze.

— Eu ți-am spus acum ce m'ai întrebat, răspunde-mi și tu la întrebările mele, Arpad.

Intrebarea fusese prea bruscă și neașteptată, îl zăpăcise cu totul pe baron. Bâiguia cuvinte întretăiate și făcea gestul cașicum ar fi voit să-i înăbușe toate amintirile în creier. Vasăzică asta era enigma, pe care tot căsnea s'o deslege ? Asta era Lidia ale cărei amintiri el le credea moarte demult ? Dar nici Lidia nu gândise cu câteva momente înainte că-și va descoperi gândurile. Nu știa nici ea cum s'a trezit deodată întrebându-l toate aceste lucruri în românește. Piatra era aruncată, nu se mai putea scoate din bolboacă. Susținu

www.digibuc.ro

cu tărie și aer cercetător privirea lui și urmă :

— Poate că d-na baroană nu-mi va ierta niciodata că sunt romăncă și nu am sânge de nobil în vine, zise distrată Lidia, sub puterea unor dureroase amintiri, de priviri fulgerătoare, pline de dispreț și ură, pe care baroana i le aruncase atunci, când voise să-i sărute mâna învățată de Arpad, la plecarea din Lona.

Ești nobila Lidia, zise el luându-i mâinile și umplându-le de sărutări, ai moștenit tot ce nația ta a avut mai nobil, deosebit de asta, Dumnezeu ți-a dăruit cu dărnicie tot ce putea fi cu adevărat noblețe. Mama o va recunoaște numaidecât, căci e femeie inteligentă și dreapta. Te va iubi așa cum o meriți.

„O va recunoaște" gândea Lidia, dar numaidecât începu sa regrete că l-a făcut să sufere atât de mult pe cel ce a iubit-o atât și i-a făcut toate gusturile de copil, judecând după schimbarea lui și tristețea întipărită pe figură.

Mi se pare că te-au mâhnit prea mult întrebările mele, Arpad ? Iartă-mă, te rog ! Nu știu ce mi-a venit deodată în minte și nu m'am mai putut abține.

— E mai bine că nu mi-ai ascuns Lidia, dar fi sinceră până la capăt, și spune-mi dacă îți mai amintești altceva.

— Nimic lămurit, ceva vag de tot și mirarea că de unde vorbeam eu limbă română.

— Să nu mai vorbim de asta, Lidia. Tu ești sora mea. Ești baroneasă de Esterhazi și atâta tot. Mama mea este și a ta, considera-

www.digibuc.ro

bila noastră avere ne aparţine la toţi trei. Nimeni nu ştie şi nu trebue să ştie că tu ai fi adoptată. Părinţii tăi au murit decând erai mică de tot şi ai fost crescută de nişte ţărani miloşi până la etatea de şease ani. Ei nu mai sunt pe aci demult.

Lidia făcu ochii mari şi gata de a exclama ceva, se abţinu cu greu muşcându-şi buzele. Cum ? Crescută de nişte ţărani ? Vasăzică nu erau părinţii ei aceia după care a suspinat mari de ani ? Indoiala încolţise în creierul ei, totuşi instinctul îi spunea că minte baronul, că aceia erau părinţii ei, dar ce mai putea face ? Ar fi fost prea ingrată să-i spulbere orice speranţă unui om atât de bun ca el. Inţelepciunea ei caracteristică îi dicta o atitudine calmă. Ii luă mâna într'a ei şi îi spuse blând mângâindu-i-o :

— Tu m'ai iubit şi mă iubeşti înca destul de mult, dragă Arpad. M'ai îngrijit cum nu se putea mai bine, mi-ai dat educaţie, cultură, mi-ai făcut parte la numele şi averea tatălui tău, deşi eram fiică de ţărani, vasăzică, îţi datorez totul.

— N'am făcut-o singur, Lidia, ci cu mama dimpreună.

— Da, înţeleg, desigur, vă datorez recunoştinţă la amândoi, dar pe tine, vreu să spun, că te iubesc mai mult. M'am obicinuit de mică numai cu tine, dar am s'o iubesc şi pe mama te asigur.

— Nu-ţi cerem recunoştinţă. Eu sunt fratele tău şi ea e mama noastră. Iţi cer un singur lucru :

www.digibuc.ro

— Anume ?

— Să uiţi incidentul creat de amintirile tale de astăzi şi în faţa mamii să nu vorbeşti româneşte. Să nu ştie că eu ţi-am explicat ceva.

— Ţi-o promit, Arpad. Şi dacă nimeni nu ştie acest lucru afară de tine şi de mama, eu nu o voi spune nimănui, niciodată.

Atmosfera se mai îndulci. Fiinţele lor se liniştiră caşi cerul după o ploaie repede. Vorbira, restul drumului, de alte lucruri şi îşi facură vise de viitor. Era ultima noapte petrecută în tren. A doua zi de dimineaţă. intrară pe pamântul Transilvaniei plin de dealuri şi izvoare limpezi. Trecură în vagonul restaurant să-şi ia micul dejun. Lidia părea încântată, de poziţiile ce se desfăşurau cu atâtea surprize şi varietăţi de teren, în mersul nebunatec al trenului. Sosiră în gara Cluj. Dela Cluj la Dej, drumul trebuia făcut în trasură, caci nu erau acele trenuri judeţene de azi înfiinţate încă. Diligenţa, deci trebuia să-i duca pâna la Dej, unde îi aştepta landoul baronilor cu şease cai albi înhămaţi în harnasamente stralucitoare, vizitiul în costum colorat numai fireturi şi lacheul Ioşca în haine negre ca de ceremonie. Nu lipsea nici Milly câinele favorit al lui Arpad, cu care Lidia trebuia să facă cunoştinţă. Lidia nu mai simţia oboseala lungului drum. Toate aceste lucruri. pe care le vedea de prima oară, cu ochii de acum, o uimeau prin fastul lor deosebit. Cum, toate aceste lucruri îi aparţineau şi ei ? Arpad făcu prezentările cailor,

www.digibuc.ro

câinelui şi ale vechilor servitori. Lacheul îi sărută mâna nouei lui stăpâne cu ochii înlăcrămaţi. Îi spusese stăpânul lui că Lidia e frumoasă, dar nu se aştepta la atâta majestate plină de demnitate, pe lângă un corp minunat, şi trăsături atât de drăgălaşe. „Doamne, gândea Ioşca, aceiaşi supleţe şi drăgălăşie îngerească dela şease ani, unite cu o prestanţă de necrezut. Când a început să vorbească şi să râdă, i se păru lui Ioşsa, că toţi îngerii din cer grăesc prin vocea ei. Lidia sari sveltă în landou şi gusta voioasa din prajiturile trimise de baroană în întâmpinarea lor. Lacheul o scuză pe d-na baroană că n'a putut veni singură în întâmpinarea lor, din cauza prea marei oboseli cu ocazia aranjamentului apartamentului d-rei baronese". Era trecuta ora prânzului. Bagajele fuseră încărcate într'o căruţă anume pregătită şi ei porniră veseli în landou în pocnetele de bice ale vizitiilor, depe capra trăsurei.

Pela orele şease după amiază, trăsura intră cu halai pe poarta castelului. Bietul Ioşca era plin de griji, pe care numai el le cunoştea. Pe lângă dragostea părintească, pe care o simţia pentru Lidia, despre care ani de ani stăpânul lui îi spusese atâtea lucruri frumoase, mai adăoga acum mila, grija de sănătatea de viaţa ei, pusă la sorţi de nişte criminali mizerabili. Amfitrioana nu se arătă nici la peron. Se vedea cât de colo că nu şi-a putut nici acum înfrâna emoţia. Trebuiră s'o caute prin încăperile castelului pentru a o saluta. Se scuză că nu era gata cu tualeta, că nu bă-

www.digibuc.ro

nuia să sosească aşa de repede trăsura. Zâmbea mereu cu o amabilitate forţată, care nu-i scapă Lidiei cum nici răceala cu care a sărutat-o pe frunte, când ea îi sărută mâna. După ce schimbară cuvintele convenţionale de bun sosit şi de cum a decurs drumul, Lidia fusese condusă de Kety în apartamentul ei să se facă comod. Fata fuse în adevăr uimită de atâta lux şi curăţenie, care surâdea din toate colţurile. Era mare diferenţă, se înţelege, între acest cuib princiar şi odaia ei modestă dela pension, sau de prin toate camerile de hotel, pe unde călătorise cu Arpad.

Avu un moment de adevărată satisfacţie, dar repede caşi gândul o groază neînţeleasă îi strânse inima. Deşi căuta să treacă peste raceala baroanei, spunându-şi că poate aşa este structura sa sufletească, totuşi se simţii deodată singură şi streină în mijlocul acestui lux.

Kety îi fuse pusă la dispoziţie, în haine de gala şi cu ploconeli până la pământ. Din primul moment, însă, camerista a făcut asupra Lidiei aceiaşi impresie, pe care a avut-o baronul şi chiar toţii servitorii. Nu-i plăcea de fel. Dupăce eşi din camera de bae, Lidia îmbrăcă o rochiţă de foulard alb cu floricele bleu, pe care o purtase în mica-i valiză, căci alte bagaje nu erau sosite. Vaporoasă în supleţia mătăsei, sveltă cu carnaţia albă marmoriană, ochii albaştrii ca cerul şi părul auriu, împletit în două coade mari lăsate pe spate, înspăimântă aproape pe baroană. Contrastul dintre simplitatea Lidiei şi eleganţa

www.digibuc.ro

baroanei era simţitor. Coafura înaltă, cu bucle, şi părul puţin cărunt la tâmple, se armoniza perfect cu rochia de fai violette deschis, cu trenă lungă şi şalul de dantelă subţire de mătase de o nuanţă puţin mai deschisă ca rachia şi aruncat cu neglijenţă pe spate. Mâinile fine, pline de inele şi brăţări, se mişcau nervos peste cristalul şi argintul abondent, care strălucea deasupra cuverturei de olandă albă ca spuma. Lidia veni la masa însoţita de Arpad. Când baroana o văzu la braţul băiatului său, tresări brusc, dar se stăpâni cu mult tact şi începu să-i pună o mulţime de întrebari : cum a decurs călătoria, ce impresie i-a făcut intrarea sa în ţara dupa aşa lung timp, cum găseşte aranjamentul apartamentului. etc. Lidia îi răspundea liniştit, privind lacom, prin ferestrele larg deschise. la frumuseţea peisajului din faţa castelului, care se întindea ca o panoramă fermecata, sub un apus molcom. depe terasa dinspre lac unde era aranjată masa de cină.

Intr'un moment fuse chiar absenta la conversaţie şi răspunse extaziată :

— Vai, ce frumos este aci !

— Ce-ţi pare aşa de frumos aci, Lidia ? o întrebă baroana mirată.

— Toate lucrurile sunt frumoase aci, Doamnă.

— Doamnă, zici ?

— Oo, vă rog să mă iertaţi zise Lidia roşindu-se până în urechi, dar cuvântul acesta

www.digibuc.ro

nu l-am pronunţat demult, sau dacă am făcut-o, era numai în scris.

— Ai dreptate, răspunse ceva mai mieros baroana, sărutând-o pe obraji, dar de azi înainte, să nu mai greşeşti.

— Iţi garantez eu, mamă, că nu va mai greşi de azi înainte, zise râzând vesel baronul, bucurat că incidentul s'a terminat cu bine şi ghiaţa s'a rupt.

Masa fuse veselă. După cină, intrară cu toţii în sala de muzică. Lidia cântă la pian. Talentul ei impuse dela primele acorduri. Baroana o mângâe pe păr şi o felicită, în timp ce inima îi sângera de amărăciune. Arpad o duse în curte, unde îi arătă caii, câinii şi toate celelalte păsări şi animale. Ii prezintă pe servitori şi trecură apoi în parc.

De a doua zi, viaţa reînvie la castel prin cântecele şi veselia Lidiei. Pianul nu se mai închidea şi vocea la fel. Baroana, printr'o diabolică dibăcie, facu pe baron, în mai puţin de o săptămână, să creadă că iubeşte în adevar pe fată şi că s'a vindecat complect de îngâmfarea ei. Era nespus de fericit şi nu bănuia ce clocot de ură infernală zace sub masca de veselie şi amabilitate a ei. Pe măsură ce se apropia punerea în aplicare a planului ei criminal, devenea tot mai amabilă şi mai drăgăstoasă. Arpad atribuia schimbarea mamă-sii, talentelor şi calităţilor Lidiei.

— Ai avut mare dreptate, dragă Arpad, că tare frumoasă şi bună fată e Lidia, nici nu m'aşteptam să iasă aşa ceva din ţărăncuţa aia mică de acum 12 ani. Are atâta buu simţ, că

www.digibuc.ro

te surprinde. In sfârşit, nu e de recunoscut. zise ea cu toată convingerea.

— Eram mai mult decât sigur. mamă, că ai să-ţi schimbi părerea de cum vei vedea-o. zicea Arpad plin de bucurie.

Eşeau împreună în trăsură, călări, rătăceau ore întregi prin pădure şi prin lunca. Lidia nu mai pomenea nimic despre copilaria ei. Părea că uitase cu desăvârşire chiar de convorbirea avută cu Arpad în tren. Iubea mult caii şi câinii, Lidia, mângâia pe bătrâni şi aduna în jurul ei pe copii. A vizitat fabricile, s'a familiarizat cu lucrătorii, cu ţăranii depe moşie, dar mai ales iubea caii şi călaritul. Ore întregi călărea alaturi de Arpad şi vizitau pe alţi proprietari de moşii vecini, şi beţi de aer şi rumeniţi de soare, se întorceau la castel, unde baroana se arăta atât de mulţumită de reîntoarcerea lor. Nu mai vorbim de Arpad, întinerise cu 20 de ani. Nimic din ceace făcea plăcere Lidiei nu era prea obositor pentru el.

Oo, dar era cineva neliniştit până la disperare, cu groaza în suflet să nu-i scape vreun amănunt, care ar putea să dea greş şi să-l deruteze, era Ioşca. Planul criminal îl cunoştea el bine, dar nu cunoştea nici ziua şi nici împrejurarea destinata aplicărei lui.

A trecut vara ca un vis, în plimbări şi petreceri în aer liber. Era pela sfârşitul lui August, când fructele dedeau în pârg. Toată lumea părea fericită la castel, dar mai ales baronul părea încântat. Se aranjase, din timp. o excursie călare, de o zi întreagă. Mai mulţi

www.digibuc.ro

prieteni şi vecini cu moşiile, împreună cu soţiile şi surorile, s'au hotărît a lua parte. Excursia trebuia să aibă loc înspre vestitele păduri ale Almaşului. Lidia era mai mult decât încântată. Cei doi cai albi superbi, şi destinaţi lor, erau pregatiţi din ajun, îmbăiaţi, lustruiţi, odihniţi şi îi aşteptau harnaşamente noi. Cel pe care îl cunoaştem şi care pândea neobosit, observa cu o seara înainte, o mişcare neobicinuită între cei trei diavoli. Kety facu naveta de mai multe ori între baroană şi amantul ei, la camera grajdurilor. De aci, deduse el că în legatură cu excursia de a doua zi se plănuise crima. Nu se mai îndoia, dar trebuia sa se asigure ca s'o poată preveni. Ceru voe stapânului sau să-i permită să se retraga ceva mai devreme în camera lui, pretextând ca e obosit şi ca mai are câteceva de aranjat în vederea excursiei de a doua zi, cum trebuia sa-şi însoţească stăpânii cu trusa de medicamente şi sacul de merinde. Bănuelile lui îl purtă dela început pe calea acea adevarata. De cu ziua, daduse găuri cu burghiul în podul de deasupra grajdului unde erau cei doi cai pregătiţi stăpânilor lui, Agata şi Didon.

Dupa masa de seară, Lidia se plimbă cu Arpad pe lac, făcând muzică de voce şi chitară. Baroana a refuzat să-i însoţească, cum făcea regulat de câteva seri, pretextând că e racită. Asta îl făcu pe Ioşca s'o observe tot timpul, ţinându-se în preajma ei. Indată ce întunericul serii umplu curtea, baroana se înfăşură într'o pelerină mare. traversă curtea

www.digibuc.ro

principală şi intră în curtea grajdurilor, în camera celor doi. Fuse întâmpinată de Kety, care o aştepta în uşe. Ioşca alergă în ascunzătoarea lui din pod, târându-se pe burtă, să nu facă sgomote. Abia ţinându-şi respiraţia, ascultă cu toată agerimea minţii lui, ca să nu piardă ceva. Era imposibil să poată auzi tot, căci criminalii vorbeau pe şoptite, totuşi, crâmpeie de vorbe ajunse până la el, îl lămuri despre ce era vorba: „Şeaizeci de mii lei, direcţia făbricei de cherestea, pe viaţă, lui Didon, calul Lidiei, trebuia să i se tragă, printr'o mică crestătură la picior, o iarbă otrăvită, care provoca turbarea după o oră sau două, depărtare de castel şi astfel trebuia ca Lidia să fie aruncata într'un accident nevinovat; apoi, sunete de monede, probabil că Fritz îşi primea acomptul. Mulţumiri, asigurări, ploconeli, uşi abia închise şi paşi în vârful degetelor dela picioare.

Baroana intră în castel, urmată de Kety, sigură că nimeni n'a văzut-o. Râsul şi cântecul Lidiei străbătu aleia până în urechile lui Ioşca şi trecu dincolo de întunericul crime şi misterului, care o învăluia. Banuelile lui erau lămurite. Procedeul criminalilor era cel mai puţin riscat şi cel mai sigur de reuşită. Cine era să-i bănuiască pe ei? Oricare altul ar fi fost descoperit, poate, sau cel mai puţin bănuit. Se gândise, deci la toate mintea înfierbântată de ură a baroanei. Avuseră ei în proect şi alte planuri, dar le alungase pe toate, alegându-l pe cel mai puţin riscat. Aşa dar, înspre dimineaţă, Didon trebuia să primească

www.digibuc.ro

în sânge doza de otravă a buruenei turbulente, iar după o oră sau două de drum, înnebunit, trebuia sa-şi arunce stăpâna, sau să goneasca până s'ar prabuşi amândoi. Asta nu trebue sa se întâmple, gândea Ioşca, dar cum Dumnezeu sa împiedici primejdia? Problema îl chinui pe bietul om câteva ceasuri. Se aruncase îmbrăcat pe pat şi se ruga lui Dumnezeu să-i trimeata lumina gândului. Să-i spuna baronului? Nu. Trebuia să găsească el singur ceva, sa nu turbure liniştea stăpânului lui atât de bun.

Se apropia miezul nopţii. Toată suflarea dormea la castel, afară de Ioşca şi de criminali, poate, care se frământau şi ei cu îndoiala în suflete. Ioşca eşi tiptil pe o portiţă laterala din curtea grajdurilor şi o luă pe o alee a parcului gândind: „Ori voi, ori eu, ori murim toţi s'o scăpăm pe fată". Ceasornicul din turnul castelului bătu miezul nopţii. Ioşca se parea ca a găsit ceva, căci se întoarse repede în camera lui. luă o sticlă cu gaz şi o cutie cu chibrituri şi le băgă în buzunar. Işi aprinse o ţigară, rasuci cheia în broască şi o luă cu el. Pitulat pela umbra zidurilor, intră iar în curtea grajdurilor, venind să ia un cal sa plece călare, pentru scopul urmărit de el, dar se răsgândi, că dacă s'ar scula Fritz mai devreme, planul lui ar fi zădărnicit. O luă încet pe marginea lacului până eşi în câmpie, pe o poartă dosnică, cunoscută bine de el. Indată ce a scăpat de grija de a nu fi urmărit, sau zărit de cineva, o luă la fugă peste câmp. Dupăce merse în fugă o jumătate de

www.digibuc.ro

ceas, prin porumbişte şi bălării înalte, ajunse la ţintă. Se opri şi ascultă, speriindu-se mai tare de bătăile inimei lui. Sosise la fabrica cea mai apropiată de cherestea a baronilor. Fierăstraele dormeau caşi lucrătorii frânţi de oboseală, prin barăcile lor situate la vreo două sute de metri de fabrică. De când caii au fost înlocuiţi cu vagonetele pe şine, grajdurile au rămas în părăsire. In ele, se depozitau talaşii şi resturile de scânduri. Auzi deodată, în apropriere, un semnal prelung. Era sentinela, carea făcea ronda şi în inspecţia lui nocturna, ajunsese până lângă grajduri. Ioşca se culca pe burtă fără un zgomot şi aşteptă îndepărtarea lui. După câteva minute, se auzi alt semnal, dar de astădată mult mai îndepărtat. Sentinela, deci, făcea ocolul fabricei pâna departe. Ioşca se scula de jos şi se strecură cu o mână de talaşi pâna la uşile largi ale fabricei. Impinse uşa şi se strecura înăuntru. trăgând-o după el. O singură lampa mică cu ulei, închisă într'un felinar înalt, arunca o lumină slaba peste bulamacii enormi, îmbraţişaţi într'o linişte eternă. Ioşca pătrunse cu greu printre teancurile de materiale şi enormele maşini-ferastrae aşezate la rând. Puse din loc în loc talaşi, pela capetele scândurilor aşezate în teancuri, turnă gaz peste ele şi le dădu foc. Eşi repede, închise încet uşa şi o luă la fugă peste câmp fără a mai privi în urmă. Semnalul se auzi iar, dar în direcţia opusă celei unde a dat el foc. Fugi cât îl ajutară picioarele şi când aproape să ajungă la castel şi încredinţat că nu-l mai poate zări

www.digibuc.ro

nimeni, se uită în urmă. O limbă uriaşe de foc, alimentată de vânt, se înălţa la ceruri, pe deasupra pavilionului central şi lumina împrejurimile. Incepură să audă semnale de alarmă şi ţipete de zăpăceală. Oamenii, treziţi din somn, alergau înspăimântaţi de colo până colo, neştiind pe ce să puna mâna mai întâi. Ioşca intră în parc pe aceiaşi poartă, se strecură pe unde plecase şi intrând în camera lui, încue uşa şi se aruncă îmbrăcat pe pat.

Daca aşi fi dat foc grajdurilor parasite, gândea el, paguba ar fi fost mult mai mică, dar focul ar fi fost izolat şi nimeni nu s'ar fi sinchisit deci, excursia tot şi-ar fi urmat calea fără să poata fi împiedicată. Nu face nimic, arda totul numai sa scap fata dela moarte şi pe bunul meu stăpân de ruşinea de a fi fiul unei criminale de rând. In mai puţin de o jumatate de ceas, se auziră bătăi disperate în porţi şi lătraturi de câini. Ioşca se lăsă greu. El fu cel din urma dintre servitori, care eşi în pragul camerei lui, întrebând buimăcit ce s'a întâmplat. Se freca la ochi şi se făcea ca nu înţelege despre ce este vorba, când toţi ceilalţi servitori alergau zăpăciţi care încotro strigând · Foc! Arde fabrica" !

Baronul, trezit şi el din somn de sgomote, luă pe Ioşca cu el şi călări pe cai buni, sosiră imediat la faţa locului. Din depărtare se vedea cum depozitele de lemne, unul după altul, se prabuşeau şi cădea prada flăcărilor. Nu se mai putu salva nimic, deşi baronul dedea ordine în toate părţile. Râul Lona trecea pe acolo. dar cu ce era să se care atâta apă ?

www.digibuc.ro

Deosebit de asta, bradul uscat nu e un lemn să-l mai poţi stinge când l-a încins para. Maşinile fură şi ele apucate de flăcari şi distruse. Ioşca se cutremură de groaza, dar se bucura din suflet, de opera lui, văzând cum trece timpul şi excursia a rămas balta. Măsură în gând avantajele şi dezavantajele şi surâse mulţumit. Fabrica asigurată, maşinile la fel, paguba mică. dar ruşinea şi dezastrul crimei ar fi pângărit, stăpâne, numele, averea şi viaţa voastră a tuturor. îşi zicea el tot dând sfaturi şi mâna de ajutor. Baronul asista la focul, care nu putea fi potolit pâna la ora prânzului. Se întoarsera însfârşit la castel. Ioşca îşi freca mâinile de bucurie, ca ora fatală trecuse. De acum în colo, îi va fi mult mai uşor să împiedice orice altă încercare.

Plecarea în excursie fusese hotărîtă pentru ora cinci de dimineaţa. Cu puţin înainte de alarma focului, Fritz îşi făcuse „datoria" caii aşteptau înşeuiaţi cu toţii, iar Didon, cu otrava în el. La orele 5, doisprezece călăreţi aşteptau la porţile castelului, gata de plecare. nebănuind ce se întâmplase. Lidia eşise şi le anunţase dezastrul focului, cum şi amânarea excursiei pe o altă zi, care se va anunţa la timp, căci nimeni nu voia sa plece fără ei. La orele 7, când călăreţii trebuiau sa fie departe de castel cu câţiva kilometrii, Didon rupse căpăstrul printr'o puternică smucitură şi o porni. nechezând turbat, prin curtea grajdurilor. Rupse gardul, sări în curtea principală şi de acolo, în parc, izbindu-se cu capul de arbori şi nechezând înfiorător. Sări pe zi-

www.digibuc.ro

duri, pe bănci, până îşi fractură picioarele din faţă şi căzu în urlete înfiorătoare. Servitorii şi femeile plângeau frânţi de spaimă şi de mila animalului, care muri câteva ore în spasmuri teribile. Lidia îşi frângea mâinile cu disperare de mila calului ei favorit, nimeni nebănuind cauza acestui înfiorător accident. Când baronul intră în curte, găsi pe Didon în agonie. Nimeni nu avusese curajul să-l împuşte mai devreme. Maică-sa îi explică lui Arpad cazul, caşicum ar fi turbat animalul, probabil va fi fost muşcat de vreun câine turbat. Se arătă sfâşiată de milă şi mulţumea lui Dumnezeu că n'au apucat copiii să plece cu el la drum. Lidia plângea, dar şi Arpad îl regreta mai mult decât pe fabrica arsă, fără să fi putut banui de unde i-a venit această nenoricire. Anchetele şi socotelile fabricei îl preocupară zile întregi. căci nici provenienţa focului nu se putea descoperi.

— Vai, mamă, zise îngrozit baronul la masa de cină, când te gândeşti ca la ora aceasta, Lidia ar fi fost pierdută pentru mine şi viaţa mea n'ar fi avut niciun rost. Să pierd tot, tot, Doamne, numai pe ea nu. Iţi mulţumesc din suflet că ne-ai scăpat de nenorocire.

Lidia urca din parc însoţită de Ioşca. Ea îşi ştergea ochii de lacrămi, frântă de mila animalului. Ioşca o tot încuraja :

— Nu te mai necăji, Domnişoară, nu mai plânge. Dumnezeu ni te-a dăruit încă odată. Domnul Baron ar trebui să înalţe o mânăstire pe locul unde a ars fabrica. Numai focul ne-a scăpat pe toţi de nenorocire.

www.digibuc.ro

— Focul... da focul, Fabrica, zise Lidia aiurită, uitasem cu desăvârşire. Ia, spune-mi Ioşca, ce este acolo? Aci plângem un cal şi acolo s'o fi năruit preţul a mii şi mii de cai, zise ea intrând în sufragerie.

In acest timp, Arpad trcuse lânga Lidia şi o încuraja, iar Ioşca, rămas în picioarele la spatele lor, răspunse ca urmare la tânguelile Lidiei, dar adresându-se faţiş baroanei:

Ehei, Doamnă Baroana, o fabrica se mai reface, o viaţă de om însă, ba. Mâna lui Dumnezeu, draguţul... ne-a ajutat. Diavolul, ori diavolii n'au reuşit.

— Adica cum, Ioşca, despre ce diavoli e vorba, întreba dârza baroana.

— Dă, zic şi eu, Doamna mare, ca un prost ce sunt, că necuratul şi-a vârât coada de-a înebunit Didon, saracu Didon...

— Hai, Ioşca, vorbele sunt de prisos acum, serviţi masa, zise ea taindu-i-o scurt.

Dupa masa de seara, baroana prinse un moment când cei tineri steteau de vorba pe terasă şi coborâ în parc. Dupăce se plimba câteva momente, se aşeză pe o banca dosnica şi îşi dădu jos masca. O durere o coprinse. Nu de cal. nu de fabrică, nu de spaima. Eşuarea planului ei infernal o turbura până la nebunie. Ce lucru neprevăzut ca acest foc, zise ea în gând, acum aşi fi fost scăpata de ţăranca asta, care mi-a distrus viaţa. O puternică destinere de nervi o făcut să isbucneasca în plâns. Nu mai plânsese dela moartea soţului ei. Lacrimile îi curgeau nestapânite. Kety o căuta peste tot aşteptând ordinele de seară.

www.digibuc.ro

Trecuse o oră peste timpul când trebuia să intre la ea şi nu ştia unde este. Se duse în sfârşit la baron şi-i spuse că nu găseşte pe D-na baroană. El coborâ în parc însoţit de Lidia şi cu greu o descoperira pe banca din umbra arborilor batrâni, unde îşi bocea zădarnicirea planului.

— Mamă, pentru numele lui Dumnezeu. plângi ?

O apucă de mâini îmbraţişând-o şi o ridică depe bancă.

— M'am speriat, se vede, nu ştiu nici eu, mi-a venit aşa şi nu m'am putut stapâni. Tu şti de altfel, cât de greu plâng eu. Dar mă tem să nu fie o prevestire de rău, două nenorociri deodată...

— Nu te ştiam superstiţioasa, mamă ? Fabrica e asigurata, nu pierdem nimic. Rămâne Didon, care nu se poate înlocui, bineînţeles, dar nu te gândeşti, mamă, la norocul nostru din aceste două nenorociri ? Acela de a scăpa viaţa Lidiei.

— Ba da, Arpad, poate tocmai bucuria asta m'a facut sa plâng, nici eu nu ştiu bine dece am plâns. Şi cum sa nu ma bucur, fereşte Dumnezeu, ce aşi fi mai întâmpinat...

Se mai mişcara toţi trei pe alee câteva minute, iar baroana pretextând ca e obosită şi e ora de odihnă, se retrase, urmata de Kety.

XIV.

Trecuse o lună dela accident şi totul părea a fi intrat în normal. Ioşca pândea însă me-

www.digibuc.ro

reu. Se bucura în ascuns că stăpânul lui nu bănueşte nimic, dar se temea de o nouă încercare din partea monştrilor. Cum s'ar fi căit atunci că nu a spus stăpânului lui tot adevărul. Baroana se întâlnea în ascuns cu Fritz, pe care îl proteja mereu caşi pe Kety. Dela grajduri, îl scosese, căci jocul nu s'ar fi mai putut repeta, dar îl ţinea în preajma castelului, întrebuinţându-l la te miri ce. Ioşca se hotărâ să împiedice definitiv orice atentat la viaţa fetii şi se tot pregătea el în ascuns. Apropouri mai dăduse el baroanei, dar nu intervenise direct. Când gata sa-şi pună planul lui în aplicare, se pomeniră cu musafiri tocmai dela Viena. Un locotenent de huzari prieten şi coleg de şcoală al lui Arpad, cu doua surori ale lui tot aşa de tinere caşi Lidia. Printre alte distraţii, s'a hotărît o mare vânatoare. Se făcură pregătiri şi se invitară şi alţi vânători. De cu seară, în preziua plecărei, începeau să sosească invitaţii. Caravana era pregătită în vasta curte a castelului : care cu bagaje, cu puşti, corturi, merinde şi alte lucruri trebuitoare pentru cel puţin o săptămână cât trebuia să dureze vânatoarea. Ioşca. după ce pregăti totul cum ştia el, se rugă de baron să-i dea voe să nu plece cu ei deodată. pretextând. că nu se simte bine şi că îi va ajunge din urmă a doua zi, călare. Fritz fuse luat în locul lui, deşi cu greu s'a învoit baronul. In zori, când caravana era gata de a eşi pe poarta castelului, şi când Fritz nu mai putea comunica nici cu amanta sa şi nici cu

www.digibuc.ro

baroana, Ioşca îl trase deoparte şi-i spuse încet, să nu poată fi auzit de alţi servitori :

— Bagă de seamă, sa nu mai încerci ceva contra D-rei Baroane, ca te-ai topit.

— Ce vorbă e asta ? întreba speriat Fritz.

— Vorba ca toate vorbele. Eu atât îţi spun, criminalule, ştiu tot.

Ii dădu o puternica lovitură în spate, cu piciorul şi fara a-i da timp să zică ceva, îi striga tare :

— Loc ! Deschide poarta !

Fritz se supuse buimacit şi căruţele începura sa iasa pe poarta una după alta, urmate le câini. Caii de calarie erau traşi la peron, unde aşteptau stapânii cu musafirii lor. Ioşca nu-l slabi de fel pe Fritz, îl încarca în căruţele cu bagaje. între alţi servitori şi-i dădu drumul pe poarta. Avea planul lui şi nu trebuiau sa mai comunice cu cele două femei pâna nu, le va vorbi el întâi. Caravana porni in salve de puşca şi lătrat de câini.

In momentul când Ioşca se hotarâ să nu plece la vânatoare în acea zi, Fritz fuse străfulgerat de un gând nou criminal : Ce-ar fi laca i-ar scapa ca din întâmplare un glonte în pieptul fetii ? Câte nu se pot întâmpla la o aşa de mare vânătoare de zile întregi ? Ii venise lui ideia să le comunice femeilor planul acesta, dar îşi lua seama, în dorinţa de a le face o surpriza, când ar fi venit cu fata moartă dela vânătoare, că un glonte s'ar fi strecurat dela mare depărtare, printre arbori şi ar fi ochit-o din greşală. Kety l-ar iubi atunci îndoit şi răsplata baroanei va fi cu atât

www.digibuc.ro

mai mare. Dar Ioşca îi spulberase deodată planul. Vasăzică, ştie tot, gândea el. Gândul îi hodorogea prin creier, caşi roatele căruţei fieruite peste pietrele şoselei. Se îngrozi când îşi aduse aminte de mângâerea de picior în spate a lui Ioşca. Ce dracu o fi ştiind el şi de unde să ştie ? se întreba el mirat. Dacă ar fi ştiut el ceva sigur, de o lună de zile, dela accident, n'ar fi spus el stăpânului ceva ? In tot cazul, incidentul i-a tăiat pofta să mai încerce să se joace de-a 'npuşcatu. S'a dus pe gârlă şefia fabricii. visurile de marire alaturi de Kety. Aruncă din buzunar cartuşele. Nu se mai putea gândi la nimic şi nimic nu-i mai folosea acum. La un moment dat, îi veni în minte să sara din căruţa şi s'o şteargă. dar iar se răsgândi : poate ca îl banue numai Ioşca şi vrea sa-l încerce, deci, el trebuia să fie tare şi prudent. Deosebit de asta, avea sprijinul stăpânei şi al Kety-ei.

In timp ce Ioşca închidea porţile şi se întorcea în camera lui, Kety îi spunea baroanei :

— Ioşca nu s'a dus la vânătoare, Doamna.

— Cum se poate ? întrebă mirata baroana şi scăpa ceaşca de cafea din mână.

— De data asta s'a lăsat. L-a înlocuit Fritz.

— Mă mir de Arpad cum l-a acceptat.

— Iată, că l-a acceptat, după cum vedeţi.

— Vai. dacă aşi fi ştiut...

— Hee, păi cine a ştiut ? El îmi spusese mie eri că ar vrea sa se ducă şi el la vânătoare, dar era mai mult ca sigur că nu-l ia Domnu Baron. Il văzui deodată suit în vâr-

www.digibuc.ro

ful căruţei cu bagaje, făcându-mi semne disperate. N'am putut să mă iau după el, că împelițatul şedea în poartă. Credeam că pleacă şi el, dar când colo, îl văd că închide porţile şi se întoarce în camera lui liniştit.

— Unde e acum ?

— In camera lui. Dădui fuga să vă spun. Da ce om ursuz. Doamnă. Dece nu s'o fi însurând el ? Imbatrâneşte aşa ca un nebun.

— Il imitează pe stăpână-său. Dar nu cumva o fi banuind el ceva, Kety ? Atunci, la moartea calului, mi-a aruncat nişte vorbe aşa cam în doi peri.

— Aş, nu vă mai gândiţi la una ca asta. Oo, de-ar fi banuit el ceva, spunea conaşului, n'ar fi tăcut, Doamne fereşte. Mai ales cum nu ma poate înghiţi nici pe mine nici pe Fritz, ar fi rasuflat el ceva. D-voastră nu va gândiţi, daca ar fi bănuit el ceva, îl lăsa pe Fritz să plece la vânătoare în locul lui ?

— Dece nu ?

— Ei, s'ar fi gândit că ar putea să facă ceva Domnişoarei.

— Aa, că bine zici. Ar fi fost momentul cel mai potrivit...

In acest moment, Iosca bătea la uşa camerei baroanei. Neprimind repede răspunsul, intră pe nesimţite. Baroana, surprinsă, într'un moment când numai de el n'ar fi dorit să fie deranjată, se ridică depe scaun ca vijelia şi gata de a-l pàlmui, strigă înfuriată :

Asta ţi-o poţi permite numai faţă de stăpânul tău, care dă voc slugilor să i se urce în cap. La mine trebuia să intri anunţat.

www.digibuc.ro

— Aveţi dreptate, Doamnă, am uitat să cer voc Ketei, dar am mai venit de multe ori neanunţat şi nu v'aţi supărat rău ca acum. Am să vă vorbesc ceva foarte important şi numai între patru ochi.

— N'ai decât, dobitocule, îi zise furioasă baroana întorcându-i spatele.

— Numai cu D-voastra singura vreau sa vorbesc, zise el calm privind piezîş înspre Kety.

— Ahaa, are secrete Domnul lacheu, zise baroana ironic, du-te Kety. Sa vi când te voi suna eu.

— Kety eşi trântind uşa şi aruncând lui Ioşca o privire batjocoritoare. El privi în toate părţile prin odae, par'ca ar fi avut teama să nu audă şi altcineva ceiace ar fi dorit deocamdată să audă numai baroana.

— Se pare că e grozav de misterios şi grav secretul tău, devreme ce te temi şi de perefi, îi zise baroana vadit inervata.

— In adevar, că e grav secretul, Doamnă, şi vă priveşte numai pe D-voastră.

— Pe mine personal ?

— Adică pe toată familia trebuia să zic.

— Ce vorbeşti ? Incep să devin curioasă. Hai, vorbeşte odată fără atâtea introduceri.

— E vorba de accidentul acela de acum o lună, care era să se întâmple Domnişoarei baroane.

— Ei ?

— Era un atentat pus la cale cu mare dibăcie.

www.digibuc.ro

— De cine ? întreabă ea părând mirată şi se ridică depe scaun.

— De oameni răi şi proşti, cari nu şi-au dat seama ca paguba era mai sigură decât câştigul.

— Ai bănueli ?

— Ştiu tot.

— Cum ?

— Eu am împiedicat dezastrul.

— Adică ?

Am dat foc fabricei, ca astfel să împiedic pe stapâni de a pleca şi am salvat viaţa domnişoarei.

Baroana păli, se rezimă de o mobilă să nu cada. Ioşca o privi drept în ochi. Deşi picioarele n'o mai ţineau, făcu eforturi vădite de a se reculege. Lupta cu sine, se aşeză din nou la masa de scris pe un scaun privind pe Ioşca cu aer provocător.

— Ce cutezi să gândeşti ? Slugă păcătoasă.

— Nu gândesc decât adevărul, pe care îl ştii şi d-ta tot aşa de bine ca mine, zise el calm.

— Spune odată : ce ştii ?

— Ştiu că d-ta ţi-ai plătit complicii, sau numai i-ai acontat.

— Eu ? Indrăzneşti. Eşi afară, mizerabile ! Un cuvânt dacă mai sufli, te omor.

— Linişteţi-vă Doamnă, lucrul e mult mai grav decât vă închipuiţi d-voastră. Moartea mea nu te-ar scăpa de ruşine, iar pe bietul baron l-ai ucide la sigur. Mulţumeşte-mi că te-am scăpat.

Ii vorbea când la plural, cu respectul obicinuit, când la singular frământat de indig-

www.digibuc.ro

nare adresându-se atunci numai criminalei, ci nu stăpânei.

— Pe mine m'ai scăpat, zici ?

— Da. Intâi pe D-ra Lidia de moarte și apoi pe d-ta de rușine de a deveni o criminala derând. Astăzi, ai fi fost închisa la pușcărie alături de faimoșii dumitale complici. Frumoasă companie ! Ba poate, și condamnată la moarte cu conștiința îngropata în crimă. Sa ne înțelegem, doamnă, pentru asta sunt astăzi aci și nu sunt la vânătoare alaturi de stăpânul meu, pe care nu l-am pàrasit niciodata în asemenea împrejurare.

Baroana lasă înmuiata capul pe mâini. Efortul, caşi acuzarea directa o zdrobise. Inima îi bătea să se spargă. El continua emoționat :

— Știu cum Didon a fost otrăvit cu turbare. cum ai tocmit pe criminali cu 60.000 de coroane și alte avantagii. Am dat foc fabricei sa împiedic crima și n'am spus nimic D-lui Baron. Nici nu-i voi spune niciodata, cu o singură condiție.

Baroana ridica ochii înspre el și cu un rânjet batjocoritor îi strigă :

— Bani, vrei bani, fara îndoiala. Cât ceri ? Hai, fixeaza prețul ce mai stai ?

— Te-ai grăbit, Doamnă. Mă confunzi cu Fritz, șeful-grăjdar, nou, nouț.

Ioșca îi spuse ultimele cuvinte pe un ton atât de liniștit, încât baroana se sperie cu adevărat.

— Nu setea de arginți m'a adus aci, Doamnă. N'ai dumneata destui bani sa-l plateşti pe Ioșca, de ai avea chiar așa de mulți caşi Im-

www.digibuc.ro

paratul. Imi iubesc stăpânul mai mult decât îţi iubeşti d-ta copilul şi pe d-ra Baroană tot aşa de mult. Biata fată. Ingerul acela de copil nevinovat, care ar face bucuria oricui afară de a unui suflet negru cum este al dumitale. Voesc sa-mi apar stăpânul de suferinţa de a afla vreodata că mama lui este o criminală de teapa lui Fritz şi a Keley. N'am voit să văd numele de Esterhazi, târît în mocirla puşcăriei cu ochii mei. Tatăl caşi bunicul meu s'au născut şi au murit în această curte, slujindu-şi stapânii cu tot devotamentul şi eu le moştenesc apucăturile. Numele acestor oameni buni s'a pastrat curat sute de ani. A trebuit să intri d-ta, dintr'o familie îndoelnică şi cu trecut întunecat, în familia lor şi să li-l pătezi.

— Aceasta ţarancă mojică li l-a îngropat pe veci, nu eu, zise furioasă baroana, într'o expansiune de durere nestapânita.

— Nu e mojica nici proastă, asta o ştii d-ta tot aşa de bine caşi mine, dar nu vrei s'o recunoşti din cauza invidiei, care te orbeste. Nu e om pe lumea asta, care s'o vadă şi să n'o placă.

— Insfârşit, ce vrei dela mine ? Spune. isprăveşte şi pleacă.

— Ca preţ de răscumpărare al crimei d-tale. îţi cer să fie asigurată viaţa fetii de azi înainte. Adică să nu se mai încerce din partea dumitale şi a complicilor dumitale. niciun atentat la viaţa ei. Kety şi Fritz să fie imediat concediaţi şi îndepărtaţi depe aci. Numai cu această condiţie voi tăcea, căci numai eu cunosc secretul.

www.digibuc.ro

Ultimele cuvinte ale lacheului avură un efect surprinzător pentru baroană căci îndată fuse străfulgerată de un gând diabolic.

— Iţi promit, zise ea solemn, dacă asta îţi face plăcere, că de azi înainte nu mai am nimic cu Frusina Gheorghe Moraru, sau cu viaţa ei, zise ea sculându-se depe scaun şi făcând doi paşi înspre uşe.

— Mai am ceva de spus, Doamna, pastraţi locul, zise Ioşca autoritar, să nu audă servitoarea, care poate. pândeste pela uşi cum are obiceiul.

— Nici n'aşi vrea să audă acest al tau limgaj şi tocmai de aceia vreau să închid uşa mai bine.

— Vă servesc, Doamnă, zise Ioşca, apăsând în uşe, nu trebue sa vă deranjaţi.

Dar când se întoarse dela uşe, prinse o mişcare a baroanei, care nu-i cam plăcu. Inchidea uşa mesuţei de scris şi ascunde ceva sub mâneca largă şi bogată a rochiei de casa. Printr'o altă abilă mişcare, băgă mâna în buzunar şi n'o mai scoase afară. Deşi gestul fusese executat cu prvedere şi abilitate nu scăpă simţului vigilent al lacheului, mai ales ca se aşteptase la el. Baroana se reaşeza pe scaun cu aerul cel mai liniştit şi zise :

— Să vorbim acum, Domnule Ioşca, să-mi spui tot ce ai pe suflet.

Ioşca scoase revolverul din buzunar, îl îndreaptă înspre ea şi-i zise cu acelaş calm :

— Să vorbim, Doamnă pe aceiaşi limbă.

— Când baroana văzu gestul lui, scoase

www.digibuc.ro

mâna din buzunar şi o lăsă să-i pice moale pe poală, scrâşnind din dinţi :

— Mizerabile.

— Mizerabil cu mizerabilii. Ştiam ce mi se poate întâmpla şi m'am pregătit. Ştiam că pentru un criminal derând nu mai contează numarul victimelor. Dealtfel, mă servesc de armă numai până vă voi explica totul, căci apoi nu mai am nevoe de ea. Şi acum, vă sfătuesc sa mă ascultaţi liniştită. Moartea mea nu v'ar folosi la nimic şi iată dece : ştiţi că fratele meu Ştefan este arhivar la Tribunalul din Buda-Pesta. In intervalul de timp dela accident, am scris toate întâmplarile de fir a păr şi le-am trimis lui. In momentul când aşi muri de o mâna criminala, eu am desemnat dinainte pe cutezătoarea autoare a acestei frumoase fapte, care eşti dumneata. Procurorul ar veni numaidecât aci şi d-ta n'ai fi scutită de răsplata crimei, scumpa Doamnă, şi nici fiul dumitale de ruşine. Deci. iata condiţiunile pe care ţi le-am pus adineauri, le repet acum : sa concediezi imediat pe cei doi criminali, prieteni ai dumitale, iar eu, de ochii lumei şi ai stăpânului meu, îţi voi purta respect şi supunere, căci nu voesc sa afle niciodată tinerii mei stapâni ce s'a întâmplat între noi. Şi acum, îţi las timp, Doamna, să gândeşti bine ce ai de făcut, căci şti ce te aşteaptă şi într'un caz şi altul. Eu plec acum să-mi apar stăpânii. Ingrijeşte de Kety să-şi facă bagajul, că de Fritz am eu grije. Şi acum... bună ziua Doamnă Baroană !

Se aplecă în faţa ei şi o salută cu răceală

www.digibuc.ro

printr'un semn din cap, dar eşi cu faţa întoarsă spre ea ţinând mereu revolverul întins. Baroana lăsă capul în mâini şi părea că nici nu aude nici ultimele lui cuvinte, nici răceala cu care a salutat-o. Scena o sdrobise cu adevărat. Nu mai vedea nicio eşire decât să se supună. Ticălosul de lacheu o avea la mână şi nu va mai face nicio mişcare neobservată. Kety aşteptase în hall plină de curiozitate şi îngrijorare. Nu-i mirosea deloc a bine vizita lui Ioşca la Baroană. Când trecu lacheul pe lângă ea, se feri din calea lui privindu-l cu dispreţ, dar el îi zise scurt :

— Când m'oi întoarce dela vânatoare, să nu te mai găsesc aci. Ai înţeles ?

— Ce spui, frate ? zise ea ironic, dumneata dai ordine aci, sau Doamna Baroana ? Dacă ar fi după tine, ce n'ai face ? Dar... de...

Ioşca nu mai zise nimic şi-şi văzu de drum. Trecu repede în odaia lui, îşi schimbă costumul şi eşi de încălecă pe calul, care îl aştepta înşeuat. Eşi pe poartă şi o porni la drum întins. Ceasul se făcuse opt. Îşi pipăi puşca la umar şi gândi : „Ii voi ajunge la primul popas. Ah, Fritz, va fi vai de capul tau când voi pune mâna pe tine"... Pădurile vizate pentru vânătoare se găseau la 40 km. depărtare de Lona. Caravana patrunsese vreo 10 km. depărtare de castel când Fritz tot gândea : „Când m'a repezit, mi-a spus : Fă înainte ca te ajung". Vasăzică, vine şi el după noi. Dar dece va fi rămas în urmă ? Dar eu ce mai caut atunci la vânătoare ? Poate că îi mai vine poftă să mă spue stăpânului, sau să mă

www.digibuc.ro

dea pe mâna jandarmului, dacă ştie tot. Ia, dece n'aş ştergeo eu înainte ? Trebue să mă consult neapărat cu baba şi cu Kety". Zis şi făcut. La o cotitură de drum, cum şedea în codirla unei căruţe pline cu corturi şi bagaje, sari şi se ascunse într'un desiş de răchită pe marginea râului Lona. Stătu ascuns până se îndepărtă caravana şi o luă pe marginea râului înspre casă, aproape fugind. Tot ferindu-se să nu întâlnească pe Ioşca. se pomeni sosit la ziduI castelului. Il sări şi merse pe lângă zid pâna în curtea grajdurilor. Se aplecă din când în când şi observa mişcarile servitorilor, puţini ramaşi acasă. La un moment dat, zări pe Ioşca coborînd scările din faţă ale castelului şi intrând în camera lui, cum şi calul era gata înşeuat. Il urmări din ascunzătoare până pleca pe poarta călare gătit de vânătoare şi se tot mira : „Ce dracu va fi căutat el să coboare pe scarile principale ?" Acelaş lucru facea şi Kety plină de curiozitate şi mirare că baroana n'o sună încă să-i spună ce a căutat lacheul la ea nechemt. Pecând îl urmărea cu privirea în lungul şoselei. se auzi strigată încetinel pe nume. Când întoarse mirată privirea, îşi văzu iubitul eşind din ascunzătoare. Ii făcu semn cu mâna să treacă în odaia lor. unde se duse şi el.

— Ce e cu tine, dragă ? Par'că plecaseşi la vânătoare ?

— Plecasem, dar m'am întors dupăcum vezi. Am alergat 10 km. pe jos pe marginea iazului de frică să nu mă întâlnesc cu dracul. M'a mângâiat la plecare cu un picior în spate şi

www.digibuc.ro

m'a amenințat că dacă mă mai ating de fată. mă topește. Vasăzică, știe tot ? Dar dece va fi rămas el în urmă și m'a trimis pe mine ?

— Cred și eu că știe tot. A stat la Babă un ceas de vorba. M'au dat afară și n'am putut auzi nimic prin atâtea uși. Pe urmă, a trecut prin hall ca domnii și mi-a zis scurt, par'ca el era stăpânul : „Să nu te mai prind pe aci când m'oi întoarce, m'ai înțeles ?" Ce e de facut Fritz ?

— Să cerem socoteala babii și s'o ștergem cât mai curând. Altfel ce sa mai facem aci ?

— Dar dece nu m'o fi sunat baba până acum ?

— Ce mai aștepți sa te sune ? Du-te tu la ea.

— Asta și fac. Când ți-oi face semn depe scară să vi și tu.

Când sosi la baroana, o gasi schimbata de nerescunoscut.

— Dar unde ai fost Kety ? Am sunat de nenumărate ori. Par'că n'ai fi fost aci ?

— Nici n'am fost, Doamna, am fost tocmai în odaia mea, caci a venit Fritz.

— Cum ?

— Da. s'a întors din drum. după 10 km. de mers. La plecare, Ioșca l-a amenințat, i-a spus ca știe tot și ca daca se mai atinge de fată, îl face praf. Ba ia mai dat și un picior în spate.

— Da, da, știe tot, zise plină de amărăciune baroana. Trebue să părăsiți imediat castelul. Nu numai atât, dar trebue să dispăreți și de prin imprejurimi.

www.digibuc.ro

— Şi noi ne-am gândit la asta şi de aceia sa-mi daţi voe sa chem pe Fritz să ne daţi socoteala.

— Fiţi cu băgare de seamă să nu vă vadă bucatăreasa şi nici femeile din spălătorie, să creada că aţi fugit.

— Asta ne convine şi nouă de minune, Doamnă. Amânăm plecarea pe diseară şi pâna atunci, ne facem bagajul.

— Mi-e teama să nu se întoarcă Ioşca.

— Nu va temeţi. Doamna Baroană, are grije sa-şi apere stapâna. N'are niciun interes sa se întoarca. Saracu Fritz a sarit din căruţă, gata sa-şi frângă picioarele, fereşte Doamne.

Toata ziua, Kety facu naveta dela baroaná pâna în odaia ei. Ba ducându-i mâncare lui Fritz în ascuns, ba mai furând lucruri pe preţ şi închizându-le în geamantanele ei. Pândi până se culcară toţi servitorii trudiţi de munca zilei şi îndată ce liniştea coborâ peste curtea castelului, se introduseră ambii în apartamentul baroanei. Ea îi primi în birou şi le puse în faţă o sumă de bani socotită de ea dinainte. Fritz luă banii, îi socoti şi îi puse iar pe birou.

— Puţin, Doamnă, puţin. N'ar fi meritat osteneala sa ni-i mai daţi ?

Cum puţin ? Dar cele zece mii de coroane, pe care vi le-am dat ca acompt ?

— Trebue să daţi restul până la 60.000 mii coroane cum ne-a fost tocmeala.

— Dar atentatul n'a reuşit.

— Ce are aface ? Nu din cauza noastră. Noi ne-am făcut datoria.

www.digibuc.ro

Degeaba mai pretextă baroana că nu mai are bani, că a rămas tot cu ţăranca pe cap şi cu Ioşca deasupra capului. Fritz o privea obraznic cu mâinile încrucişate pe piept.

— Mai cautaţi prin sertare, Doamnă, că pierdem timpul degeaba şi nu va mai tânguiţi. Drumul până la Viena costă scump şi deosebit de asta, avem şi noi alte cheltueli.

Când baroana trase cutia biroului şi vru sa pună mâna pe revolver, Kety îi prinse mişcarea şi o înfăşcă pela spate peste mâini smulgându-i revolverul din mâna şi dându-l lui Fritz.

— Acum să vorbim, spuse el batjocoritor.

— Cu revolverul, hai ? Banii jos, cotoroanţo, ca de nu mergem cu toţii la puşcărie. zise Kety sărind ameninţator la baroană ca un cocoş sburlit.

— Baroana rămase muta de groază. Alba ca varul. scoase caseta din birou şi la numara banii în monede de aur, tocmai cât le-a fost tocmeala. plus leafa lor pe timpul slujit.

— Ei, acum dă-mi şi mie babo nişte inele de astea frumoase. Nu uita ca sunt şi eu logodită cu Fritz, zise Kety repezindu-se din nou la ea şi îi smulse inelele depe deget.

Baroana dete un ţipăt instinctiv de groaza. că abia acum îşi dete seama ce imprudenţă a făcut sa rămână singură noaptea cu aceşti bandiţi.

— Stai cuminte, nu ţipa. zise Fritz. dacă vrei să scapi cu viaţă. Baroana se lăsă să cadă sdrobită pe scaun şi privi cum Kety cotrobăia prin camera ei de tualetă. Ii mai auzi

www.digibuc.ro

un timp ca prin vis tropotind prin camere, iar mai apoi, totul căzu în linişte. Luminile ardeau peste tot deşi liniştea plutea prin săli şi coridoare. Baroana se sculă aiurită, căci un huruit de căruţă ajunse până la urechile ei. Bănuind că bandiţii pleacă, prinse puţin curaj şi străbătând hall-ul încue uşile, dar fără să mai stingă luminile. Abia acum o apucă un tremurat puternic, o destindere de nervi şi începu să plângă.

Somnul n'o mai prinse până la ziuă. In căruţă strâns îmbrăţişaţi, cei doi bandiţi îşi îngânau vorbe de duh: „Aşa măi, băiete, ce credeai că plec eu dintr'o casă de baroni fără de bijuterii şi rochii frumoase? Ei nu ştiau că trebue să fac nuntă? Da bine o mai arserăm pe babă". „Nu te credeam atât de deşteaptă Kety, cu tine am să fac avere". „Lasă că are destule inele şi pentru Frusina. Imi pare rău că nu am şterpelit cheile dela casa de bani şi să luăm ceva şi pentru tine Fritz". „Mai puneai poliţia pe urmele noastre, dar aşa baba n'o să spună nimic baronului. Ba o să mai spună că nu i-am luat chiar nimic".

Emoţiile acestei zile au fost aşa de sguduitoare şi puternice, încât baroana se simţi cu adevărat sdrobită. Nu mai părăsi patul de o săptămână, cât a durat vânătoarea. Când se întoarseră copiii, o găsiră bolnavă. Singur Ioşca pricepea că boala ei era o adevărată înfrângere.

www.digibuc.ro

XV.

A trecut şi vara în plimbări şi petreceri. Cei doi fraţi se simţia aproape fericiţi, în afară de marea indispoziţie a baroanei. Era cu adevărat bolnavă. Zile întregi nu eşia la masă şi nu părăsea patul. Toate insistenţele lor de a o distra, rămâneau zadarnice. Doctorii, aduşi dela Viena şi Budapesta, nu-i recomandau decât distracţii şi plimbării în aer liber şi linişte. Ori, linişte avea ea destulă, în aparenţă, dacă furtuna nu s'ar fi deslănţuit în interiorul ei, unde făcea stricăciuni ireparabile şi urcă până la suprafaţă, fără s'o mai poată împiedica. Distracţiile le refuza categoric şi abia în parc dacă cobora foarte rar şi asta numai când nu-i erau copiii acasă, ca Lidia să n'o poată însoţi. Ore întregi îşi pierdea, biata fată, în odaia ei, făcându-i muzică, lectură şi căutând s'o distreze. Incepu să refuze totul şi să slăbească din zi în zi. In cele câteva luni de vară, se îmbătrânise că nu mai era de recunoscut. Veselia şi drăgălăşiile Lidiei şi atenţiile lui Arpad faţă de ea i se păreau o sfidare a soartei la adresa ei. Trufia ei înfrântă de voinţa nestrămutată a fiului, crima neisbutită, dar mai ales, privirile mustrătoare ale lacheului îi scurtau zilele.

Arborii din parc, aproape desfrunziţi, îşi plângeau goliciunea prin lacrămile de brumă topită, care se prelingea în şiroae pe tulpinile înegrite de vechime. Munteanul anunţa venirea grabnică a iernei. Rândunelele, cocorii şi berzele plecaseră pe rând. Soarele abia de

www.digibuc.ro

mai lumina printre crengile desfrunzite, căci putere să încălzească nu mai avea. Baroana nu mai eşise de zile întregi din camera ei. Intr'o dimineaţă rece, dar senină, îşi arătă dorinţa să iasă în parc. In ultimele zile, avusese un atac de congestie cerebrală. Intervenţia medicului de casă, care nu mai părăsea castelul, o readusese puţin şi o sfătuia să iasă la aer şi să facă puţină mişcare. Lidia o însoţia cu cea mai sinceră afecţiune, ducând-o binişor de braţ. Străbătură aleea principală şi se aşezară pe o bancă. Camerista, care le însoţia, îi acoperi genunchii cu un pled călduros. Baroana insistă pe lângă fată s'o lase singură cu camerista ei.

— Vezi-ţi tu, dragă, de alte lucruri. Nu eşti obligată să stai mereu lângă mine şi să te plictiseşti.

— Dar cine spune că mă plictisesc ? O fac de plăcere, mamă.

— Dacă ai observa cum mi se aeriseşte camera, mi-ai face un mai mare serviciu, căci nu am încredere în femeile de serviciu.

Lidia plecă bucuroasă crezând, în sinceritatea ei, că i-ar face în adevăr un serviciu, supraveghind curăţenia camerei sale. De fapt, ăsta era numai un pretext să se poată scăpa de ea, căci atingerea mâinelor fetii şi prezenţa ei lângă ea, o omora cu un ceas mai degrabă. Lidia supraveghă curăţenia, apoi, trecu în camera ei şi îşi termină corespondenţa începută. Arpad eşise de dimineaţă călare, să-şi inspecteze lucrările pentru restaurarea fabricei arse. Lucrări, care erau aproape pe terminate şi o

www.digibuc.ro

fabrică nouă, plină de materiale şi maşini, se ridica în locul celei vechi. Barona ocoli insula depe lac şi obosită, se întoarse în castel. Din moment în moment, i se făcea tot mai rău. Schimbarea şi răceala timpului influenţau mult asupra nervilor ei sdruncinaţi.

Peste câteva zile, un nou atac mai puternic, o împăcă cu Dumnezeu şi îi curmă firul vieţii.

A doua zi, după terminarea funerariilor şi închiderea cavoului, găsim pe Arpad cu Lidia cinând trişti în sala vastă de mâncare. Camera l se părea infinit de mare şi goală, deşi era ticsită de mobile multe şi grele, de argintărie şi vase scumpe.

Pe când Arpad înghiţia mâncarea trist, dus pe gânduri, Lidia îşi aruncă ochii jos pe covor, în partea dispre terasă, lucru pe care îl făcuse des de cinci luni, decând se întorsese dela Paris, fără s'o observe cineva. Se vedea mică, la şease ani, când baronul o ademenise cu cele o sută de păpuşi şi jucându-se cu bibelourile depe etajera mare din faţa ei, care se păstrau intacte până azi. I se părea că numai o singură zi a trecut de atunci deşi trecuseră 12 ani. Tablourile îi veneau în minte, unul câte unul şi lacrămile o înecă. Arpad se ridică dela masă, o apucă brusc de mâini şi o scoase pe terasă. Se aşeză alături de ea şi începu s'o mângâe pe mâini. Frunzele de ederă, scorojite, care îmbrobodeau zidul terasei, susurau la adierea vântului, de toamnă târzie, frecându-se una de alta şi dând impresia că ar fi şoşotitul a doi îndrăgostiţi pierduţi în

www.digibuc.ro

noapte. Luna apăru în întregime oglindindu-se în apa mohorâtă a lacului. Seara era senină, dar rece. Lidia privi departe, peste ţărmurile lacului, unde arborii seculari, despuiaţi de frunze, se desenau pe albastrul cerului înstelat. Îşi ţesea gândurile cu ramuri înegrite şi stele. Arpad tăcea şi el privind în gol şi din timp în timp, scotea un uşor oftat.

— Să intrăm, Lidia, e rece. Unde vrei să mai stăm ? In salon, la tine, sau unde ?

— Aci la lumina lunii. Inchide, te rog geamurile şi să dăm drumul la uşi să vină căldură dinăuntru. Unde poate fi mai frumos decât aci ?

— Ai dreptate, Lidia, zise el închizând geamurile.

Se duse înăuntru, aduse o pelerină mare şi o aruncă pe umerii fetii, aşezându-se iar lângă ea.

— Ah, Lidia, zise el trist, ce m'aşi fi făcut fără tine, în aceste momente grele din viaţa mea ?

Fără mine, poate că ai fi avut un alt rost. Ai fi fost poate, însurat, ai fi avut copiii tăi şi un alt fel de viaţă.

— Nimic nu m'ar fi făcut mai fericit decum mă simt alături de tine, Lidia.

— Dar ce crezi tu să fac acum, Arpad ? Eu vreau să fac o facultate, zise ea misterios.

El tresări brusc, caşicum l'ar fi speriat întrebarea ei şi o privi aiurit. Nu se aşteptase la o aşa întrebare şi nu găsea repede un răspuns.

www.digibuc.ro

—Da, vreau să fac o facultate, zise ea repede, văzând că el o privește mult.

— Și tu vrei să mă părăsești, Lidia dragă ?

— Eu n'aș vrea, dar... trebue, gândește-te și tu...

— Dece trebue ? o întrebă el luându-i mâinile între ale lui. Nu văd rațiunea lucrului. Nu, fără tine nu pot, nu vreau să mai trăesc, nu, nu !

Aplecă pe umerii ei capul și lacrămile îi curseră nestăpânite. Lidia îl vedea pentru a doua oară plângând, în aceasta zi și regretă că i-a răscolit durerea. Il mângâe fara un cuvânt, gândind : „Mă are lângă el și își plânge totuși pe mamă-sa pierdută. Își manifestă în libertate durerea, pe când eu a trebuit să mi-o ascund mari de ani, sa mi-o îngrop în râs și veselie... Își închipue că are drept la mângâerea mea, pe când rănile mele sângerează încă. Dar mama mea ? Unde va fi ea" ? Lacrămile calde ce picară din ochii lui pe mâinile ei, o treziră din meditare, dar nu-l mai putu mângâia. Ceva din adâncuri i se revoltă : „Cum, pe mine nu m'a lăsat niciodată să es singură să întreb de ea". Ochii îi aruncară flăcări. Era așa de frumoasă în rochia neagră de velură, care contrasta cu albeața pielei și îi scotea în evidență albăstreala ochilor și galbenul auriu al părului ei ondulat, în care părea că s'a închis ultimele raze ale unui apus aprins, care surâdeau mereu în reflexe de aur... Cum stătea cu fața întoarsă înspre lac și lumina lunii îi poleia profilul, părea o statue de marmoră. Arpad, văzând

www.digibuc.ro

că nu-l mai mângâe ca altădată şi nu mai face nicio mişcare, ridică privirea îngreuiată de lacrămi şi rămase încremenit de indiferenţa ei, în acea poziţie de statue.

— Nu-mi răspunzi nimic, Lidia ? Nu vrei să rămâi lângă mine în aşa momente grele ?

— Oo, da, ba da, zise ea clipind repede din gene, dar vreau să fac ceva, să mă specializez în ceva.

— Nu ai nevoe, Lidia. Avem o avere considerabilă şi tu trebue să intri în lume. Să-ţi faci toate gusturile posibile, să te măriţi, dacă vrei bineînţeles, dacă nu, nimeni nu te sileşte s'o faci. Trebue să deschizi casetele familiei cu bijuterii, care stau închise de sute de ani. Ce frumos vor sta perlele pe gâtul tău alb, care le va face concurenţă, iar diamantele şi rubinele în părul tău de aur... zise el mângâind-o pe par.

— Ştiu, cred... dar vreau să mă specializez în ceva şi pe urmă... poate.

— Ce te munceşte, Lidia ? Ce ai pe suflet ? Spune-mi sincer !

— Nimic, nimic altceva decât studiile, colegele mele dragi, mă atrag înspre ele.

— Nu-ţi sunt eu mai scump decât ele ? Când îmi eşai înainte, pe aleele grădinii dela pension, nu erai tu care-mi spuneai : „Ce fericită sunt Arpad, că te văd" ! Acum, când am pierdut pe mama, dece vrei să mă părăseşi şi tu ? Rămâi lângă mine, Lidia, rămâi, te rog. Plecăm numaidecât în călătorie lungă, dacă vrei pe toată iarna.

www.digibuc.ro

Îi sărută mâinile şi i le lipi de pieptul lui cu disperare.

— Rămân Arpad lângă tine, cu o singură condiţie.

— Şi anume ? Primesc dinainte orice condiţie.

— Să-mi dai o explicaţie.

— La dispoziţie, zise el electrizat.

— Avem şease ani, după socoteala mea, când apăruşi în luncă. cu câinii tăi de vânătoare şi mi-ai împrăştiat bobocii, pe care îi păzeam liniştită la umbra sălciilor depe marginea iazului.

El tresări speriat, ea urmă emoţionată :

— M'ai ademenit cu păpuşile tale, o sută, şi m'ai furat mamei mele pe veci, mamei mele, pe care o iubeam aşa de mult şi o voi iubi mereu, că nu s'a şters defel din amintirea mea. M'au furat bucuriile de copil, surprizele multe, care mi le-ai făcut cu dărnicie de om bogat şi bun. Studiile, colegele, maicele, mai ales maicele şirete, care ştiu să ademenească pe copii, să le perverteasca sufletele, dar mama ? Săraca mama, cum va fi consimţit ea să se despartă de mine, singura ei fată ? Asta a rămas mereu un mister pentru mine, de nepătruns, Spune sincer, Arpad, a fost în vreo criză de bani, m'aţi răpit ?

— Nu, nu te-am răpit, căci nu puteam s'o fac, s'ar fi opus legea. Mi te-au dat ei de bună voe, zise el mâncându-şi cuvintele.

— Lidia văzând încurcătura lui şi disperarea, pe care nu şi-o mai putea ascunde, îndulci puţin glasul, când zise :

— Regret, Arpad, că te-am făcut să suferi,

www.digibuc.ro

dar nu mai puteam ascunde ceace mă munceşte de ani întregi.

— Spune, spune tot ce ai pe suflet. Am meritat aceste clipe, o recunosc.

— Pe mama am iertat-o, căci o iubesc mult. Figura ei sfântă, cu ochii blânzi... Câteodată, cu furca în brâu, sub mărul înflorit ; altădată frământând colacii ; dar seara, cum îmi eşia înainte seara, când mă întorceam cu gâştele şi viţeii dela pascut, cu braţele pline de viorele, florile care îi plăceau ei mult, mă îmbrăţişa, mă săruta, îmi lua florile din mâini şi le punea în bardace cu apă la ferestre, iar dupace închidea gâştele şi mulgea vacile, venea la cuinie şi ma spala, mă ospăta, iar dupa ce îmi făceam rugaciunea, mă suia în pat, îmi dădea un bardac cu lapte cald şi îmi spunea poveşti până adormeam ; altădată, în biserică. în strae noii de sărbătoare, cu busuioc verde în mâini, îngenuchiate în faţa icoanei Prea-Curatei, mă învaţa să-mi fac cruce şi să cânt cu ea şi cu lumea dimpreună, psalmii lui David ; seara. când eu şi cu nenea Toma ne jucam în pat, mama şedea pe marginea patului şi torcea din fuior de in, iar tata şedea pe laiţă în faţa ei şi tăineau amândoi, punând la cale treburile de a doua zi şi rânduelile casei. Când m'am despărţit pentru totdeauna de mama, mi-a pus în straiţă colac, cireşi şi caş, m'a primenit cu cămaşe curată, mi-a dat rochiţa nouă cu flori, pe care o iubeam aşa de mult, şorţuleţ bleu şi băsmăluţa cea mai bună. Mi se pare că era o sărbătoare bisericească în ziua aceea. Mi-a dat lapte cald cum îl mul-

www.digibuc.ro

sese dela vaci, m'a sărutat şi mi-a ajutat să scot bobocii pe poartă, dându-mi grije să nu mă duc la iaz să mă înec, sau să mă încârduesc cu alţi copii şi să las gâştele singure. Am ascultat-o, dar am plecat cu tine, cum şti, după cele o sută de păpuşi.

— Şi nu le-ai avut ?

— Cu prisosinţă şi tot ce aşi fi putut visa, dar...

— Dar ce ? Urmează, trebue să ştiu tot ce te apasă.

— Astfel de tablouri m'au urmărit toată viaţa de până acum deşi nu ţi-am spus nimic niciodată.

— Dece nu mi-ai spus nimic ?

— Am înţeles că nu-ţi face placere. In orele de rugăciune, o vedeam învăţându-mă să-mi fac crucea şi o făceam aşa cum mă învăţa ea. O maică venea repede, îmi împreuna cele trei degete dela mâna dreaptă şi îmi purta mâna întâi pe umărul stâng, semnul catolic, şi apoi, la dreapta, trezindu-mă din visare ; în timpul muzicei, al jocului, în orele de plimbare, la Boit-de-Boulogne, în dormitor, dar mai ales în dormitor, o vedeam aevea. Adormeam seara foarte târziu şi mai adesea o visam pe ea. Iţi aduci aminte, Arpad, când am fost bolnavă mai anii trecuţi ?

— Ei ?

— Nimeni, nimeni n'a ştiut cauza...

— Care era, Lidia ? Spune-mi tot.

— Intr'o seară, dupăce ne-am întors dintr'o excursie lungă, am adormit mai de vreme ca niciodată, chiar fără să mă mai gândesc la

www.digibuc.ro

mama. Probabil că eram foarte obosită. Auzii deodată, din somnul cel mai greu, vocea mamii, strigându-mă pe nume, dar tare : „Frusinico, îngeraşul mamii drag, vino la mama ! Unde eşti" ? Sării speriată din somn, mă ridicai pe o parte în pat şi aprinsei lumânarea depe masuţa, privind speriata în toate parţile. Am uitat să-ţi spun, că eu până mai atunci, dormeam într'un dormitor comun, iar vecine de pat în dreapta şi în stânga mea, aveam pe două colege române din capitala României, Bucureşti, cu care mă prinsese maica supraveghetoare vorbind româneşte. De îndata m'a separat de ele şi mi-a dat o mică camera singura ,unde m'ai găsit tu. Şi văd, cum îţi spuneam, linişte mare în jur. Lăsai lumânarea aprinsa în sfeştnic şi ma culcai din nou, dar nu mai puteam adormi. Simţiam o frica mare nelamurita. Inima mi se bătea ca o pasare închisa în colivie. Imi făcui semnul crucii şi privii la statuia Madonei cu pruncul în braţe, care era aşezată în colţul, pe care îl şti şi tu, în faţa patului meu. Cum o priveam aşa lung, în semiobscuritatea camerei, sub jocul umbrelor depe pereţi făcute de pâlpâiala lumânarei, mi se paru că şi ea mă priveşte zâmbind şi că înaintează spre mine. Incet, treptat, luă forma mamei, se desprinse din perete şi înainta înspre mine, cu mâinile întinse. Era cu cămaşa alba ca floarea de crin, cu mâneci largi strânse în fodori, cu ilic negru de catifea, cu basmaua de sărbătoare cu flori de liliac. „Vino, îmi şopti, iar cu vocea stinsa, vino la mama Frusinico !

www.digibuc.ro

Iartă-mă că te-am aruncat în streeini !" Ştiu că am dat un ţipăt de spaimă şi nu mai ştiu ce s'a mai întâmplat cu mine.

M'am trezit dimineaţa în infermerie pe pat, cu maicele şi doctorul în jurul meu. Am zăcut până în vacanţa cea mare, când ai venit tu şi nimeni n'a ştiut cauza boalei mele. Eu mă speriasem, probabil.

— Dar trebuia să înţeleagă doctorul că te îmbolnăviseşi din cauza oboselei şi tot asta era cauza visurilor tale din noaptea acea, sau mai bine zis, aiureala din cauza temperaturei. Trebuia să-mi spui atunci, să le fac observaţie că v'au dus şeapte kilometri pe jos şi înapoi.

Lidia nu mai auzi ultimele lui cuvinte. Îşi lăsase capul în mâini şi stătu aşa cu ochii închişi câteva secunde. Deodată, ridică fruntea cu hotărîre şi fixând pe Arpad în fundul ochilor, zise:

— Spune-mi Arpad ce face mama. Rămân cu tine aci, dacă îmi dai voe s'o văd, să-i vorbesc. Mi-e dor de ea.

Arpad, speriat de spaima unei duble nenorociri şi cum nu se aşteptase la o asemenea isbucnire, se ridică depe scaun, îi luă mâinile, o mângâe pe păr, stapânindu-şi un strigăt de disperare. care urca din toată fiinţa lui pânăla a-l distruge. Cum de se înşelase atâţia ani ? Până acum o oră, se rugase de ea să rămână lângă el şi să-l consoleze de pierderea mamei lui, dar iată, că soarta îl arunca deodată în rol de consolator. Trebuia să-i spună adevărul cu orice risc. Da, era cavaleresc din

www.digibuc.ro

partea lui să i-l spună. Se ridică, făcu câțiva pași pe terasă, se întoarse în fața ei și o întrebă cu glas domol :

— Nu ți-e frig Lidia ? Să mergem în salon lângă sobă și să continuăm acolo conversația. Am tot vorbit și n'am observat că noaptea s'a lăsat rece peste noi, da, rece și întunecoasă. Ce imprudență am făcut să stăm aci pe terasă desbrăcați.

O apucă de braț și se așezară în salon, unde arsese focul și soba era caldă.

— Nu mi-a fost frig, zise ea ghemuindu-se pe canapea. Imi datorezi un răspuns, Arpad.

Se așeză și el trist lângă ea In el se dădea o luptă mare. Ezită un moment, văzând cum i se nărue bucuria și norocul, dar trebuia să-i spună adevărul cel mai curat. Iluzia, care i-a surâs 12 ani. s'a spulberat deodată, în fața realității, trebuia să aibă curaj și nădejde în bunătatea inimii fetii.

— Aa da... uitasem, zise el zâmbind dureros, ce zi era aceea Lidia, în care ai avut viziunea aceea ?

— Era... era... ziua de 9 Mai, căci din ziua de 10 am lipsit dela cursuri până la vacanță. Era acum trei ani.

— Ei da, dragă, era exact ziua în care mama ta a murit strigându-te pe nume.

Un țipăt puternic îi acoperi ultimele cuvinte. Lidia, căzuse pe spatele canapelei. Acest copil sănătos și vioiu de țăran, replantat într'un loc neprielnic, într'un mediu, care l-a debilitat peste măsură, unit cu dorul de

www.digibuc.ro

ai ei, care n'a părăsit-o niciodată, și i-a tăiat totdeauna pofta de mâncare, a devenit acum de o susceptibilitat excesivă, nemai putând suporta o emoție cât de mică. Viermele care o rosese ani de ani, lăsase urme adânci în organismul său. Anemică peste măsură, rumeneala din ograjii ei înșelase totdeauna pe cei însărcinați să se ocupe de sănătatea și îngrijirea ei. Arpad o ridică pe brațe și o duse în camera ei pe pat, sunând pe cameristа. Ajutat de ea, îi dădu îngrijirile necesare pentru a o readuce la simțire. Rămase lângă patul ei până la miezul nopței. Remușcarea, care îl chinuia demult, se ridica acum asupra lui ca un dușman de moarte, apăsându-l cu cea mai mare asprime. A pierdut pe mamăsa, dar să piardă acum pe Lidia, ar fi fost ceva peste puterile lui. Nu mai pricepea cum se va sfârși această tragedie. In timp ce Lidia, trezită, adormise greu, el fuma țigară peste țigară și se plimba în vârful degetelor, ferind să facă cel mai mic sgomot. Văzând că ea continuă să doarmă, sau se preface că doarme, o lăsă în grija cameristei și se retrase în apartamentul lui. Se trânti pe pat, dar nu putu dormi. Fumă iar mult, gândind: „Ce scump am plătit bucuria mea de a avea o soră. Am pierdut pe mama, dar n'am câștigat-o nici pe Lidia, și m'am distrus și eu". Când primele raze de soare străbătură printre draperiile grele dela ferestrele dormitorului său, se ridică inervat. Prima grije fu de a suna pe loșca și a-l trimite să întrebe de

www.digibuc.ro

domnișoara dacă s'a sculat și dacă se simte bine.

Trezindu-se din somnul greu, în care căzuse mai aproape de ziua, Lidia deschise ochii mari și căută să-și aducă aminte ce s'a întâmplat în ajun. Deodată, lăsă capul încet pe pernă și începu să plângă. Camerista atribuia această durere pierderei D-nei baroane și căuta mereu s'o consoleze, spunându-i că Domnul Baron s'ar supăra mult dacă ar afla că a plâns iar. Ea se simția slăbită și anunță că va rămâne câteva zile în pat.

Inaintea prânzului, Arpad intră la ea. Concedie pe cameristă, trase un scaun lângă patul ei și se așeză, cercetându-i pulsul.

Extrem de palid, nu-și putea ascunde oboseala și grija.

— Suferi Arpad ? îi zise Lidia mângâindu-i mâinile. Și eu am suferit mult și suferințele mele nu se vor sfârși, de vreme ce amintirile trăesc așa de vii în mintea mea.

— Ce să facem, ca să poți uita, Lidia ?

— Uita ? Niciodată. Sunt răni, care nu se vindecă decât sfârșind odată cu viața.

— Iartă-mă, Lidia ! Eu numai eu sunt cauza suferințelor tale. Eu, în dorința nebună de a avea o soră micuță și frumoasă, și cum nu mi se izbândise acest vis, deoarece mi-o luase Dumnezeu și o alta mama, nu mai putea avea, căci tatăl meu murise, te-am întâlnit într'o zi pe tine, pe tine, zână mică, fermecată, așa cum o visesem eu pe a mea : cu ochi limpezi ca izvoarele, cu păr de aur numai inele, și obraz de marmură. Am înebunit aproape, de

www.digibuc.ro

nu mi te-ar fi dat părinții tăi, te-aşi fi furat şi a-şi fi fugit în lume cu tine. M'am gândit numai la fericirea mea şi nu m'am aplecat în fața durerii mamei tale, care se căia mereu că te înstreinase.

— Se căia, Arpad ?

— Mult de tot. Un an mai târziu, a venit la mine şi m'au rugat să te dau înapoi. Mi-au aruncat la picioaree prețul moarei şi al pământului, pe care li l-am dăruit ca preț de răscumpărare.

— Mă vânduseră, vasăzică ?

— Nu te grăbi, Lidia. Nu te-au vândut. Mama ta n'a fost lașe, nu, nici chiar tata. S'au aplecat în fața stăruințelor mele, a promisiunilor de a te face fericită şi mai apoi, le-am dăruit averea. Tatăl tău a stăruit mult de ea să te dea.

— Tata ?

— Da, dar judecând ca bărbat, că vei fi mai fericită ca la ei îi zicea : „Nu fii încăpățânată, muiere, primeşte darurile baronului să trăim şi noi mai lesne, că nici de copila nu va fi rău. Trăieşte mai fericită ca la noi. Nu mai munceşte ca mine şi ca tine, învață carte şi ajunge doamnă mare. Apoi, tu nu vezi ce dragă îi e grofului ? Şi cum ar mai trăi rău ?"

Eu, numai eu, Lidia, am fost ticălosul, care nu m'am înmuiat la rugăminți le ei.

Dar te rog mult să-mi spui un lucru, sincer, Lidia. Proorocirile tatălui tău nu s'au împlinit ele ? Ți-a lipsit ceva ca să nu fii fericită ?

www.digibuc.ro

— Mama m'a lipsit. Arpad, întotdeauna

— Ai şi tu partea ta de vină, căci nu mi-ai pomenit niciodată nimic de părinţii tăi. Eu eram absolut sigur că i-ai uitat de mult, ca şi origina ta. Prin niciun semn, nu mi-ai dat a înţelege că te mai gândeşti la copilăria ta. Prin lege, deveniseşi sora mea, D-ra Lidia Esterhatzy şi nimeni nu mi te mai putea lua. Iertare, Lidia. iertare! Numai drăgălăşia ta neasemănată m'a făcut calău de suflete. Legea iubirei e mai puternică decât oricare alta. Decum te-am văzut acolo, în iarbă, cu viorelele pe poală, cu ochii senini, şi perişorul numai inele de aur mi te-ai lipit de suflet ca facând parte din fiinţa mea. Nu din răutate nu te-am dat parinţilor tăi înapoi, nu, credemă, ci din iubire, fie egoism, dacă vrei să-i zici aşa, dar ce a fost, ce n'a fost, eu te-am iubit, şi te iubesc cu aceiaşi iubire curată. Eu, care nu pot face rău unei gâze cât de mici, ţi-am distrus părinţii şi mi-am omorât mama.

— Cum, tu ţi-ai omorât mama ?

— Cred că înţelegi cât a suferit mama, în mândria ei şi cum a primit situaţiile creiate de iubirea mea faţă de tine.

— Inţeleg, înţeleg totul, zise Lidia ascunzându-şi faţa în mâini, dar tata, Toma, unde sunt ei ?

— Gheorghe a murit şi el la un an după Maria, iar Toma e la Budapesta. Mai are puţin şi îşi sfârşeşte armata. S'a însurat, are un copil, ba şi nevastă vrednică. De stare,

www.digibuc.ro

ce să mai vorbim ? E cel mai bogat om din comună.

După atâtea destăinuiri şi emoţii, de ambele părţi, durerea nu mai putea dăinui. Nu-şi mai avea niciun rost. Se risipi ca o apă peste zăgazurile rupte, apoi intră din nou în albia îngustă, să se verse mai departe în mod normal. Lidia care ascultase liniştită ultimele cuvinte şi destăinuiri, îl mângê pe mâini, iar din ochii ei limpezi, se desprinse, ca un suflu fermecat, iertarea.

Arpad tresări, apucat de o speranţă nouă, sub acea privire împăciuitoare şi îi umplu mâinile de sărutări.

XVI

După câteva zile dela aceste întâmplari, Lidia urca dealul cimitirului din gradina bisericii ortodoxe dn Lona, la braţul lui Arpad. Cu braţele pline de flori şi ochii umeziţi, intră pe poarta strâmtă şi joasă şi se opri deodată cu el în faţa a două morminte cu cruci impozante de marmură, pline de crizanteme albe şi cu candelele aprinse în felinarele de fier crenelat, cu geamuri strălucitoare de curăţenie. Arpad se aplecă cu pietate, scoţându-şi pălăria, dar Lidia întrebă nedumerită :

— Cum aci sunt ?...

— Da, citeşte inscripţia.

— Cine îngrijeşte de mormintele lor ? întrebă ea emoţionată, presărând florile din braţe peste ele.

— Eu, Lidia, sunt părinţii mei cum sunt

www.digibuc.ro

și ai tăi. Am vrut să-mi răscumpăr greșala față de mama ta.

Lidia îi mulțumi în mod tacit, printr'una din acele priviri care spune mult mai mult decât cele mai bombastice cuvinte. Aprinse lumânări, îngenunche și dădu pământului, care a închis sufletele chinuite ale părinților ei, ofranda de lacrămi, tămâe și flori. Se ridică, îmbrățișe cele două cruci și rugă pe Arpad să-i permită să intre în biserică pentru a asista la slujbă. Era zi de sarbătoare, Vinerea cea Mare. El se supuse mașinal și intră cu ea în biserică. Un preot bătrân ca de ciară și cu barba albă ca fuiorul citea răgușit sfânta evanghelie. Femei îmbrăcate de sărbătoare, erau îngenunchiate în pronaus, iar în naos, bărbați, copii și bătrâni, în cămăși albe, cu plete negre, albe, sau castanii, care se revărsau ca un fluviu peste fețele lor arse de soare și de vânt, de griji și de necazuri. Femeile aveau mai toate floricele în mâini. Icoana Maicei Domnului era tot acolo, unde o lăsase ea, cu ștergar de borangic înodat deasupra, cu flori de mirt și beteală. Ingenunche instinctiv. O simți alături pe maică-sa, învățând-o să se închine și mașinal, își făcu semnul crucei ortodoxe pe care nu-l uitase niciodată. Își aruncă ochii înspre icoană și își aduse aminte cum o ridica maică-sa să sărute mâna Prea Curatei. Se sculă de jos ca purtată de o mână sfântă, nevăzută și se opri în fața icoanei. Inima îi bătea tare. Se închină și sărută mâna înegrită de timp a Maicei Domnului. Un fior de pioasă satisfacție îi străbătu corpul, ca și

www.digibuc.ro

cum ar fi sărutat mâna maică-sii. Acum ajunses singură până la icoană şi totuşi, par'că cineva a ridicat-o pe sus, sus de tot până în sfere de linişte dumnezeiască, de iertare şi împăcare. Aprinse o lumânare în sfetnic, iar când se întoarse, dădu cu ochii de Arpad, care o aştepta în tinda bisericii, urmărind-o cu ochii umezi. Ingenunche şi ea printre femeile îngenunchiate. Ele îşi dădeau coate, bătrânii întorceau capul şi o priveau miraţi. „O fi ori n'o fi, măi, fata lui alde Gheorghe Moraru ?" „Cine alta să fie cu groful, dacă nu ea ?". Ea se ridică odată cu lumea de jos şi stătu dreaptă copleşită de amintiri. Dascălul începu să cânte din strană dând răspuns preotului la clujbă. Lumea, cum este obiceiul în Ardeal, începu să cânte cu el. Câţiva bărbaţi tineri şi femei îşi potriveau după el vocile. Lidia auzi printre vocile lor, sau pe deasupra lor, o voce scumpă, care îi vibrase în suflet toată viaţa şi se trezi cântând cu ei. Vocea ei, la început cam tremurătoare, din cauza emoţiei, se limpezi din ce în ce, iar în cele din urmă, răsuna ca a unui cor de îngeri. In biserică nu se mai mişca nimeni, numai năfrămile albe ştergeau lacrămile, care curgeau din ochii femeilor şi ai bătrânilor. Preotul încremenise şi el în altar. Avu impresia că s'a deschis cerul şi a pătruns pe deasupra capetelor ascultătorilor, vocea îngerilor. Arpad era înmuiat. Niciodată nu a auzit pe Lidia cântând aşa de dulce şi nu ştia că ea fusese aleasă în cor şi la Paris, unde cântase mulţi ani. Ultimele note vibrară până în cupola naosului mângâind fi-

www.digibuc.ro

gura de ceară a Domnului Isus Christos înecându-se apoi în faldurile de catifea, care îmbrăcau sfânta masă dela altar. O bătrână ţanţoşe îngenunche în faţa Lidiei şi îi sărută poala rochiei, fără a putea spune ceva in cauza plânsului, care o înneca, tăindu-i în gât cuvintele.

— Cine eşti dumneata ? o întrebă Lidia ridicând-o de jos şi îmbrăţişind-o.

— Sunt... mă chiamă... să te norocească Maica Precista ! Semeni... eşti... articula bătrâna plângând cu hohot.

— Cine eşti ? întrebă mişcată Lidia.

— Sunt mama lui Gheor...

Nu mai apucă să termine ultimele cuvinte, căci Arpad intervenise. Inlătură încet pe bătrână şi răspunse el pentru ea.

— Este o bătrână din mulţime, Lidia, care a fost mişcată de vocea ta, dulce. Aşa sunt ţăranii impresionabili. O retrase într'o strană mai aproape de eşire. Lidia îl rugă să stea până la sfârşitul slujbei. Preotul eşi cu Sfintele Daruri. Lidia îşi aruncă iar ochii înspre bătrâna care o acostase. I se păru că a mai văzut-o cândva, că o cunoaşte. Inaltă, adusă puţin de spate, mai îmbătrânită, dar destul de vioae, cu maramă albă de borangic peste tistimel cafeniu, cu androc negru înflorat, pe care l-a mai văzut Lidia undeva, ie albă cusută cu negru şi ilic negru de catifea cusut cu fir de aur. Bătrâna o privea şi ea. Işi încrucişară privirile. Lidia pronunţă deodată, fără voia ei : „Buna" „Mama buna". Era în adevăr, mama lui Gheorghe Moraru, care îi tre-

www.digibuc.ro

zise alte amintiri vii în suflet. Arpad se prefăcu că nu aude și o trase ușor către ieșire.

— Să mergem, Lidia, cred că e destul.

— Da, zise ea distrată, să mergem.

Trecu în mijlocul bisericii, își făcu semnul crucii, cu ochii mereu către bătrână și apucă brațul lui Arpad. In aerul rece de afară, respiră ușurată. Atâtea emoții și dulci și dureroase a încercat în biserica. Nu uitase românește, căci avusesee norocul sa aibă pe cele două colege, cu care s'o vorbeasca din când în când. dar azi, în biserica, îi venise în minte tot graiul româneesc, limba copilăriei și a mamei ei și ce bine îi părea că a văzut pe bunicasa. Da nu se poate să ma fi înșelat, gândea ea, asemănarea e prea mare și la urma urmei, n'a îngenunchiat ea în fața mea și m'a recunoscut S'a temut de Arpad, desigur, că altfel mi-ar fi vorbit mai mult. Se prefăcu că a uitat incidentul și făcu ziua frumoasă pentru Arpad, dar tot gândea : el e bun și am să-i cer voe s'o mai vad și altădată.

Trecură pela cavoul familiei lui și aprinseră lumânări la toate mormintele. Mergeau acum alaturi, neîndrăsnind niciunul să rupă tăcerea. Niciodată nu au simțit nevoia să se plimbe mai mult decât astăzi. Nu simțiau nici foamea, deși se apropia ora mesei.

— Te-a impresionat trist, Lidia, slujba de azi din biserică ? zise în fârșit Arpad, rupând tăcerea.

— Din contră. Mi-a făcut așa de bine. Iți mulțumesc din suflet că m'ai însoțit. Deosebit de asta, m'a impresionat atenția ta față de

www.digibuc.ro

mormintele părinţilor mei. Dar şi biserica mi se pare mai mare, mai frumoasă şi mai garnisită decât în copilăria mea.

— Biserica am renovat-o cu cheltuiala noastră, Lidia, i-am dăruit şi ceva pământ, pictura şi câteva icoane mai ca lumea...

— Cu toate că nu ştiai dacă am să mai intru eu vreodată în ea, sau să-i mai amintesc trecutul ?

— Cu toate acestea, căci eram mai mult decât sigur că nu-ţi mai aminteşti nimic.

— Ai un suflet nobil, Arpad şi azi, mai mult decât altădată, sunt mândră că mă numeşti sora ta. Nu fii supărat, că am păstrat în inima mea pe toţi ţăranii mei ! Ce vrei ? Dăinuiau în sângele meu, se vede !

— Nu mă supăr, nu te ţin de rău, soră nu-mi eşti numai prin actul de adopţiune, ci prin apropierea mea sufletească. Te iubesc Lidia.

Se îmbrăţişară împăcaţi şi mai apropiaţi ca totdeauna. Ioşca nu înţelegea ce au vorbit stăpânii lui, căci în prezenţa servitorilor, ei vorbeau numai franţuzeşte, dar văzându-i că se îmbrăţişează, îl cuprinse o emoţie duioasă. Lacrămile îi curse fără voe, gândind la ceea ce s'ar fi putut întâmpla mai acum câţiva ani, dacă planul criminalilor ar fi reuşit prin acel accident. Spre mirarea vizitiului, care nu înţelegea nimic, Ioşca se închină şi pronunţă destul de tare : „Mulţumescu-Ţi Ţie Doamne !"

Trăsura se opri la peron. Masa fuse mult mai veselă în ziua aceea şi nu mai pomeniră

www.digibuc.ro

nimic de întâmplările precedente. Incet, încet, la castel, viața intră în făgașul normal. Lidia nu mai pomeni nimic de plecarea la școală. Primii fulgi de zăpadă acoperiră aleele. Vizitele se făceau și se întorceau mai des. Plimbările prin orașele mai apropiate, ca: Dej, Satul-Mare, Oradea, Arad și Târgul-Mureș se țineau lanț. Cu toate astea, ei se simțiau prea singuri sa petreacă Crăciunul în Lona și se hotărîră să călătorească înspre Sud.

XVII.

In drum spre Italia, se opriră la Viena, unde Arpad avea un bun prieten, fost coleg de liceu la Paris, Eduard Holoki. Era ofițer superior în armata imperiala, caci îi plăcuse cariera militara. In casa familiei lui, toată elita vieneză își dădea întâlnire. Lidia plăcu mult vienezilor, dar mai ales lui Holoki, care se înamoră nebun dupa ea. Tot la Viena, își întâlni și Lidia o fostă colega de pension, Cunigunde Eòlvas, care și ea aparținea eliteı vieneze. Deși se opriseră numai pentru câteva zile la Viena, se împlinise o lună de când sosiseră aci. Fiind sarbătorile Crăciunuluí și ale Anului Nou, n'au putut scăpa de prieteni. Cum seratele, balurile și petrecerile s'au ținut lanț, nu s'a mai putut purta nici doliul. Operă, operetă, curse de călărie, baluri, serate, ceaiuri și câte alte vizite. Aci a cunoscut Lidia primii fiori ai cochetăriei. Aci s'a împodobit cu briliantele, diamantele, perlele și alte bijuterii ale familiei Esterhatzi, pe care a avut

www.digibuc.ro

grije Arpad să le ia cu el. Părul şi l-a dat Lidia pe mâna frizerilor renumiţi dela Viena şi fardurile îşi jucară rolul de frunte. Strălucea de frumuseţe, dar era plină de griji : să încerce rochii, să stea ore întregi pe scaunul coaforilor, să asorteze pantofii, mănuşile şi evantaliile la tualetele de seară. Dansa splendid şi avea un corp minunat. La plecarea lor din Viena, mulţi tineri oftau după Lidia, dar Holoki îşi luă concediu şi îi însoţi la Paris, unde petrecu cu ei o lună. Holoki se înamorase tot mai mult de Lidia, care în supleţia rochiilor şi fineţia dantelelor, părea un fluture, care îşi schimbă culoarea aripilor în diferitele lumini, de soare şi de cameră. Arpad, încântat că vede pe Lidia frumoasă şi mulţumită, făcea risipă de lux şi tualete. Lidia mai pastra încă ceva din stângăcia fetelor crescute toată viaţa între călugăriţe, dar acel ceva adăoga frumuseţei ei şi îi dădea un farmec rar. Cucerea inimele la munte ca şi la mare. In haine grele de sport, la munţi, în costum de înot, sau de călărie, în tualete de seară sau de după masă, era tot aşa de sprintenă şi drăgălaşe ca un vis. Oricât se ruga Holoki de Lidia să iasă singură cu el la plimbare, ea refuza cateegoric. Nicăeri nu eşia neînsoţită de Arpad. Dela un timp, toată Riviera franceză, tot carnavalul din Veneţia, Florenţa şi Sicilia cu toate programele, cu tot tămbălăul şi gălăgia lor, începură să o plictisească. Incepu să viseze din nou liniştea codrului şi cântecul păsărilor din Lona. Bijuteriile îi atârnau greu şi tualetele începură să o încurce.

www.digibuc.ro

Singurele ascensiuni în Alpi şi Pirinei ce o mai încântau. La începutul lui Martie se întoarseră în Lona. Lidia luase cu ea, fără să ştie, şi inima lui Holoki. Arpad uitase că are 40 de ani, se asocia la toate nebuniile copilăreşti ale Lidiei, cu cei 19 ani ai ei, fără să simtă oboseală sau plictiscală, gândind să-i facă numai plăcerile ei.

Petreceau regulat vara în Lona, iar iarna în călătorii. Vara cât stăteau în Lona, avea mereu musafiri dela Viena.

XVIII.

Au trecut doi ani dela moartea baroanei. Toată curtea şi servitorii o uitaseră uşor, căci nu fusese o stăpână tocmai buna. Lidia era din ce în ce mai draguţa cu Arpad şi cauta să-l menajeze. Făcea rezerve faţă de Holoki şi încet, încet, se retrase din lumea prea sgomotoasă şi luxul începu să o plictisească. Se simţia mult mai bine în rochiţa subţire de foulard, alergând pe câmp, prin pădure, mânuind lopeţile, frâul calului, puşca, hăţurile cailor sau mingia. S'au întors de curând dintr'o călătorie dela mare şi s'au oprit iar la Viena, drăgălaşia şi frăgezimea celor 19 ani ai Lidiei au făcut multe victime printre tinerii ofiţeri şi alţi cavaleri vienezi şi cererile în căsătorie nu mai conteneau, mai ales că se duseese vestea despre bogăţia şi giuvaerurile familiei Esterhatzi. Holoki se aprindea de gelozie. Lidia râdea şi trecea mai departe. Par'că n'o mişca nimic. Nimeni nu-i cunoştea gân-

www.digibuc.ro

dul. Pe Holoki nu l-a încurajat niciodată. In mijlocul veseliei şi petrecerilor, în mijlocul fetelor tinere şi frumoase, Arpad începu să fie trist, o tristeţe, pe care nu şi-o mai putea ascunde. Lidia simţia bine că îl munceşte ceva, dar se ferea să-l întrebe de teamă să nu-i mărească suferinţa, îl sonda însă mereu doar, doar ar ghici singură cauza. In seara ultimului bal de plecare, dat în cinstea fraţilor Esterhatzi, în familia lui Holoki, când Lidia strălucea de frumuseţe, în rochia ei rose de fai, cu turnura şi volane de dantelă fină şi pe când îşi masca grijile sub un surâs candid sau sub penele de struţ ale enormului său evantalliu, în vârtejul unei gavote, printre cei mai eleganţi ofiţeri şi fete frumoase, Arpad, care nu dansa niciodată, sta într'un colţ retras al vastului salon şi urmărea cu privirea tristă pe cei doi parteneri de dans, Lidia şi Holoki. Ea îl căutase cu privirea prin salon, dar nu-l descoperise nicăeri. Deodată, când îşi mai întoarse privirea, din dans, îl descoperi în colţul lui retras, privind în gol, în umbra plantelor ornamentale. Inălţă capul şi privirile li se întâlniră într'o comunicare de simţuri misterioasă, pe care nu şi-o explica niciunul. Se prefăcu că e obosită, ceru voe să fie dusă la loc şi într'o clipă fuse lângă el. Cu toate că el îi surâdea mereu, ceva aşa de trist era în privirea lui, că Lidia se sperie aproape.

— Ce ai, dragă Arpad, ţi-e rău ?

— Nu, nimic, dece mă întrebi, Lidia ? Vezi tu ceva pe figura mea, care nu-ţi place ?

www.digibuc.ro

— Da... nu... dar să-ţi spun drept : îmi face impresia că deşi îmi faci mie posibilă orice plăcere, orice distracţie, risipeşti avere pentru a mă face să strălucesc şi mă împingi în mijlocul sgomotului şi veseliei, tu nu ei parte cu sufletul la tot acest tămbălău, la toate aceste manifestări svăpăiate. Rămâi deoparte, strein, singur.

— Cred, din contră, că te înşeli, Lidia. Trebue să socoteşti că eu nu am 20 de ani ca tine, dragă, sunt bătrân, ce vrei ? Am început să mai obosesc şi deosebit de asta, e o viaţă nouă pentru mine, aceasta, pe care vreau s'o duc de aci în colo, numai de dragul tau. La tinereţe am trăit foarte retras, după cum şti, în mijlocul naturii şi al preocupărilor mele de mare proprietar. Şi, deşi am început-o prea târziu, căci 20 de ani nu se potrivesc cu 42, totuşi voi încerca să mă obicinuiesc şi doresc chiar s'o fac, căci îmi place şi mie.

— Dece nu te-ai distrat, Arpad, în tinereţe ?

— Nu poţi spune că nu m'am distrat. M'am distrat aşa cum am înţeles eu şi m'a lăsat rece orice risipă şi pierdere de timp, care ar fi distrat orice băiat de bani gata cum eram eu. M'a satisfăcut îndeajuns conducerea vastei noastre moşii şi a fabricelor, pe urmă, timpul petrecut la Paris în compania ta, mă recompensa pentru tot timpul anului. Imi era de ajuns dragostea ta şi n'aşi fi schimbat-o pe nimic în lume.

— Ah, Tot pentru mine... zise ea mai mult ca pentru sine şi gândind mai departe la alte lucruri mai serioase.

www.digibuc.ro

— Ei da, tu ai fost toată fericirea mea şi nu mă mai bucură nici acum nimic alta decât bucuria ta. Cunoşti, deci, îndeajuns preţul bucuriei mele, prin urmare, trebue să te ştiu fericită.

— Doamne, Arpad, încremenesc de cele ce aud acum. Le cunoşteam pe toate astea, dar mi se pare că le aud pentru prima oară şi că le înţeleg cu alte simţuri. Trebue totuşi, să-ţi faci viaţa. Alege-ţi o fată dulce, din câte sunt aci şi dăm o cumnată, o soră, cum ziceai la Paris, odată, dacă îţi aduci aminte.

— N'ai uitat ?

— Oo, dar cum să uit ? Nu sunt secole de atunci.

In acest moment, Holoki veni şi o invită la valsul, care începuse. El căuta mereu pretexte ca să poată fi singur cu Lidia, căci altfel era frânt de oboseală, trebuind să îndeplinească onorurile de gazdă şi să danseze pe toate doamnele şi domnişoarele. Lidia îl tot evita, ba făcea rezerve faţă de el şi asta îl exaspera. Cum începu a face câţiva paşi, Eduard începu declaraţiile de dragoste şi lamentabilele reproşuri, cerând explicaţii, lucruri, care o plictiseau nespus de mult pe fată, până la revoltă chiar.

— Fi mai atent la vals, Eduard, perechile mă calcă mereu pe rochie şi pe picioare, îi zise ea inervată, pentru a evita explicaţiile.

Iar intrară în tact, iar îl pierdură până la sfârşitul valsului, care fuse un chin pentru Lidia.

— E valsul de adio, zise Holoki aprins.

www.digibuc.ro

— Da, chiar valsul de adio, zise ea misterios.

— La care adio te gândeşti, draga mea ?

— La cel mai potrivit pentru situaţia noastră, adică a mea, căci m'am plictisit, la drept vorbind toate aceste petreceri cu tămbălău mare.

— Vorbeşti de plictiseală la etatea ta, Lidia ?

— Ei da, să-ţi explic. Eu am eşit în lume mai mult împinsă de Arpad, decât dintr'o pornire naturală a mea, căci mie nu-mi place. Nu observi că spontanietatea îmi lipseşte cu desăvârşire în tot ce fac ?

— Eu cred, din contră, că tocmai acest dar te face atât de vaporoasă şi expansivă. Deosebit de asta, eu l-am socotit pe Arpad ca fiind contra, căci totdeauna stă bosumflat şi nu ia parte la bucuriile noastre.

— Te înşeli, Eduard, ce deosebire între aparenţe şi realitate. El a luptat mult până m'a convins să es în lume. M'a gătit ca o mamă bună cu rochii scumpe şi bijuterii şi se bucură de toate bucuriile mele şi de tot ce mi-ar face plăcere.

— Mă mir... —

— Dece te miri ? Explică-te. Susţii că eşti cel mai bun amic al lui şi văd, cu regret, că nici nu-l cunoşti bine.

— Dacă şi el mă iubeşte, după cum mi-a declarat de multe ori, dece nu te sileşte să mă ei de bărbat ?

— Să mă silească, zici ?

www.digibuc.ro

— Pardon, poate că m'am explicat greşit, vream să spun, să te sfătuiască barem.

— Asta nu poate s'o facă nimeni, mai ales un frate bun şi nobil ca el, care îmi dă toate libertăţile posibile. Cum mi-ar refuza-o pe pe aceea de a-mi alege singură bărbatul ?

— Şi nu vrei să fiu eu alesul ?

— Nu pot spune nimic deocamdată, nu m'am hotărît la măritiş. Aştept să se însoare Arpad întâi, cum e şi firesc.

— Il voi face eu sa se însoare.

— Incearcă. Mi-ar părea extrem de bine, dar... dacă nu s'a însurat până acum, e greu s'o mai facă. Eu îl înţeleg foarte bine.

— Dece poate fi aşa de greu ?

— Cred că e mai pretenţios. Ca omul când nu-l îndeamnă inima.

— Dece nu l-o fi îndemnând, oare ?

— E posibil că a avut vreo dragoste în tinereţe, care i-a pustiit inima, sau i-a lăsat vreo decepţie amară.

— Da, se poate. dar dece să tot vorbim numai de el şi să nu vorbim de noi, de inimele noastre ?

— Hai, să vorbim de a ta Eduard. Cred că nu eşti la prima dragoste, că doar eşti leat cu Arpad.

— M'am aprins de multe ori în viaţa mea după câte-o fată, sau chiar după o femeie măritată, dar drept să-ţi spun, niciodată n'am iubit pe cineva atât cât te iubesc pe tine, Lidia, trebue s'o recunoşti.

— Iţi mulţumesc pentru toată dragostea ta, Eduard, dar trebue să te obicinueşti cu

www.digibuc.ro

ideia, că nu întotdeauna ne căsătorim cu cine ne este drag.

— Din care motiv ?

— Oo, motive sunt multe şi eu vorbesc în general. Dragostea nu corespunde în toate cazurile cu condiţiunile de viaţă.

— Condiţiunile de viaţă, în cazul nostru, n'ar fi o piedică, nu ? Eu sunt bogat şi tu nu eşti şăracă.

— Asta din punct de vedere material.

— Din cel moral ?

— Te las să-l cauţi... şi acum, la revedere ! Lumea mă aşteaptă să-şi ia rămas bun dela mine.

Ce va fi fiind, Doamne, gândea Holoki, sunt poate bătrân pentru ea ? Desigur. Vrea unul de seama ei. Tot la ajutorul lui Arpad trebuie să recurg, deşi el mi-a spus-o dela început că nu vrea să se amestece.

In timp ce Holoki se frământa disperat, Lidia împărţia surâsuri şi cuvinte amabile de adio. tuturor celor ce o înconjurau.

A doua zi, părăsiră Viena în regretul tuturor.

XIX.

Intinerind se simţia Arpad la Lona, când se transpunea în anii Lidiei. Ochii i se aprindeau şi sufletul îi era uşor ca o pasăre în sbor, când alergau pe câmp după păsărele, înălţau zmeul, jucau mingia, se jucau cu câinii, culegeau flori împreună, la vânătoare, la înot, făcând muzică de cameră, ori lopătând peste

www.digibuc.ro

apele lacului, în desimea codrului, sau sub cerul liber însorit, când lăsau caii la trap în lungimea şosclelor, sau plecau amândoi în inspecţii la fabrici, la mori şi pe câmp. Ioşca gândea el ce gândea, când îi vedea mereu împreuna şi adesea îşi punea întrebarea : „Cum se vor sfârşi toa e acestea" ?

Era Iunie. Seară călduţa în Lona, deşi mai la Sud era vară în toi. Pomii, încărcaţi de flori. Viaţa pulsa din vârful celui mai înalt copac şi pâna în vârful celui mai firav piciorus de furnică. Totul dispunea la veselie, ori m lancolie, la noi speranţe. Barca aluneca fai i lopeţi pe unda liniştită a lacului din Lona. Arpad cânta din chitară. Lidia, rezemata de umarul lui, îl acompania din voce. Nu mai era în accastă seara camaradul vesel, care cauta s'o necăejasca, sau să-i facă pe plac o al ă simţire îşi cauta făgaşul prin care să explodeze, ori sa se îngroape de veci. Îşi dadea perfect de bine seama, de câtva timp, ca iubirea lui pentru Lidia nu mai era iubirea unui frate bun pentru o sora. Aşa crezuse el ani de ani, până nu se conturase iubirea lui, cu toate patimele, de dorinţa, de gelozie, de teamă şi melancolie. O iubea cu o iubire pătimaşe, mina ă de dorinţe şi regrete. Cu o iubire, care însemna viaţa lui toată. Tremura acum, ca o va pierde în ziua când se va mărita, sau va iubi pe cineva. Simţia că s'ar stinge ca o candelă de focul ei şi totuşi, trebuiau să se despartă intr'o zi. Cine îl va forţa ? El se întreba şi tot singur îşi răspundea : Lidia. Dumnezeu ştia ce gânduri se va fi învâr-

www.digibuc.ro

tind în capul şi inima ei. Ca daca a fost capabilă sa-şi ascundă gândurile, toata copilaria ei, cu atât mai mult acum, când era domnişoară mare, îşi va ascunde cu grije simţămintele. De la o vreme, chitara pica la picioarele ei şi vocea amuţi. Se prinsera de mâini şi plutiră în voia curentului, fermecaţi de frumuseţea serei. Pierdură cu desavârşire noţiunea timpului, iar când se trezira din visare, era întuneric bezna. Luna apusese demult şi observara cu spaima ca sunt mult departe de castel, în partea opusa a lacului. Lidia se strânse înfiorata lângă el.

— Mi-e frica Arpad!

— Dece şi de cine? Nu eşti cu mine?

— Unde suntem? Dece este aşa de întuneric şi rece?

— N'avea teama, Lidia, eşti cu mine, îi spuse el sărutând-o şi apucând lopeţile începu sa vâsleasca.

Felinarele din parcul castelului nu se mai zăreau, erau mult prea departe. Cocoşii cântau de miezul nopţii şi abia patrundea pâna la ei, prin liniştea nopţii, vibraţiunile slabe ale cântului lor. Mai târziu puţin, se auzi un semnal slab, care le era dealtfel cunoscut. Arpad răspunse şi el în fluerat, dar cum era mai mult decât sigur că nu se va auzi până la castel flueratul lui. înteţi vâslitul, în lungul lacului. In seri cu lună, felinarele depe marginea lacului, cât ţinea parcul castelului, nu se aprindeau de obiceiu. Deci, cum nici o rază de lumină nu se zărea dinspre castel, era foarte greu de orientat. Semnalele se repetară

www.digibuc.ro

şi se apropiau. O altă barcă, cu un felinar aprins, se zărea la oarecare distanţă. Lanterna se agita şi noui semnale se repetau.

Ioşca, văzând că stăpânii lui nu se mai întorsesera pâna la miezul nopţii, contra obiceiului lor, când plecau pe lac, a luat pe şeful grajdar şi un alt om de serviciu şi au plecat înaint a lor, cotrobăind şi semnalizând disperaţi pe lac, de spaimă sa nu se fi întâmplat ceva stapânilor lor. Tot castelul era alarmat şi toţi servitorii treziţi din somn.

Ce s'a întâmplat, Domnule Baron ? întreba el speriat, când barca s'a apropiat de ei.

Precum vezi, Ioşca, am pierdut direcţia din cauza întun ricului. Am rătăcit încoace şi în colo pâna am auzit semnalul tău. Bună inspiraţie ai avut să pleci după noi, dar ce te-ai speriat aşa rau ? După cum ne vezi, suntem în carne şi oase. Ce putea să ni se întâmple ? O întârziere mai mare, pânà despre ziuă şi nimic mai mult.

— Cum sa nu ma speriu. Domnule Baron ? M'aţi lasat pe un scaun în fa a intrării principal , cu uşile deschise. spunând că nu veţi întârzia mai mult decât o ora, şi când colo sunt cinci ore decând aţi plecat. Din măsură de prevedere, am închis uşile, am pus cheile în buzunar şi m'am trântit pe scaun. Am căscat eu g ua la lună, un ceas-două, apoi am aţipit deabinelea. Când mă trezii, luna plecase demult la culcare, cocoşii cântau de miezul nopţii. Ma pipăii în buzunar, cheile la mine, dar boierii nicăieri. Alergai la marginea lacului şi începui să dau semnale. Niciun răspuns.

www.digibuc.ro

— Cum ? Eu am fluerat destul, dar se vede că nu s'a auzit.

— Cum era să-l auzim de acolo ? Am sculat oamenii, am sărit în barcă şi am plecat zăpăciţi de spaimă în lungul lacului. Oh, Domnule Baron, ce spaima am tras. Mulţumim lui Dumnezu că a fost numai atât, zise el făcându-şi semnul crucii.

— Şi noi vă mulţumim pentru devotamentul vostru, zise Arpad sărind din barcă şi dădu mâna Lidiei sa sară şi ea. Mâine veţi avea o primă de ajutor din partea noastră.

Le s rânse mâna pe rând şi plecară la culcare. Ajunşi în camera lor, fiecare se f ământa cu gândurile lui şi nu putură adormi până aproape de ziuă. Natu a îi tâia în jul şi misterele ei, neţinând seamă de fo de hârtie, care îi despărţiau Lidia, ne ând sa doarmă, încercă să citea că, dar î era imposibil să-şi adune gândul, literile îi fugeau de sub ochi : căci gândul ei rămasese departe pe lac, lânga inima lui Arpad. Il iubea şi ea şi începu să-şi dea perfect de bine seama, că această iubire nu este acea de soră, că nu este numai o amiciţie, oricât de puternică ar fi fost ea, ci o iubire pătimaşe, nemărturisita nici chiar sieşi până astă-seară. Căută să interpună între ei, ba etatea, ba formele, care îi despărţiau şi pe toate aceste le anula : manierele, bunătatea sufletului lui, iubirea, dar mai ales iubirea cu care a îmbiat-o mari de ani. Deosebit de asta unde mai pui, sacrificarea tinereţii, libertăţilor lui, învrăjbirea cu maică-sa o viaţă întreagă, căinţa, care i-a mi-

www.digibuc.ro

nat tinereţea şi'i-a îngropat surâsul ei? Toate astea le-a făcut pentru mine, gândea ea. M'a furat, a făcut-o din iubire, îmi dă toată libertatea fiindcă mă iubeşte; caută să mă mărite, sacrificându-şi şi restul zilelor lui, fiindcă'i sunt scumpă şi ar vrea să mă ştie fericită. Imi dă libertatea să-mi aleg eu bărbatul, păi dacă e vorba aşa, eu mi l-am ales, dragă Arpad. Il voi păstra toată viaţa în sufletul meu ca pe o comoară scumpă. Suntem fraţi prin lege, situaţi într'un cerc social determinat de un legat, pe care nu ştiu dacă îl putem sfărâma... Vai, cum închid oamenii frumuseţile naturii în cutii strâmte, fără aer, zise: „legi sociale". Nu ştiu ce se poate face în aceasta privinţă, dar ştiu că voi rămâne toată viaţa lângă el".

Adormi târziu aproape de ziuă şi dormii greu până aproape de prânz. Arpad, deşi nu dormise toată noaptea, la orele şeapte, eşia pe poarta castelului, călare, plecând să-şi inspecteze fabricile. Când intră, la orele prânzului, prima grije îi fu aceea de a întreba de domnişoara. I s'a spus că n'a coborît încă.

— Du-te, spuse el cameristei îngrijorat, de vezi ce este şi poftește-o la masă.

— Nu mă pot duce, Domnule Baron, deoarece Domişoara mi-a spus să nu o deranjez până nu sună dumneaei.

— Şi n'a sunat încă?

— Nu. Am stat foarte atentă în faţa uşii şi n'am primit încă nici un ordin.

Arpad urcă scările şi se trezi bătând îngrijorat la uşa ei. Nu i se răspunse nimic. Bătu

www.digibuc.ro

repetat şi mai tare, strigând-o pe nume. Lidia, care adormise greu, sări speriată din pat şi întrebă cine este.

— Eu sunt, Lidia, îi răspunse uşurat baronul, am venit la masă, e târziu şi tu nu te-ai coborît până acum, contra obiceiului tău. Am fost îngrijorat, nu cumva să-ţi fie rău, să fi răcit aseară pe lac.

— Iartă-mă dragă, că ţi-am făcut griji. N'am nimic. M'a furat somnul. Atâta tot. Vin numaidecât.

In aşteptarea ei, el citi gazetele de dimineaţă. Capul îl durea greu. Niciodată nu se simţise mai obosit. Lăsă cititul şi se plimbă enervat în lungul şi latul terasei, unde se servea masa pe timpul verii.

— Bună-dimineaţa, Arpad, zise veselă Lidia, sărutându-l pe obraji.

— Ce bună-dimineaţa, dragă, că sunt orele două.

— Nici nu m'am uitat la ceas. M'am trezit abia când m'ai strigat tu. N'am putut dormi toată noaptea. Abia la ziuă m'am culcat şi am avut o mulţime de vise. Se vede că spaima de aseară mi-a răscolit nervii.

— Frumoase, sau urâte au fost visele tale, Lidia ?

— Pe cele frumoase le-am visat trează, dragă, pe cele urâte le-am visat dormind.

— Curios. Nici eu n'am dormit bine, dar aerul ozonat din pădure m'a reconfortat.

— Dece nu m'ai luat cu tine ?

— Trebuia să te fi trezit cu noaptea în cap. Mai bine că te-ai odihnit. Eşim pe seară.

www.digibuc.ro

— Dar nu pe lac... sper, zise enigmatic Lidia.

— Nu pe lac, zise el distrat, privind în sus la fumul de ţigară. Aa, uitasem : ai scrisori dela Viena.

— Ghicesc dela cine.

— Se poate să te înşeli.

— Nu cred, Dela Cuny şi Eduard.

— Ai ghicit, zise Arpad, întinzându-i scrisorile.

Lidia îşi aruncă ochii pe coperte, puse una peste alta şi, punându-le deoparte, se aşeză la locul ei dela masă.

— Nu eşti curioasă, Lidia, să vezi ce-ţi scriu prietenii ?

— Nu atât de curioasă, încât să te fac să mai aştepţi cu masa.

— Aştept cu plăcere, dacă vrei să citeşti.

— Ştiu că eşti în stare, dar află că şi mie mi-e foame. Deosebit de asta, dacă veştile vor fi bune, vom avea o bună digestie, dacă vor fi rele, nu ne mai poate strica apetitul devreme ce vom fi mâncaţi.

In timpul mesii, Lidia cercă să fie veselă, deşi avea cearcăne vinete sub ochi. Arpad îi studia fiecare gest, fiecare mişcare. In timp ce li se serviră cafeaua, Lidia desfăcu scrisorile, întâi pe cea dela Cunygunda, o citi şi o dădu lui Arpad.

— Citeşte şi tu. Ne scrie la amândoi.

Parcurse, apoi, abia ţinându-şi respiraţia, pe a lui Holoky. O lăsă să-i pice pe poală şi aşteptă până să termine Arpad pe a Cunigundey.

www.digibuc.ro

— Drăguță fată este Cuny, Lidia.

— Suflet ales. Pentru asta o iubesc așa de mult. Dar nici ea n'a avut în timpul liceului o altă prietena decât pe mine. Mi-a dovedit întotdeauna sinceritate și solidaritate camaradereasca.

— Bine crescuta.

— Nu e numai asta. Pe lânga educație și cultură, are mult bun simț și un suflet rar.

— Știi dece era rar ? A fost atras de celalalt suflet ales al prietenei ei, Lidioara, zise el vesel.

— Nu lași sa treaca nici un prilej, sa nu-mi faci un compliment, zise Lidia roșind.

— Purul adevar, draga. Dar prietenul ce-ți scrie ?

— A-pro-pos de prieten, te așteptam sa sfârșești. Imi scrie prostii, Arpad. La ultimul bal de adio, dela ei, m'am explicat cu el. Se preface ca'a uitat, sau ca n'au existat acele explicații, destul de serioase și o ia dea-capo. Zice că ți-a scris ție sa ne vi în ajutor. Ar trebui să zică numai : „Să-i vi în ajutor", caci eu i-am spus verde ca tu îmi dai toata libertatea să-mi aleg barbatul și ca ai fi incapabil sa ma forțezi la ceva, sau cel mai puțin. sa mă influențezi.

— Ce te face sa crezi ca aș fi incapabil să te forțez, Lidia ?

— Ce mă face să cred ? Caracterul tău bun și..

— Și ce ? Spune.

— Și iubirea ta pentru mine, spuse ea emoționată.

www.digibuc.ro

— I-ai spus-o ?

— Desigur. Dar...

— Dar ce ?

— Nu ştiu. Se preface că nu înţelege, sau chiar nu înţelege prea mult şi atunci îmi pare bine că am făcut rezerve faţă de el. Ba, chiar m'am supărat pe el din cauza ta şi l-am întrebat că ce fel de prieten îţi este, dacă nici nu te cunoaşte bine.

— A spus ceva nedrept la adresa mea ?

— Se plângea că nu mă laşi singură cu el.

— Tu ce i-ai răspuns ?

— I-am spus verde că se înşeală. Că tu nu mă opreşti să merg oriunde singură cu el, dar că eu nu vreau să am secrete faţă de tine. Ar putea să înţeleagă, zău, Arpad, că mă plictiseşte mai curând decât să-mi facă plăcere, cu declaraţiile lui de dragoste şi procesele de intenţie.

— Nu-ţi e drag, Lidia ?

— Să-mi fie drag, zici ? Mă surprinde.

— Mi s'a părut că te simţi bine în compania lui. Erai voioasă şi ultraamabilă cu el.

— Numai fiindcă era prietenul tău. Şi deosebit de asta, era exuberanţa celor 18 ani ai unei fete, când ese de prima oară în lume. Eram voioasă cu toată lumea şi sburam ca un curent de aer în spaţiu. Nu-mi precizasem nicio ideie, nicio preferinţă, nu eram cu unul mai amabilă decât cu ceilalţi. Cred că nu se pot plânge nici celelalte cunoştinţe de lipsa mea de amabilitate şi voioşie.

— Oo, desigur că nu, dar credeam şi ar fi putut fi si natural să fie aşa, că fiind băiat

www.digibuc.ro

frumos, ofiţer în garda imperială, manierat şi bogat, ar putea fi o bună partidă pentru oricare fată cu pretenţii.

— Pentru o fată cu pretenţii, dar eu n'am pretenţii, zise ea răzând drăgălaş.

— Ar trebui să le ai, zise el misterios, întinzându-i un plic mare cu fotografii, care sosise odată cu scrisorile şi pe care el îl ţinuse ascuns.

Era fotografiată în grup, cu mai multe fete şi băeţi, cu pritetena ei Cunigunde, apoi cu Arpad, cu Holoki şi în mai multe, singură, în diferite toalete.

— Admirabil, zise ea veselă aruncânndu-şi privirea dela una la alta. Ce frumoasă e rochia albă! Ce bine a eşit! Ia vezi, Arpad, ce frumoşi suntem noi amândoi?

— In fotografie?

— Sigur. Vorbim de fotografii acum. Uite cum semănăm amândoi, perfect. Aceiaşi ţinută, conformaţia frunţii, corpul, surâsul chiar este acelaşi. Mai, nimeni n'ar crede că nu suntem fraţi de adevărat.

— Dar în acest grup, nu vezi ce bine îţi stă alături de acest ofiţer frumos? Cu el nu semeni?

— Nu, se vede bine că nu suntem fraţi. Dece-mi vorbeşti mereu de el? Mai vorbeşte şi de Cuny, iată ce bine îţi stă alături de ea, şi de mine. La urma urmei, ţie dece nu ţi-ar plăcea Cuny?

— Cred că nu m'ar plăcea ea. E prea tânără pentru mine.

— Ce are deaface?

www.digibuc.ro

Cum ? Asta nu înseamnă nimic la tine ?

— Desigur că nu. Cuny e fată serioasă şi cred că şi-ar da seama că nu etatea ar putea fi o piedică pentru fericirea ei, sau a oricărei alte fete.

— Eu credeam contrariul, şi credeam că pe Holoki numai etatea îl îndepărtează de tine.

— Să-ţi spun drept, Arpad, nu mă gândisem niciodată la etatea lui, până nu a discutat-o pe a ta.

— Să discute etatea mea ? Dar cu ce ocazie ?

— La bal. I-am spus, după toate trăncănelile lui, că nu mă mărit până nu te însori tu. „Il voi face eu să se însoare" mi-a răspuns maliţios, dar eu i-am răspuns : „E greu băete, dacă nu s'a însurat până acum". „Dece nu s'a însurat" ? Poate că a avut vreo dragoste în tinereţe, care i-a pustiit inima, sau vreo decepţie. sau Dumnezeu mai ştie ce, dar lasă pe Arpad şi hai să vorbim de tine. Tu dece nu te-ai însurat, căci eşti leat cu Arpad ? Şi mai cred că nu iubeşti pentru prima oară.

— El ce ţi-a răspuns ?

— Nu vreau să mai vorbim de el, Arpad.

— Discuţia noastră, dragă, a fost bună. Mi-a explicat unele lucruri, cărora nu le înţelegeam sensul, din scrisoarea lui adresată mie. Nu ştiam ce să-i răspund, trebuia să am o explicaţie cu tine.

— Confirmă-i cele ce ţi-am spus eu.

— Anume ?

— Că îmi laşi toată libertatea să-mi aleg bărbatul, acum sau mai târziu. Iar dacă te-a

www.digibuc.ro

rugat să intervi în favoarea lui, spune-i că ai intervenit şi că eu te-am rugat să nu te amesteci în socotelile mele sentimentale.

— Nici n'aşi avea dreptul.

— După lege, da.

— Legea mi-l dă, dar nu mă obligă, mai ales că ai devenit majoră.

— Mai bine, culcă-te puţin, Arpad, uite ce obosit eşti. Până dormi tu, eu îi scriu Cunigundei.

— Lui nu-i răspunzi ?

— Scrie-i tu întâi. Eu îl las să mai aştepte puţin. Cum eşim azi ? Călare, în trăsură, sau pe jos ?

— Cum vrei tu, dragă. Dă ordin să-ţi pregătească trăsura, caii de călărie, ce vrei. La revedere !

Se despărţiră, strângându-şi mâinile. In timp ce Arpad se repauza, ea răspundea Cunigundei :

„Scumpa mea Cuny, iartă-mă că îţi răspund abia acum după cea de a doua a ta scrisoare. De altfel, nu pierzi mai nimic, draga mea. căci eu de aci dela ţară, nu-ţi pot spune noutăţi frumoase. Viaţa mea se scurge în fiecare zi la fel. Visările mele se reduc la simple tablouri ale naturei, unde mâna omului n'a pătruns, amici mei : servitorii, câinii, caii, mieii, viţeii, păsările, copiii şi bătrânii din Lona. Saloanele în care cochetez eu, Cuny dragă, câmpia cu flori, pădurea cu brazii ei seculari, lacul cu bărcile lui scârţâitoare ; concertele la care asist eu : susurul frunzei din codru, ciripitul păsărilor, zăngănitul talange-

www.digibuc.ro

lor, când vitele se întorc dela pășune, orcăitul brotăceilor, clipcotitul apei, lovită de roata morei clopotele biseric i și nechezatul cailor. Dar roata morii, Cuny, îți poți închipui tu ce fel de amintiri îmi trezește ea...

Goana după animale sălbatice m'a sălbătecit și pe mine, dragă, de m'ai vedea la vânătoare. omorându-le, te-ai mira mult, eu, care în copilăria mea n'aşi fi omorât o gâză cât de mică. Unde va fi „mica Lidia" ? Cum îmi ziceaţi v i la Paris, când făceam muzică şi pictam bieţii arbori jerpeliţi din grădina pensionului ? Am înlocuit, scumpă prietenă, penelul cu puşca de vânătoare. Abia acum înţeleg, ce strimtă este întruchiparea noastră, chiar ridicolă, că am putea fixa imaginea noastră pe un peticuţ de pânză, cu răsăriturile, fie din apele mărei, sau din vârful munţilor, cu apusurile fermecate, întinsul câmpiilor cu florile de toate colorile, ori desimea şi coloritul codrilor... simplă iluzie optică...

Eu traesc aevea, Cuny, varietatea peisagiilor pictate de însăşi natură, sub umbre şi lumini, cu penelul ei muiat în raze de soare şi în argint de lună. Tu mă întrebi, dacă mai scriu. Nu, dragă, n'am timp. Trăesc poezia din plin. Nu stau locului decât la masă şi când dorm. Nu-ţi vine să râzi de atâtea ocupaţii ?

Vezi ce îţi povestesc eu ? Iţi spuneam mai sus drept, când zic am că nu pierzi mai nimic că nu-ţi scriu des Ţie, trebue să-ţi pară pribil de ridicolă viaţa mea. Ţie, care trăieşti mereu furată de amice vesele şi adoratori. Tu ai

www.digibuc.ro

mamă, care te răsfață și tată, care îți împlinește orice dorință. Tu te poți rezema într'o z ce brațul lui și să-i spui: „Tata, vreau asta sau asta". Dar eu. mama murise cu doi ani înainte de sosirea mea acasă, tata la fel. Doamna Baroana, care poate că mi-ar fi ținut loc de mamă, s'a stins înainte de a ne fi așteptat, în niște împrejurări grele. Singur Arpad mi-a mai rămas pe lume. El reprezinta totul pentru mine.

Vai, Cuny, ție singură, care îmi cunoști toate secretele, îndrăznesc sa-ți fa o mărturisire. Îți cunosc sufletul și nu cred sa ți-l fi schimbat nici timpul și nici împrejurarile. Simt că ești tot Cuny cea buna dela Paris, care plângea cu mine, când îi povest am trista mea copilărie cu moara, cu iazul fermecat și sălciile, care mă umbreau.

Durerea mea e mai mare acum. Ea proporții uriașe și îmi îneacă speranțele de viitor. Arpad mă iubește mult și tocmai aci începe tragicul vieții mele. Tu ști bine cum m'a îngrijit, cum m'a iubit și cum m'a menajat 12 ani, la Paris, cum m'a distrat și cum m'a plimbat prin atâtea țări. Ei bine, cu aceiași iubire și grije părintească mă înconjoară și în el am tot. Câteodată. îmi vine să regret modul meu de viață și să doresc saloanele voastre, lumile voastre de petreceri și veselie, dar... când privesc adânc în ochii lui și când îi citesc în suflet, o muzică sublimă îmi farmecă ființa și nu mai doresc nimic, nimic, decât să rămân lângă el. Am simțit de mult că mă iubește altfel de cum poți iubi o soră, dar nu s'a trădat

www.digibuc.ro

niciodată prin vreun gest ne la locul lui. Mă iubeşte cu patimă tot mai crescândă şi suferă. Cuny, dragă, o simt din instinct că suferă. O simt în infrigurările lui când mă îmbrăţişează, deşi nu o mai face des ca altădată, în privirile lui, care se aprind când îl fixez în ochi şi o paloare vădită îi învălue figura. Când Holoki, în scrisorile lui, îmi vorbeşte de dragoste, e schimbat zile întregi şi suferă în ascuns, o simt.

De câtva timp, nu se mai înveseleşte de fel, când îl întreb dece nu se însoară, îmi răspunde că voeşte să rămână lângă mine până mă voi hotărî să-mi aleg un bărbat. Intreabă-mă, Cuny dragă dacă îmi voi alege unul? Nu. De mică, m'a izolat de toată lumea şi m'a păstrat pentru el. Acum e zadarnic şi prea târziu să-mi dea drumul în lume. Sunt pribeagă şi prea singură fără el, oriunde m'aşi afla. Sunt întocmai ca o pasăre, care după ce ai ţinut-o 15 ani într'o colivie, îi dai drumul între ulii, căci cu neamul păsăresc ea nu mai are nimic de comunicat, nu ştie nici să se mai apere şi nici să-şi caute hrana. Intr'o zi, se întoarce la colivia ei, suspină şi moare. Acum ţi-am explicat întrebarea ta că dece vin aşa de rar între voi. Ca pasărea despre care ţi-am vorbit mă simt acolo, între voi, în libertatea aceia sgomotoasă, protocolară, sub rigorile formelor multiple, în clocotul de intrigi şi cancanuri sentimentale. M'am întors la colivia mea, sau mai bine zis, la cuşca mea.

Il iubesc şi eu cu aceiaşi patimă, dar nu i-o voi spune niciodată, cum nici el nu o va

www.digibuc.ro

face, de sigur şi atunci... ce se va mai alege de noi ? Nu ştim. Amară şi tristă e viaţa mea şi totuşi, trebue să-mi înăbuş durerea, pentru el. Râd, cânt alerg cu el încoace şi în colo, caut să-l înveselesc, dar nu reuşesc mereu.

Iartă-mă, dragă, că te-am întristat cu plângerile mele, dar eu cui puteam spune toate aceste lucruri ? Cui puteam să-mi desvalui durerile sufletului, decât ţie, cea mai scumpă a mea prietenă ?

Vino, Cuny draga, -ţi arat toate aceste minuni, care îţi păreau basme ferm cate odata, c iate de imaginaţia mei, şi poate că îţi vor face cu ad vărat placere, fiind pentru tine oarecum o variaţie. Se ie-mi ca vii într o zi aici, în singuratatea-a ta fru ioasă şi adu-mi ceva din ves l a, din fericirea ta. S recoa a o rază de speranţă în b'etul meu suflet chinuit, numai una.

Până la revedere, te saruta cea mai buna a ta prietenă".

XX.

Incă un an a coborât în neantul etern. Lidia împlinea 22 de ani. Holoki se aprindea tot mai mult după ea şi staruia sa-l ia de bărbat, cu cât rezi tenţa ei era mai mare. De câte ori putea să-şi ia concediu, petrecea timpul în Lona. Când era la Viena, scria în fiecare zi. Lidia rămânea indiferentă la toate manifestările lui vijelioase, căci îl iubea pe Arpad şi nu mai concepea viaţa departe de

www.digibuc.ro

el. Acum își fixase ideile, știa ce vrea și vedea limpede toate situațiile.

Era tot primavară ca atunci, când Arpad a apărut în lunică, cu câinii săi de vânătoare și i-a speriat bobocii. Parcul era nins de floare, ca și atunci, lacul împestrițat de flori de nufe i ; aleele parcului, șerpuite printre pâlcuri de crini albi și trandafiri, se înfundau în desișul pinilor seculari. Era seara. Luna poleia p i agiile și apa lacului, iar brotăceii dădeau concertul lor obișnuit. Cărăbușii sbârnâiau în jurul pomilor înfloriți, iar flutureii dansau în jurul felinarelor aprinse de pe alei. Lidia e plimba rezei a a de brațul lui Arpad. Fe mecați de frumusețea serii, nu-și spuneau niciun cuvânt. Ajunși în dreptul unui cireș, care își risipea crengile îmbrobodite de floare peste o bancă depe alee, se așezară și ei. Lidia lasa capul pe umerii lui Arpad și căzu în visare. El fuma liniștit. La ce se va fi gândit el, când arunca fumul de țigară în rotocoaole, în sus ? Poate la natura, care în evoluarea ei, cu o mână, desvolta și construește, cu alta, destramă și disolvă ; ori poate, gândurile lui se opreau sugrumate la ceea ce trebuia să se întample în seara aceasta, atât de minunată ? Luase el supreme hotărîri, dar îl îngrijora rezultatul final. Aruncă țigara și stăpânindu-și emoția, care urca ca o apă, până a-l îneca, începu pe un ton trist și cam nehotărît :

— Ce mult te iubește Eduard, Lidia.

— Știu, zise ea cu indiferență, ridicând capul după umărul lui.

— Azi, înainte de plecare, mi-a făcut unele

www.digibuc.ro

declarații cam intime și destul de îndrăsnețe. Era foarte abătut.

— De pildă ?

— Că în cazul unui refuz categoric din partea ta, se sinucide.

— Știi că ar fi o ideie genială din partea lui ? Aș scăpa de el mult mai ușor.

— Poate că ai scăpa de el și ai da peste altul...

— Arpad, te rog, să-mi spui în mod sincer, fără echivocuri, ce ai de gând să faci cu mine ? Vrei cu orice chip sa mă mărit ?

— Eu cred că n'am drept să te țin lângă mine, oricât te-aș iubi de mult.

Văzând că Lidia nu răspunde imediat, urmă cu o ușoară tremurătură în glas.

— Spune drept, Lidia, nu simți absolut nimic pentru Eduard ? Nici chiar o simpatie cât de mică ? Fiindcă de multe ori se întâmplă să se căsătorească doi streini, cari se cunosc de puțin timp, și sfârșesc prin a se iubi cu adevărat și a trăi fericiți.

— Poate să ai dreptate, dar când se iau streini. Eu m'am obișnuit să-l con ider pe Eduard prietenn al tău, ba și al meu și nu pot nutri pentru el altfel de sentimente, decât pur prietenești. Dar ceva mai mult, dacă nu m'ar fi cerut în căsătorie și nu mi-ar fi făcut atâtea declarații stupide, poate că l-aș fi simpatizat mai mult.

— Te rog, să ai mai multă încredere în mine Lidia. In împrejurările de față, nu sunt numai fratele tău mai mare, dar țin loc de

www.digibuc.ro

mamă şi tată, pentru tine, bine înţeles dacă vrei să mă consideri ca atare.

— Ce te face să crezi că nu am destulă încredere în tine, Arpad ? Numai în tine singur am încredere, în lumea asta.

— Dacă nu vrei să iei pe Eduard, spune-mi sa-ţi recomand un alt băiat, sau poate că îţi place vreunul din cei pe cari i-ai cunoscut tu, caci este timpul să te măriţi.

— Iţi mulţumesc de sfat şi noul sacrificiu, pe care vrei să-l faci cu atâta uşurinţă, zise ea bosumflată, şi nu mai am nimic de spus.

— Care sacrificiu ? întrebă el mirat.

— Acela de a te desparţi de mine, cu toate ca ma iubeşti. Nu. Nu-l iau nici pe Holoki şi nici pe un altul. Nu vreau să mă mărit deocamdată. Mă simt destul de bine aci. lângă tine, afară numai dacă tu nu vrei să te scapi de mine. Eu nu am altă dorinţă decât să mi te ţină Dumnezeu sănător.

— Lidia, eu te-aşi ţine toată viaţa aci, lângă inima ma, zise el netezindu-i mâinile şi strângând-o lângă el emoţionat.

— Atunci, lasă-mă în pace şi nu mă mai întreba nimic. Nu-mi mai turbura momente dulci ca cele de astăseară, căci eu nu le-aşi da pentru niciun măritiş.

— Iţi sunt dulci momentele acestea, Lidia?

— Da, zise ea în extaz, lipindu-se mai mult de el.

Momentul era hotărîtor pentru el. Starea ei sufletească îl determină să meargă până la capăt.

www.digibuc.ro

— Lidia, dacă nu mi-ai fi soră, m'ai lua de bărbat ?

— Dacă... dacă..., îngână ea trist.

— Mi-ai da tu posibilitatea să te fac cu adevărat fericită ? Să-mi răscumpăr greşala faţă de tine ? Spune-mi, spune-mi, dece taci ?

— Dece să ne închipuim ceea ce nu poate fi ?

— Dece nu poate fi ?

— Suntem fraţi.

— Nu suntem fraţi, Lidia.

Ea îl privi speriată. Mirarea şi curiozitatea o amuţise.

— Da, Lidia nu suntem fraţi. Vom schimba numai actul, care ne înfrateşte şi îl vom înlocui cu un altul, care ne va uni pe veci. E destul ca tu să vrei, Lidia. Zi da, zi zi !

— Ea nu-i mai răspunse prin vorbe Incepu să râdă şi râsul ei răspundea întregei firi. Ochii ei aruncau fulgere de fericire şi obrajii ei semănau cu florile de cireş de deasupra capetelor lor. El o ridică de pe banca şi supunându-se unei chemări mult mai înalte, o îmbrăţişe şi se logodiră.

La logodna lor, cântau privighetorile prin boschete, iar cireşul îşi scutura floarea peste capetele lor, unite printr'un sarut, altul decât cel de până atunci.

După două luni, dela aceste întâmplări, în Biserica din Lona, Arpad cu Lidia, îngenunchiaţi, primeau legătura căsătoriei şi binecuvântarea preotului. Baronul Arpad Esterhatzi se căsătorea cu Frusina Gheorghe Moraru. Singurii martori la căsătoria lor, erau : Ioşca, lacheul credincios al lui, Toma Gh. Mora-

www.digibuc.ro

ru, fratele Lidiei şi bătrâna babă Ilinca, bunica Lidiei.

Toţi aceşti trei martori pecetluiau cu lacrami de bucurie unirea lor. In acest timp, în cimitirul de pe deal, cu candele aprinse şi flori pe morminte, ca si în cavoul baronilor, odihneau părinţii lor desbrăcaţi de patimi şi ranguri, împăcaţi pentru totdeauna.

XXI

Căsătoria lui Arpad cu Lidia stârnise mirare, se înţelege, în lumea lor de acelaş rang social, însă, ţăranii de pe moşiile lor şi din fabrici, ţinură cheful şi petrecerea trei zile în şir, plângând de bucurie. Tot lucrul s'a oprit pe trei zile şi tot personalul a primit leafa pe o lună, drept dar de nuntă Ţăranţii cei mai nevoiaşi primeau ajutoare. iar cei mai înstăriţi rau ci st'ţi cum se cuvine, în cinstea noilor casatoriţi. Viaţa la castel a luat o altă înfăţi are. Arpad se simţea întinerit. Fericirea i-a descreţit frun ea şi i-a iuţit pasul. Ioşca se bucura de bucura lui şi îşi pierdea din ochi pe stăpâna, care nú mai avea egal în bunătate şi drăgălăşie.

Dumnezeu a p cetluit căsă oria lor cu doi copii. In primul an de căsătorie, Lidia născu un baiat, pe care îl botezară cu numele de Istvan, nume pe care l-a purtat bunicul lui, tatal lui Arpad, iar al doilea an, când născu o fetiţă, o botezară cu numele de Ana-Lidia. Nu se mai poate descrii marea lor bucurie în rol de părinţi, şi acea bucurie pieri după trei

www.digibuc.ro

ani dela naşterea fetii, când ea se îmbolnăvi de o boală contagioasă şi cu toate îngrijirile date, o pierdură. Par'că era un făcut că în toată familia acestor baroni nu se năşteau fete, iar atunci când se năşteau, mureau de mici.

Prim lovitură i-a decepţionat mult pe părinţi şi i-a făcut să se gândească că neamul acestor baroni par'că ar fi fost predestinat să se ţină numai într'un fir de par. Patru-cinci generaţii premergătoare nu avuseseră decât câte un singur băiat. De aproape 50 de ani nu mai trăise o fată în familia lor şi cu atât mai grea de suportat fuse pierderea fetiţii lor, cu cât fusese de mare bucuria la naşterea ei.

Averea lor se înmulţia mereu, din cauza prejudiciului atavic de a-şi conduce singuri stăpânii şi moşiile şi întreprinderile industriale. Bijuteriile se adunaseră unele peste altele. Fuseseră în familia lor femei, căror nu le plăcuse să poarte bijuterii, ca şi Lidiei şi atunci, perlele şi pietrele preţioase, în monturi de artă veche, rămăseseră închise mari de ani prin casete grele de aramă şi zidite prin pereţi în mod secret.

Lidia purta un singur inel, pe care îl purtase bunica lui Arpad peste 70 de ani, iar la ocazii, un şirag de perle, o brăţară, un mic ciasornic şi câteva ace cu rubine în păr. Pe ea o fericea viaţa liniştită şi frumoasă pe care o ducea cu Arpad, o simplitate fără seamăn şi rolul ei de mamă. Îşi iubea barbatul şi îşi supreveghea de aproape creşterea copilului. Ajuta pe săraci şi îngrijea pe bolnavi, dându-le medicamente. Poarta castelului stătea veş-

www.digibuc.ro

nic deschisă pentru nevoiaşi. Nu mai existau săraci în Lona, din cauză că toată lumea avea de lucru şi era plătită omenește. Nu mai pomeneau bătrânii satului, să se fi mai întâmplat vreodata, la curtea şi pe moşiile Baronilor Esterhatzi atâta mărinimie. Cel puţin, atât cât a trăit mama lui Arpad, nici dracu nu se mai putea apropia de curtea lor. Pe lângă că era sgârcită afară din cale, dar mai era dispreţuitoare şi rece, cu servitorii de o severitate fără seamăn.

XXII.

Când într'o căsnicie există o armonie, timpul trece repede. Au trecut deci 13 ani dela nunta lor. Istvan avea 12 ani. Ajutat de maica-sa şi cu profesori aduşi dela Dej, făcuse cele patru clase primare. Avea un caracter cu totul contra iu de cel al părinţilor lui. Era mereu rasvrătit şi leneş. Batjocorea pe copii de ţăran şi scotea cu halai pe poartă pe nevoiaşi şi cerşetori. Sfâşia pisicile, sâcâia pe servitori, avea mereu procese cu profesorii şi numai reclamaţii, de pe urma lui. Părinţii se îngrijau în mod cu totul serios de josnicia caracterului lui şi căutau pe orice cale să i-l schimbe. Nu ajuta însă nici pedepsele, nici bunătatea mamă-sii, nici sfaturile, ori promisiunile tatălui. Cu cât creştea mai mare, cu atât devenea mai rău şi mai nesuferit.

Toma, fratele Lidiei, avea o droae de copii. Cu toate că avea destulă avere şi că avea o nevastă vrednică, totuşi Arpad îl ajuta să

www.digibuc.ro

ducă o viaţă comodă de fruntaşi al comunei. Era om deştept şi cu mult bun simţ. Băeţii lui învaţau carte, erau cei dintâi în clasa, foarte ordonaţi şi cuminţi. In zilele de sărbatoare, Arpad îi invita să se ojace cu Istvan, sperând că îl vor influenţa în bine. Istvan, însă căuta mereu să-i umileasca, facându-i ţarani mojici şi sfârşea seara, prin a-i burduşi de batae şi a-i arunca pe poarta afara. Toa e dojenele făcute de parinţi şi profe ori erau zadarnice.

Toma nu-şi mai lăsa copiii s vin pe la castel. Lidia era suparata şi i se plâng a de unicul ei copil.

— Seamănă cu alde bunică-sa, zicea Toma trist, ca îi mersese vestea de greţ asă şi dispreţuitoare. Auzeam şi eu pe parinţi, când eram mic că, n'a apucat nimeni o coaje de pâine din mâna ei. ori o vorba buna cât a trăit.

Caracterul soacră-sii trezea d stul de triste amintiri în sufletul Lidiei, şi reg eta mult că îl moştenise tocmai singurul lor còpil. Mângâeri, daruri, pedepse aspre, nimic n'a prins să-l poată schimba. O singura speranţă îi mai liniştea : aceea de a face profesorii unui liceu sever ce n'au putut face ei. Il dusera la Cluj, în liceul cu internat al Piariştilor. O congregaţie de călugări din cei mai culţi, dar de o severitate despre care se dusese pomina. Cel mai desordonat şi cel mai rau copil, eşia disciplinat din mâinile lor, ajungând să fie printre cei dintâi în clasă. Nu tot aşa s'a întâmplat cu Istvan. Cu toată severitatea directorului Horvat, reclamaţiunile contra lui curgeau

www.digibuc.ro

lanţ. Cu chiu, cu vai, cu intervenţiile părinţilor şi donaţiuni bogate pentru şcoală, termină şi el opt clase de liceu, printre cei mai codaşi.

XXIII.

Istvan avea 20 de ani. Era în vacanţa cea mare, după examenul de maturitate. Se îndeletnicea cu sportul: călărea, vâna, pescuia, înota, dansa, conducea trasura ca şi bicicleta, dar toate astea nu l-a schimbat de fel. Din contra era mai strein de părinţii lui, nu-i mai înţelegea de loc. Ii mustra că sunt prea îngăduitori cu mojicii şi prea mână spartă cu angajaţii lor. Când era el acasă, nimeni nu mai cuteza a intre în curtea castelului. Mâhnirea parinţilor o împărtaşia şi bietul Ioşca. Era gârbov acum şi cu părul alb ca şi baronul. S-a bucurat de toate bucuriile stăpânilor lui şi acum plânge durerea lor. Compara în gând pe îngâmfatul moştenitor cu Arpad, când era mic şi ce diferenţă. Copilărise cu el la curte, dar nu-l tratase niciodată ca pe un servitor, deşi parinţii lui fuseseră mereu la curtea boerilor. Il uimea marea deosebire de caracter. Cât era de bun tată-său, cum împărţia prăjiturile şi jucăriile cu el, chiar şi hainele, oricât de sgârcită era maică-sa. L-a învăţat să scrie i să citească. Numai dela el ştie carte. Când părinţii cumpărau dela Budapesta haine pentru el, plângea să-i cumpere şi lui Ioşca. Niciodată nu l-a bătut şi nu l-a umilit, nici pe el. dar nici pe alţi copii din sat, sau

www.digibuc.ro

servitori. In faţa acestui tiran de Istvan, tremurau servitorii castelului şi oamenii de pe moşie, căci numai din distracţie îi bătea, fără motiv. Chiar şi satul îl ştia de frică.

— Să nu mă atingi, domnişorule, îi zise Ioşca într'o zi, când se repezi cu cravaşa ridicata înspre el, nu vezi că sunt om bătrân şi dumneata un copil pe lângă mine ?

— Ei şi dacă eşti bătrân, ce ? Du-te dracului, să vină altul mai tânăr în locul tău.

— Dar am îmbătrânit la curte muncind. Tatăl dumitale nu m'a atins cu un deget în 66 de ani.

— Foarte rău. Eu nu sunt prost ca tata să mă închin în faţa unei slugi pacatoase.

— N'a fost prost, nu. Pe tatăl dumitale l-a iubit toată suflarea, care l-a cunoscut, pe câta vreme pe dumneata nu te iubeşte nimeni.

— N'am nevoie de iubire din partea mojicilor, vreau să mă ştie numai de frică. Inţelegi ? strică el lovindu-l cu cravaşa peste faţă, şi să mă respecte.

— Păi ăla nu e respect, de frică, e numai supunere.

— Cară-te de aci, păcătosule, că te ard din nou.

Cam acesta era vocabularul lui faţă de bătrânii servitori ai castelului şi chiar mamă-sii, dacă încerca să-i facă o cât de mică morală, îi răspundea obraznic şi o brusca cu neruşinare. Numai Dumnezeu ştia cât o costa pe Lidia caracterul odios al singurului ei copil. Urmând tadiţia familiei mai departe, trebuia să fie trimis în streinătate, să-şi urmeze stu-

www.digibuc.ro

diile mai departe. Propunerea fuse primită cu bucurie de înfumuratul cretin, să iasă de sub tutela părinţilor, cum zicea el. Toamna, Arpad îl însoţi la o şcoală centrală din Geneva, care aduna în senul ei pe mulţi feciori ai aristocraţiei universale, cu dorinţa de a-l face inginer.

Rămas singur la Geneva, se adaptă imediat unei clice de cheflii şi haimanale, cheltuind parale şi pierzând nopţi. In vacanţie, refuza sa vină acasa, pretexând că se plictiseşte printre mojicii din Lona. In doi ani de studii, nu scrisese acasă decât 5—6 scrisori, şi acelea când avea nevoe de bani. Când Arpad l-a vizitat pentru ultima oară, lipsea din Geneva. I s-a spus că e plecat în călătorie cu mai mulţi prieteni, dar nu şi-a lăsat adresa unde a plecat. Nu ştim ce fel de informaţiuni a cules părintele decepţionat, dela şcoală şi de pela profesori, despre fiul risipitor şi destrabalat, căci venind acasă, cu greu îşi mai putea ascunde durerea, care îl copleşea, nevoind sa-şi întristeze soţia. Lidia simţi, după creţurile frunţii şi sforţarea pe care o făcea sa para vesel, ce se petrece în sufletul lui. Supărarea i-a îndoit spinarea şi i-a albit părul. Muşchii feţii i se relacsaseră ca ai unui om mult mai bătrân decât cei 66 de ani ai lui. Lidia, neîngrijindu-se cum ar fi trebuit, din cauza supărărei ei, părea şi ea mai bătrână de 41 de ani, deşi tot frumoasă.

XXIV.

Intr'o zi, la o vânătoare de mistreţi, când

www.digibuc.ro

Arpad împuşcase unul, animalul, cu glonţul mortal în el, se întorsese şi îl muşcase de picior, înainte de a-i sosi un ajutor, care era numai la câţiva paşi de el. Ioşca l-a dus acasa rănit, pe braţe, după ce îi spalase rana cu lacrămi. Lipsa de mijloace higienice, rapide, i-a înrăit rana şi până să sosească un chirurg dela Budapesta, a murit.

Neconsolata lui soţie, cu inima deşirata de durere, îşi plângea acum singuratatea pe treptele cavoului. Schimba florile cu mâinile ei, aprindea lumânări şi paşia ca umbra pe aleele bătătorite timp de 23 d ani impreuna. Il vedea pe marginea lacului, dând de mâncare la lebede, îl aştepta să intre cal re la orele prânzului şi să-i povesteasca micile în âmplari de pe moşie, ori d'n fabrici, îi auzea râsul argintiu şi îi simţia fiorul chi a ei, sub degetele-i delicate. Il striga speriată, dar ecoul îi răspundea şi singurătatea îi rânjea de pretutindeni. Gol, întuneric şi pustiu.

Istvan n'a luat parte la înmormântare din cauza marei depărtări. Cavoul familiei era aşa fel construit, că se putea deschide firida, ridica capacul de bronz, iar prin cel de sticlă din interior s'ar fi putut vedea mortul îmbălsămat.

După ce i-a survenit vestea morţei tatălui său, scria mamă-sii :

„Mamă, dacă n'am putut veni la înmormântarea tatii, nu văd de ce aşi mai veni acum ? Consolează-te şi d-ta cum poţi. Gândeşte-te, că nu mai e tata să te mângâe. Gândeşte-te de asemenea că era bătrân şi trebuia

www.digibuc.ro

să moară într'o zi. Deosebit de asta, făcea atâtea imprudenţe că era de prevăzut să moară aşa cum a murit. Ii lipsea vânătoarea de mistreţi la 64 de ani ? Dar... de, nu mai avem dreptul să vorbim rău despre morţi. Dumnezeu sa-l ierte ! Dar ce se fac acum protejaţii lui ?

Dumitale, cred că nu ţi-ar strica să călătoreşti puţin şi n'ai face rău să te repezi chiar până la Geneva. Luna asta e frumos aci. Imprejurimile nt admirabile. Intervino, te rog, sa mi se trimi a ceva parale şi chiar mai multe. Domnul Verner s-a făcut un sgârcit. A început să mă mustre în loc să-mi trimită parale.

Te aştept la Geneva, mamă, şi cu ceva bani. La revedere I.

Asta era scrisoarea de consolare, pe care o primea Lidia dela fiul ei, şi astfel de regrete pentru moartea tatălui său, îi strângeau sufletul. Mamă-sa tremura cu scrisoarea în mâna şi strângea din dinţi, ca să nu poată cumva rosti vreun cuvânt greu la adresa copilului ei. Inima de mamă sângera de durere şi decepţie. Ii scrise imediat şi îl chemă să vină definitiv acasă. Ii amintea tradiţia, că toţii descendenţii familiei lor şi-au administrat bunurile şi le-au ferit de ruină. Il sfătuia să se însoare cu oricine i-ar plăcea şi să vină acasă, să înceapă o viaţă liniştită, normală. Fuseseră ei de mult informaţi că nu făcuse nimic la Geneva, nu se ţinuse de carte şi nu avea niciun examen dat, nu cum să-şi ia diplomă de

www.digibuc.ro

inginer. El râse de sfaturile maică-sii şi o jicnea mereu prin scrisori.

Singur Ioşca şi Toma ce o mai consolau şi o ajutau în îndeletnicirile ei filantropice, singurele preocupări în care mai găsea liniştea sufletului ei sbuciumat.

XXV.

Au trecut patru ani dela moartea baronului. Verner, administratorul lor general şi omul de încredere al baronului, se anunţă într'o zi la castel.

— Doamnă Baroană, zise el respectos, punând pe birou serviesta plină cu acte, am venit la D-voastră să vă prezint situaţia marilor datorii şi cheltueli făcute de don nişorul baron. Cheltuelile sale, făcute în aceşti patru ani, dela stingerea scumpului nostru decedat, au înghiţit toate veniturile şi e gata să atace capitalul. In acest timp, nu s'a mai putut face nicio îmbunătăţire, nicio reparaţie, nu s'a mai cumpărat nicio maşina, de care avem mare nevoe, nici materiale. Fabricele au început sa facă datorii, oamenii nu se mai pot plăti la zi.

— Dece nu i s'a arătat situaţia de mult domnişorului baron ?

— I s'a arătat de acum doi ani si de atunci încoace, repetat dar tot nu mai conteneşte cu cererile.

— Dece nu m'aţi prevenit ?

— V'am prevenit, Doamnă Baroană, de mai multe ori, vă rog să vă aduceţi aminte, dar D-voastră mi-aţi zis mereu cu blândeţe :"

www.digibuc.ro

Lasă, Domnule Verner, nu fi sgârcit. Mai trimite-i ceva. Cerințele tineretului sunt mult mai mari acum, ca pe vremea noastră. Deobit de asta, Domnișorul Baron va veni în curând acasă și se va repara totul". „M-am înduplecat și mi-am zis, că poate să aveți și D-voastră dreptate, dar când am văzut că ne ruinăm, iar Domnul baron în loc să vină acasă, cere mereu bani, am crezut de a mea datorie să nu vă mai cruț și să vă arăt adevărata situație.

— Aveți dreptate, credeam... mi-ați spus, în adevăr, dar credeam că nu este așa de grav, zise ea revenindu-și din marea uimire; acum ce a fost, a fost. Să vedem ce se mai poate îndrepta. D-ta ce crezi că e de făcut, Domnule Verner ?

— Un sigur leac ne-ar mai putea salva, dar...

— Nu ezita, Domnule Verner, spune ce putem face.

— Oprim imediat plățile în streinătate. In acest timp, veniți D-voastră cu dreptul ce vi-l dă testamentul și sechestrați toată averea înainte de alți creditori. Și dacă Dumnezeu ne mai dă și un an bun, fără secetă, ne mai mângâe pământul de golul din fabrici.

— Băiatul ce se face ?

— Constrângeți-l D-voastră legal. Numai așa îl veți opri să nu se arunce în prăpastie. Nemai având altă cale de câștig, va veni acasă.

— Bine, zise baroana părând hotărîtă, chiamă mâine pe avocatul nostru să facem

www.digibuc.ro

formalităţile de sechestru. Eu m'am hotărît să plec la ei. Te voi asculta de data aceasta, Domnule Verner, şi îţi mulţumesc de grija ce ne porţi.

— Dar nu avem bani în casă, pentru un voiaj aşa de lung, Doamnă Baroană.

— Nu te îngriji, Domnule Varner, am eu ceva economii. Iţi voi da chiar şi dumitale ceva să-ţi plăteşti funcţionarii. Nu trebue sa ne discredităm în ochii per onalului şi nici a creditorilor. Vom face faţă şi nu se va şti nimic.

— Da, Doamnă, dar...

— Ce vreţi să spuneţi, Domnule Verner? Nu faceţi rezerve trebue să ştiu tot.

— Iertaţi-mă, Doamnă Baroană, dar trebue să vă spun, ca nu mai trebue menajat Domnul Baron. trebue constrâns.

— Nu uita, Domnule Verner, că e major.

— N'are aface. El şi-a cheltuit aproape partea lui de avere. Si nu mai poa e face nimic din moment ce îl aveţi în mână. Nemai având parale, trebue să vina să se apuce de ceva.

— Ai dreptate. Să încercăm.

— Mi-aşi mai permite ceva, dacă îmi daţi voe...

— Indrăsneşte, te ascult.

— Dacă vă duceţi la dânsul, fiţi tare. Nu mai cedaţi nimic. Adevăra a iubire de mamă menajază un interes mai superior de viaţă al copilului său. Nu-i mai daţi nimic, absolut nmic.

— Asta mi se pare că trebuia s'o fac mai

www.digibuc.ro

de mult. Ce bine ar fi fost, Domnule Verner, să fi îndrăsnit mai de mult aşa cum îndrăsneşti astăzi.

— Am voit să vă privez de o aşa supărare, Doamnă, crezând că îl voi face eu singur să înţeleagă adevărata situaţie. M'am înşelat, căci este mai rău de cum mi-am închipuit eu : Iertaţi-mă, că-mi permit să fiu sincer dar nu se poate menaja nimic. Ruina ne pândeşte din umbră.

— Da, ai dreptate, e rău zise Lidia crispând mâna de colţul biroului.

Par'că cineva îi destrăma inima în fâşii şi în locul ei se făcea un mare gol.

— Domnule Verner, zise frântă baroana, având în vedere sinceritatea cu care ne-ai servit din tinereţia dumitale, îţi mulţumesc cu cea mai mare recunoştinţă şi te voi asculta.

— Iertaţi-mă Doamnă Baroană ! Poate că am depăşit respectul cerut, vorbind cu D-voastră astfel, dar mă doare inima când văd strânsura atâtor generaţii, cum se nărue prin mâna unui copil nechibzuit. Atâtea suflete aşteaptă să se hrănească prin muncă cinstită pe lângă curtea şi moşiile D-voastră. Gândiţi-vă, ce s'ar face toţi aceşti oameni, când ar rămâne într'o bună zi pe drumuri ? Muritori de foame, Doamnă. Asta era problema care îl muncea mereu pe bietul Domnul Baron. Dumnezeu să-l odihnească !

— Vei vedea cum se vor îndrepta toate, Domnule Verner. Bine că mi-ai deschis ochii barem acum.

— Stăruiţi, Doamnă, în memoria soţului

www.digibuc.ro

D-voastră bun şi nobil şi să dea Dumnezeu să reuşiţi, zise el clătinând capul cu neîncredere şi eşi sărutând mâna baroanei.

Peste două zile, oamenii legilor sechestrau mobilier, maşini, scule, unelte, materiale, cai şi animale de muncă, imobile şi edecuri, iar Lidia luă drumul Elveţiei. Ioşca o însoţi până la Cluj, de unde luă trenul pentru Budapesta şi de acolo, mai departe. Uitându-se după tren, care se depărta, se gândea cum a primit-o când a venit dela Paris cu stăpânul lui. Avea 18 ani pe atunci şi se frângea de tinereţe. Râdea şi sburda ca un vis. Şi el era tânăr pe atunci, ca şi stăpânul lui. Ce fericiţi erau toţi afară de bătrâna mamă. Acum... caii de atunci au murit, trăsura lor, la fier vechi, Milly e împăiat în hall, baronul a putrezit demult şi haimanaua trăeşte, roade tot şi risipeşte tot ce au strâns alţii. Maică-sa se ofileşte de suferinţă şi singurătate, bate drumuri, pe care le-a mai bătut, dar atunci era tânără şi fericită, acum, îndurerată şi decepţionată. El, era batrân şi gârbov. O biată slugă, care n'o mai putea ajuta cu nimic, deşi inima îi sângerează de mila ei. Ea îi zisese la plecare: „Ai grije, Ioşca de toate". Are el grije şi fără să-i fi zis ea, da până când ? Câţi o să mai poată ? Muncit de astfel de gânduri, uitase că trenul a plecat de mult şi că vizitiul îl aşteaptă în dosaul gărei, să se întoarcă acasă.

După zile multe de drum şi oboseală, sosită la Geneva, Lidia îl găsi pe Istvan atât de schimbat, că nu-i venea să creadă. Slăbit, pa-

www.digibuc.ro

lid şi îmbătrânit. Posomorât din cauza nopţilor pierdute şi a orgiilor, a stupefiantelor consumate din belşug. Nici vorbă de vreo diplomă de vreo şcoală.

— Urmează-mi sfatul, îi zicea maică-sa plângând, eşti ultimul vlăstar al unei familii de nobili, cari au trăit respectaţi şi cumpătaţi în toate. Vino acasă şi ocupă-te de bunurile rămase, care sunt gata de năruire şi intrate în faliment. Se va pierde în curând totul. Deşteaptă-te din somnul inconştienţei. Urmează exemplul tatălui şi bunicilor tăi!

— Da? Nu zău? Vrei să mor şi eu muşcat de porcii mistreţi?

— Nu importa cum mori, e vorba de cum traieşti... cum a trăit tatăl tău până în momentul morţei? A muncit şi şi-a făcut datoria, păstrând şi îmbunătăţind tot ce i-a fost lasat ca moştenire. S'a simţit fericit şi n'a avut alta supărare mai mare decât caracterul tău rasvrătit.

— Nu te osteni, mama, să-mi mai faci morala. Nu-mi surâde Lona. Nici nu mă gândesc sa merg acasă. Mai bine, şti ce? Dă-mi ceea ce mi-a mai rămas acolo şi nu te mai osteni să te mai interesezi de mine. Avem vederi deosebite şi nu o să ne înţelegem niciodată.

— Insoară-te. Fă-ţi o familie, mai încercă ea ultima carte, fă-mi o bucurie, mamei tale, pe cine mai am pe lume afară de tine?

— Să ma însor? Aa! n'am ajuns până acum la ideia asta. Ce scofală a făcut tata, dacă s'a însurat? Un derbedeu ca mine.

www.digibuc.ro

— Dece vrei să meriţi un asemenea calificativ ?

— Chiar de aşi mai vrea, e prea târziu, m'am viciat. Voi dece mi-aţi dat mereu bani pe mână ? Credeam că sunt foarte bogat şi acum văd că vă plângeţi de bani .Cum vine asta ?

— Niciodată nu e prea târziu pentru o revenire. Fă-o pentru mine, pentru mama ta ! Te iubesc, dragă Istvan şi te iert de tot ce ai făcut. Vino acasă !

— Nu mamă, iarta-mă ! Oricât te-aşi iubi de mult, în Lona nu pot trai. Imposibil. Dami ce este al meu şi mă duc oriunde, fac orice, afară de Lona.

Biata Lidia, sdrobita de durere, văzându-l abrutizat complect îşi aduse aminte de vorbele lui Verner : „Fiţi tare pentru binele lui".

— Nu mai ai nimic acasa. Ai cheltuit tot ce a fost al tău, ba ai depaşit ce n'a fost al tău, chiar.

— Astea sunt poveşti de ale lui Verner. Lasa că le cunosc eu. S'a facut un sgârcit şi jumătate. Dacă am cheltuit venitul. ce n'a mai rămas terenurile, fabricele, castelul. dar bijuteriile toate ?

— Totul este sub sechestru.

— Cine le-a sechestrat ?

— Eu.

— Cum ? făcu el îndobitocit de mirare.

— Să-ţi explic : jumătate din averea noastră a fost lăsată mie, prin testament, iar cealaltă jumătate ţie. Tu pe lângă că ai cheltuit

www.digibuc.ro

jumătatea ta, ai mai făcut enorme datorii. Creditorii tăi de aci ne-au şi avizat.

— Vasăzică, Dumneata eşti bogată şi eu sărac ?

— Aşa este.

Păi atunci, sa recurgem la Doamna baroană de Esterhazi, să ne dea şi nouă ceva.

— Nici o leţcae. Numai în cazul când vii acasa şi te apuci de ceva şi dacă te însori să-mi aduci o noră la castel.

— Nici una, nici alta nu-mi surâde.

— Atunci, rămâi sănătos, zise ea întorcând spatele şi nu mai vreau să ştiu nimic de tine.

El crezu că glumeşte, dar abia când văzu ca se departează de casă şi opreşte o trăsură, dupa o bună bucată de drum, alergă după trasura şi sări pe scară, întrebând-o cu glas tremurat :

— La ce hotel ai tras ?

— N'am adresă în Geneva. Adresa mea e în Lona, zise ea rece făcând semn birjarului sa mâe. El sări din trăsură bosumflat şi pleca înapoi, căci era cu capul gol.

Niciodată nu se simţise Lidia mai singură şi mai nenorocită ca în acele momente, când pierdea şi ultima speranţă la o revenire din partea zevzecului său copil. Era acum convinsă că nu mai e nimia de făcut. Ajunsă în camera ei dela hotel, plânse cu hohote. Era în acelaşi hotel unde a locuit cu Arpad înainte cu 27 de ani, când petrecuse o vacanţie aci. Hotelul fusese renovat. Nu mai cunoştea apartamentul în care a locuit cu bona ei şi cu Arpad, nici pe oamenii de altădată nu-i

www.digibuc.ro

mai întâlni. Oraşul întreg se schimbase, se renovase. Lacul singur rămăsese acelaşi, deşi împrejurul lui se clădiseră o mulţime de vile şi castele.

Istvan o căuta disperat la toate trenurile care plecară în ziua acea şi a doua zi. Era necăjit că nu i-a cerut ceva parale şi nu a avut tactica s'o mintă că vine acasă, până ar fi apucat ceva dela ea. Lidia nu plecase însă, aşa de curând. După oboseala lungului, ei drum şi marea decepţie, trebuia să se odihnească câteva zile, mai ales ca avea încă drumul dela întoarcere tot aşa de lung şi obositor. De aceia n'a găsit-o Istvan. O cautase el şi pe la toate hotelurile din Geneva, dar Baroana, pătrunsă de cuvintele lui Verner aşa de categorice: „Să nu-i mai dai nimic. Iubirea adevărată de mamă, urmăreşte un interes mai mare în binele copilului ei". Luase ea toate măsurile să călatorească incognito, sub un alt nume simplu, aşa cum se înscrisese şi în registrele hotelului.

Istvan se întoarse în locuinţa lui disperat. Primise notificare să-şi achite chiria hotelului. Creditorii îl strângeau cu uşa: datorii deela joc, dela chefuri, furnizorii şi câte altele. Bani de acasă nu-i mai soseau ca altădată, maică-sa îi spusese categoric ca nu-i mai dă nimic. Pentru prima oară în viaţa lui se îngrozi, sau mai bine zis, se trezi. Invârti hârtia între degete, o răsuci, nu-i venea a crede ochilor. „Cum, am cheltuit eu atâţia bani?" Numai şirul de cifre, aşezate unele sub altele îl înspăimântă, dar să fi muncit el pen-

www.digibuc.ro

tru atâţia bani ? Să fi ştiut cât se câştigă de greu, In loc de bani, Verner îi trimise noua lui situaţie cu copii după poliţele semnate de el. Nu luase până acum în seamă acest lucru, deşi în repetate rânduri i se arătase lămurit de către Verner că venitul lui nu mai exista de mult. „E posibil să fi cheltuit eu atâţia bani în cinci ani ? Dar sunt poliţe semnate de mine" îşi zicea el învârtind în mână foile de hârtie. Această ultimă lovitură, unită cu indiferenţa mamă-sii dela plecare, îl trezi brusc din reveria-i prostească, precum că e mare baron şi că averile lui nu vor seca niciodata. Să muncească, nu ştia, să trăiască din expediente aşa cum trăiau prietenii lui de haimanalâc pe spinarea lui, iar nu ştia, căci el nu cunoscuse lipsa şi nu avusese ocazia să se adapteze ei până acum. Atunci, nu-i rămânea decât ştreangul sau revolverul, să-şi sboare creierii. Ei, dar pentru aşa ceva trebuia curaj şi era un laş. Căută o scăpare fără amestecul revolverului. Singur nu găsi niciuna, dar îşi va consulta prietenii, doar are destui. Creditorii îl încolţiau de pretutindeni şi încă nu prinseseră toţi de veste, despre situaţia lui disperată. Trebuia să fugă imediat din Geneva, dar unde. Se gândi iar la maică-sa. Ea totuşi e bogată, dacă el e sărac, şi deosebit de asta e mama lui şi nu putea să creada ca nu-l iubeşte încă. Dar oare, îi va trimite ea barem bani de drum, şi de câteva nevoi mai urgente ? E bună la suflet şi mă va ierta, îşi zise el, mai ales când o auzi că vreau să vin acasă.

www.digibuc.ro

Ii scrise imediat maică-sii o scrisoare lungă, promiţându-i că s'a hotărît să se întoarcă acasă şi să încerce să muncească. Că ar fi dispus, după frumoasele ei sfaturi, să-şi refacă averea pierdută, sa se însoare, însfârşit aşa cum vrea ea.

Scrisoarea sosise câteva zile înaintea baroanei, căci ea, pe lângă că stătuse încă doua zile în Geneva, se oprise la Paris pe câteva zile. Ioşca i-o păstra ca pe mare lucru, cunoscând scrisul lui Istvan şi ştiind cu ce înfrigurare aştepta stăpâna lui o scrisoare dela el. Işi închipuia el că scrisoarea a fost trimisa înainte de sosirea ei la Geneva, caci daca s'ar fi uitat atent la dată, s'ar fi speriat văzând că e scrisă în timpul când ea trebuia să fie acolo la el, şi deci, unde putea fi ? Ori i s'a întâmplat ceva şi n'a ajuns înca ? Tot de grijile stăpânei lui era muncit bătrânul şi credinciosul lacheu.

Sosită acasă baroana, care nu-i fu mirarea găsind scrisoarea lui, şi încă din ziua conversaţiei avută cu el. Sorbea ultimele rânduri, îndobitocită de bucurie şi trimise sumele cerute chiar în acea zi. Calare pe calul ău bătrân ca şi el, Ioşca purta în geanta mare, legată cu curele de gât, sumele de bani trimise, pe care trebuia să le predea la poşta din Dej. Işi depăna gândurile trecând peste dealurile înverzite, în paşii domoliţi ai roibului său : „Cum îşi face iluzii, biata femeie, ca decepţia să-i fie cu atât mai amară".

www.digibuc.ro

XXVI.

In castelul de mult posomorît, se ivi deodată o mişcare neobicinuită. Servitorii alergau cât e ziua de mare, de colo până colo. Tot castelul fuse deschis şi aerişit. Aripa destinată tânărului baron suferi unele transformări. Se aduse ceva mobilă nouă dela Budapesta, tablouri şi covoare mai moderne. I se angajă gradinar priceput şi lacheu tânăr. Ioşca îi declarase categoric că el nu mai poate servi pe Domnişorul Baron şi că se retrage din serviciu din cauza oboselei şi a bătrâneţei. Charetele şi landoul, care stateau prăfuite de cinci ani, dela moartea baronului, prin şoproane, fuseră lustruite şi capitonate cu pluş nou. Aştepta doar să se înhame caii la ele. Parcul curăţit şi împrospătat cu flori din sere. Podurile de peste lac, care duceau din diferite direcţii înspre insulă, fuseră reparate şi vopsite, felinare îndeşite. Administratorii, intendenţii, fusera anunţaţi că Domnişorul Baron vine acasă şi se va ocupa singur de toate angaralele. Baroana dădu din economiile ei să se plătească funcţionarii, lucrătorii, să se cumpere ceva materiale noi şi instrumente de câmp mai moderne.

Ioşca se înveselea şi el văzând bucuria de pe figura ei, şi văzând că şi-a comandat tualete noi la Viena, lucru ce nu mai făcuse dela moartea baronului. De mult, n'o mai văzuse râzând cu hohot ca acum, din te miri ce. Timpul trecuse repede în vârtejul pregătirilor şi telegramele anunţară sosirea fiului pierdut.

www.digibuc.ro

Civilizaţia era în plin progres. Calea ferată se întinsese până la Dej. Se înhămară şease cai albi la landoul de ceremonii, iar baroana, surâzătoare, în rochie de călătorie, însoţită de tânărul lacheu, dar şi de Ioşca şi câinele ei favorit, care fusese şi al baronului. Privind din fundul landoului la tânărul lacheu în uniforma cu fireturi strălucitoare, îi venea să sboare, ca să ajungă mai repede la gara de primire.

In timp ce în Lona se frigea viţelul cel mai gras în cinstea fiului reîntors acasă, şi se pregătea ospăţ pentru sute de lucrători, Istvan schimba trenul la Cluj, luând direcţia Dejului, cu sufletul îmbătrânit, plictisit şi desorientat.

Trenul urca gâfâind printre dealuri şi coline verzi, iar ţăranii lucrau voioşi de o parte şi de alta a liniei, primeniţi şi cu pălării mari de pae pe cap. El priva plictisit pe geamuri şi gândea: „Vai ce imbecili sunt ţăranii ăştia! Cum dracu aş putea eu trăi printre ei? Nu ştiu... nu pot, brrrr! Nici n'am ajuns bine şi mor de urât". Trenul sosi în sfârşit. Maică-sa îl primi în braţe plângând de bucurie, ca şi părintele din biblie. Ioşca îi sărută mâna şi fuse surprins de marea asemănare cu taică-său. Ea îi prezentă pe tânărul lacheu, care şi el îi sărută mâna, pe urmă îi arătă câinele lui Arpad de vânătoare, caii, pe cari îi suia Ioşca călare când era mic şi învăţa să călărească de prima oară, Istvan rămânea rece şi ţiapăn, Nu-l mişca nimic. Nici lacrămile ei, nici gudurăturile câinelui, nici caii,

www.digibuc.ro

nici ochii înmuiaţi de lacrămi ai bătrânului lacheu, cu părul şi barba albe ca vata, nu-i treziră vreuna din acele amintiri, pe care nici timpul şi nici împrejurările nu le şterg din sufletele senine şi duioase. Lidia îi tot arăta ba una, ba alta; trăsura în care s'a plimbat cu taică-său, hamurile cele frumoase şi scumpe, cu clopoţei de aur, aduse dela Londra.

— Vezi dragă, caii lui tăticu. Iţi aminteşti cum te învăţa Ioşca să călăreşti pe ei?

— Nu mai fac două parale. Sunt blegi de tot. La muzeul de vechituri cu ei, ba şi cu Ioşca cu tot, răspundea el îmbufnat, îndesându-se în trăsură. Toate lucrurile au îmbătrânit pe aci. Noroc că ai rămas tu tânără şi frumoasă, mamă, că altfel m'aşi plictisi de cum nici n'am sosit bine.

Lidia, orbită de bucuria reîntoarcerei, nu prea lua în seamă răceala şi indiferenţa lui, pornită dintr'o îngâmfare dobitocească, lucru ce nu scapă însă înţeleptului Ioşca. El ofta greu alături de celălalt lacheu, în dosul calescei.

Sosiră în sfârşit, în Lona. Servitorii cu lucrătorii şi ţăranii de pe moşii, stăteau pe două rânduri la intrarea principală a castelului. Când trăsura intră pe porţile castelului, ei strigară cu toţii: „Uraa! Să trăiască Domnişorul Baron! Bun sosit!"

Baroneasa saluta voioasă în strânga şi în dreapta, iar el, stând ţiapăn, întrebă îmbufnat pe maică-sa:

— Ce înseamnă toată maimuţăreala asta? Cine i-a îndemnat să-mi iasă înainte?

www.digibuc.ro

— Eu le-am dat voe, la cererea lor. Tu ştii bine ce iubit a fost taică-tău şi cât de devotaţi ne-au fost şi ne sunt toţi aceşti oameni chiar şi acum. Ei îşi pun speranţe noui în tine, dragă. Dece eşti întunecat ? Zâmbeştele şi răspunde-le la salut. Răceala ta e o mare insultă pentru ei. Vei vedea ce bine te vei simţi încurajat de atâta devotament. Cu ei putem reface averea pierdută, numai cu ei, săracii, că muncesc din greu.

— Sunt născuţi să muncească şi sunt plătiţi pentru munca lor, zise el scurt, când trăsura se oprea în faţa peronului principal în urale nesfârşite.

In sala de mâncare aştepta masa frumos aranjată şi plină de bunatăţi. Se preparaseră mâncările lui favorite de altădata. Pe când maică-sa aştepta un cuvânt de mirare, de aprobare sau de mulţumire din partea luii afară în curtea castelului, la mese lungi întinse, se ospătau sutele de ţărani şi lucrători. Toţi mulţumeau lui Dumnezeu că nu-şi vor pierde pâinea şi îşi puneau speranţe noui în oaspetele de curând sosit. Bucuria era în toi. Vinul cel vechi din pimniţile castelului îşi făcea efectul, alături de fripturile rumenite la frigări. Istvan, abia la rugăminţile mamă-sii de a eşi la fereastră. răspunse în silă la aclamaţiunile şi urările lor.

Ioşca, dând ajutor la bucătărie, tainea cu bucătăreasa, îmbătrânită şi ea la curtea baronilor.

— Nu e nici urmă de caracterul lui tătăsău, măcar că îi seamănă leit la chip. Doar

www.digibuc.ro

ştii bine ce bun era el la suflet şi cum menaja omul cât ar fi fost de prost ori mojic, cum zice fiu-său, iubea caii, câinii, animalele, natura toată. Se scula cu noaptea în cap numai să poată vedea un răsărit de soare din vârful dealului. N'am văzut, Iulişca, un semn de bucurie pe figura lui când l-a îmbrăţişat maică-sa plângând. Nu l-a mişcat vederea cailor, câinelui cu care se juca el când era acasă. Caii, pe cari îl urcam acum 16 ani cu taică-său, nici când eu i-am sărutat mâna. Eu, care l-am purtat pe genunchi şi l-am învăţat atâtea lucruri frumoase. Iţi aduci tu aminte, cum îi făceam sanie şi îl duceam la săniuş? Ii făceam smeuri cât omul de mari şi i le înălţam, îi făceam oameni de zăpadă iarna şi nu ştiam cum să-l mai distrez. Bice, da câte nu-i făceam?

— Făceai şi degeaba. Inveţi pe dracu să dea cu puşca şi să-şi facă semnul sfintei cruci?

— N'are nicio bucurie biata femeie, greu încercată, de giaba îşi mai face visuri. De altfel, se cunoştea el de mic că nu va eşi poamă. De când sfâşia pisicile., bătea caii şi câinii fără motiv şi pe toţi copiii care îi întâlnea. N'a putut să-l lecuiască nimeni de răutate, că era în sângele lui.

— Sigur că ziua bună se cunoaşte de dimineaţă, zicea Iulişca tot stropolind.

— Ia te uită, cum stă ţiapăn la fereastră. Niciun zâmbet cât de slab, o aplecare din cap, ori un semn de mulţumire pentru atâtea u-

www.digibuc.ro

rale sincere şi voe bună. Par'că a înviat bunică-sa, Dumnezeu s'o ierte!

— Că bine îi mai seamănă, Ioşca. Priveşte la maică-sa, alături de el, ce aer de cucoană mare. Zâmbeşte mereu amabil, salută pe toţi oamenii din inimă, şi pe lângă că e frumoasă, obrazul ei pare un soare, care împarte raze calde în toate părţile. Când o vezi, îţi merge bine toată ziuliica.

— Ai zice tu, Iulişca, ca e fiică de ţăran?

— De unde măi, creştine? Nici pomeneală, zicea ea dând să plece cu mâncări pentru ţărani.

XXVII.

In primele săptămâni, par'că, par'că i-ar fi plăcut lui Istvan liniştea castelului şi marea curăţenie, care surâdea peste tot. Luase în stăpânire sala de arme a tatălui său şi organizase şi el o vânătoare. Lidia îmbrăcase iar costumul de vânătoare, pe care nu-l mai pusese de şease ani şi sări sprintenă pe calul ei favorit, ca la 20 de ani. Făceau împreună curse lungi de călărie şi îl însoţia până şi la pescuit. Schimba în fiecare zi rochiile, de unde până atunci umbla numai în negru. Când făceau muzică împreună, când se întâlneau în bibliotecă sau pe terasă, unde îşi sorbeau cafeaua după masă, din cauza marei asemănări cu Arpad, Lidia tresărea vadit. Se transpunea cu ani în urmă, când luau tot aci cafeaua cu Arpad şi Istvan, care de mic se juca pe sub terasă, la marginea lacului. Toate tablourile îi veneau în minte şi ofta îndurerat,

www.digibuc.ro

dar se reculegea repede să nu-şi indispună copilul.

Când Lidia cânta la pian sau din voce acompaniindu-se singură, în sala de muzică, frumoasă şi plină de temperament, Istvan rămânea uimit de atâta talent şi degajare. Când era mic şi nu cunoştea muzica, la care ce e drept nu prea avea talent nici voinţă de a învăţa, nu dădea el atenţie maică-sii deşi ea cânta dumnezeeşte. Acum, dupăce a auzit atâţi muzicanţi mari, fel de fel de voci şi talente, şi când mai înţelegea şi el ceva muzică, se uimeşte cu adevărat de talentul ei. Când sare pe cal sveltă şi călăreşte ceasuri întregi, fără a arăta oboseală, sau când distrează întreaga societate cu spirite spontane şi veselie, când urcă munţii, canotează ori înoată, nu-i vine să creadă că e mama lui, sau că are 47 de ani. N'a văzut-o de şeapte ani şi o vedea acum o alta, sau o vedea cu alţi ochi. Descoperea la ea talente şi calităţi rare: sveltă, frumoasă, delicată şi amabilă. Abia acum îşi dădea seamă dece tată-său a iubit-o atât de mult încât să-i lase jumătate din avere. Căci pe el numai averea îl preocupa desigur şi nu celelalte mulţumiri, pe care le-a simţit tatăl lui lângă o asemenea femeie. Ce diferenţă între ea şi femeile, pe care le cunoscuse el în 7 ani. Aventuri, cancanuri, falşitate şi stricăciune. Femei care trăiau noaptea şi dormeau ziua. Care n'au văzut în viaţa lor un răsărit de soare, n'au încălecat un cal, iar baia li se mărginea la o cadă cu apă într'o cabină. N'au ţinut în viaţa lor o puşcă grea de vânătoare

www.digibuc.ro

în mână, ori frâul unui cal care vărsa foc pe nări. Dar în salon... cum o prindeau rochiile de frumos, cum ştia să le poarte şi să aleagă culorile potrivite, cum întreţinea pe invitaţi şi dansa ca o fată tânără. Par'că se făcea în el o revoluţie, gândind la toate aceste lucruri, şi un fel de orgoliu satisfăcut pocnea în capul lui, că femeia plină de atâtea calităţi, nu este alta decât mama lui. Devenea deodată amabil cu ea şi îi spunea spontan: „Vai, mama, de n'ai fi tu aşa cum eşti, eu n'aşi sta un ceas aci. Deabea acum te cunosc, şi ce bine îmi pare că eşti mama mea". Lidia râdea fericită şi îşi săruta băiatul, crescând în ea speranţele cât râurile după ploae. Dar, vai, în alte momente, trăia numai bestia din el. O gelozie nebună îl apuca la gândul că mama lui e bogată şi el e sărac. Că ea, aşa frumoasă şi tânără cum e, s'ar putea mărita şi ar înstrăina averea şi atunci? Ii venea adesea în gând s'o sugrume. Devenea posomorât, nu mai vorbea nimic şi nici poftă de mâncare nu mai avea.

— Ce ai Istvan draga, dece eşti tu indispus? Dacă te-ai plitisit, haide să plecăm la oraş, să facem vizite şi să ne distrăm puţin, îi zicea ea blând.

Nu bănuia, săraca femeie, ce gânduri îl munceau pe nemernic.

Deodată, începu să fie amabil cu maică-sa, cu servitorii şi cu toţi oamenii depe moşii şi din fabrici, să stea de vorbă cu Werner, sa dea soluţii, să se intereseze de una, de alta, în diferite procedeuri şi afaceri industriale. Toa-

www.digibuc.ro

tă lumea se bucura şi maică-sa ce să mai vorbim. Era în al noulea cer văzând că el caută să cucerească încrederea oamenilor şi a ei chiar şi să devină un adevărat stăpân. Numai Ioşca nu punea vreun temei în tot acest al lui procedeu şi era cu ochii în patru. „Te pomeneşti, gândea el, că a înviat scopurile diavoleşti în el dela bunică-sa şi i-o fi pus gând rău mă-sii, că prea o priveşte cu coada ochiului în ascuns. Doamne, Doamne, nu cumva îi urmăreşte vreun blestem? Şi ce nu i-a reuşit bunică-sii, să facă nepotul. Ce mult regret, Doamne, că sunt bătrân şi nu mai am puterea şi curajul de atunci". Aşa îşi trudea mintea credinciosul servitor de altădată şi plângea cel puţin de trei-patru ori pe zi, din cauza neputinţei lui. Vedea el că acum are nevoe baroana de mai mult sprijin şi pază, dar că numai Dumnezeu i-ar mai putea veni în ajutor.

Trecuseră două luni dela schimbarea lui Istvan şi văzându-l maică-sa că s'a iniţiat în multe lucruri şi că a început să se ocupe, îşi închipuia că s'a transformat şi că tot mai avea ceva bun dela tată-său şi dela bunicii lui, în sânge. Se gândi că e momentul să-i înmâne lucrurile lăsate de tatăl lui şi să-i arate situaţia familiei, de care el nu s'a interesat niciodată până acum. Intr'o zi, intră în biroul sotului ei, unde Istvan cerceta corespondenţa şi gazetele zilnice, sosite din streinătate. El îi oferi politicos un scaun.

— Te-am căutat peste tot, Istvan, îi spuse ea cu ton misterios.

www.digibuc.ro

— Desigur că ai să-mi comunici ceva foarte important, zise el cam mirat, dar se căzni să pară indiferent.

— Tocmai. A sosit momentul să te pun în contact direct cu toţi oamenii noştri de afaceri şi cu toate afacerile noastre, cu conducătorii, funcţionarii şi chiar cu ţăranii. Ei toţi alcătuesc motorul existenţei noastre. Eu am cam obosit şi trebue neapărat să mă retrag şi să las totul în grija ta. E şi timpul. Iţi voi încredinţa şi titlurile familiei, pe care mi le-a trecut tata până la majoratul tău.

— Ai cam întârziat, zise el zâmbind forţat. Roşi şi clătină capul, poate în semn de reproş, poate în semn de aducere aminte, aşa cel puţin o considera Lidia.

— Să-l considerăm de azi înainte majoratul tău, zise ea hotărît. Cred că ai rupt-o definitiv cu trecutul? Să trecem cu buretele peste toate şi să gândim numai la viitor, la viitorul tău.

— Iată ce zic eu, mamă, să nu mă mai pui în contact direct, cum spui tu, cu toţi aceşti imbecili de ţărani şi lucrători mojici, printre cari sunt mulţi „Olah" (români).

— Iar începi dela cap, Istvan? N'ai văzut singur ce muncitori şi cuminţi sunt şi cum îţi poartă respectul?

— Nu pot, mamă, nu cred să pot să-mi trec zilele în mijlocul acestei pleve. Şi tu, dece s'o faci, chiar pentru tine? zise el cu ton linguşitor. Hai, mai bine să arendăm tot, tot şi să plecăm undeva în streinătate. Am putea trăi destul de comod cu venitul nostru. Cine ne

www.digibuc.ro

obligă să stăm mereu aci în contact cu aceşti mojici ? Lasă că Werner se pricepe el destul de bine să administreze averea şi când vom trăi împreună, n'o să mai cheltuim atât cât am cheltuit eu singur. Chiar şi tu ai nevoe de distraţie. Şi oare, nu ţi-ai irosit tu tinereţea aci nelalocul tău ?

— Deco nelalocul meu ?

— Păi, din cauza atâtor daruri, cu care Dumnezeu te-a înzestrat.

— Istvan, zise ea pe un ton mai stăruitor, căci o umbră de durere i se lăsase pe suflet cu fiecare vorbă a lui, iar acum i se reflecta pe figură printr'un zâmbet amar, nici vorbă de aşa ceva. Eu aci îmi voi încheia zilele, iar tu urmează exemplul tatălui şi al bunicilor tăi, cari odihnesc în acest pământ, aproape de noi, unde s'au stins înobilaţi prin muncă, datorie, dreptate şi bunătate, iar nu prin titlurile de hârtie, care n'au nicio valoare. Incearcă câţiva ani. Ocupaţiunile şi plimbările în aer liber, în mijlocul naturei, îţi vor face mult bine. Te vei simţi în curând un altul. Viena, Budapesa la doi paşi. Când vei avea nevoe de ceva distracţie şi vrei să călătoreşti, te înlocuesc cu plăcere.

Istvan observând valul de tristeţe depe figura ei, şi tremurul din glas, se răsgândi şi urmă pe un ton ceva mai înmuiat :

— In sfârşit, să mă mai gândesc, dar contactul cu aceşti oameni cred că mă va ucide în trei ani.

— Oo, dragă Istvan, în trei ani vei râde

www.digibuc.ro

de teama de azi. Alte constatări şi alte convingeri îţi vei face în acest timp.

Iar prinse nădejde din ultimele lui cuvinte şi se gândi că îl va schimba în curând complect, lucrurile păstrate de ea dela tatăl lui. Scoase dintr'un sertar cheile dela casa de bani, descue şi dupăce deschise cu greu uşa de fier masiv, apucă cu mâini tremurătoare o casetă neagră de piele şi o puse pe birou. Luă apoi o alta de metal ceva mai mare şi o puse alături pe birou. Se înapoie la casă, luă un porte-feuilles de piele neagră, îl sărută cu ochii umezi de lacrămi şi îl puse la loc. Istvan privea îndobitocit la scenă, încetând a se mai plimba prin cameră. Lidia trecea prin momente grele, dar cine era să i le priceapă? Nu mai umblase în această casă de bani dela moartea soţului ei. Toate aceste lucruri atinse pentru ultima oară de mâinile lui, îi erau aşa de scumpe şi îi trezeau atâtea amintiri frumoase, că emoţia o strangula. Luă un belciug cu două cheiţe, deschise prima cutie neagră de piele şi scoase din ea două plicuri mari, sigilate, singurul ei conţinut. Istvan era plin de curiozitate, dar nicidecum emoţionat de lacrămile, care îi picară mamă-sii din ochi, peste cutia deschisă.

Pe unul din plicuri scria: „Titluri. Fiului meu la majorat" pe celălalt: „Documente şi secrete familiare pentrtu Istvan".

Lidia i le puse în faţă şi deschise pe cea de a doua cutie spunându-i grav:

— Iată bijuteriile familiei Esterhatzi de peste patru sute de ani. Ele au împodobit

www.digibuc.ro

gâtul, brațele, fruntea și degetele bunicelor tale, Istvan.

Tu nu le-ai purtat, mamă? întrebă el cu o străfulgerare diabolică în privire.

— Nu, mie nu mi-a plăcut niciodată să port bijuterii. Le-am păstrat așa precum le vezi. Am purtat numai acest inel, pe care mi l-a pus tata pe deget, în ziua logodnei noastre, un singur șirag de perle, pe care îl pun la ocazii și pe care îl știi și tu, o brățară, câteva ace de păr fără mare valoare, un breloc și un ceas.

Ea vârâ mâna albă delicată în casetă și scoase câteva piese mai mari exclamând:

— Iată, ce frumusețe. Sunt săpate inițialele ei aci și data de 1537; iată o brățară de diamante negre, care se face și diademă. In dosul ei stă scris numele de: Ilona Esterhazi; iată, acest pendentiv cu 12 briliante, cum le vezi de mari, și acest medalion cu fotografia unei superbe femei, tânără și frumoasă, Adelaida Esterhazi, bunica tatălui tău, pe care o cunoscuse și el în copilărie și care era de origină spaniolă, deci, străbunica ta Istvan.

Să-l fi văzut oricine altcineva în aceste momente, în locul maicăsii și-ar fi dat seama că pe el nu-l interesa origina lor ori suvenirele, ci cântărea cu ochi lacomi valoarea în bani a fiecărui obiect și cum ar putea să și-le însușiască ceva mai repede. Tot explicând și așezându-le la loc, se auziră trei bătăi ușoare în ușe. Ca măsură de prevedere, Lidia vârâ toate lucrurile în casetă, o închise, o duse din

www.digibuc.ro

nou în casa de bani şi alătură uşa. În acest timp, bătăile se repetară ceva mai tare.

Ea îşi apucă superba trenă a rochiei în mână, făcu câţiva paşi înspre uşe şi întrebă cu glas cam iritat:

— Cine mă deranjează ?

— Eu, Doamnă, se auzi timidă vocea lui Ioşca.

— Intră, zise ea devenind mai amabilă.

— Domnul Toma Moraru, Doamnă, Eu i-am spus că sunteţi ocupată, dar domnia sa a insistat să intre spunând că l-aţi chemat D-voastră să vină urgent.

— Să intre dacă e Nenea Toma, zise ea cam stânjenită puţin.

Cameristul eşi, iar Istvan se învârti în loc ca muşcat de un şarpe.

— Nenea Toma, ai zis, mamă ?

Până să răspundă baroana, Ioşca introduse pe Toma şi eşi închizând uşa. Un om înalt ca de 50 de ani, cu pălăria sub braţ şi cisme noui în picioare. Avea păr ondulat castaniu, lăsat în valuri pe umeri şi pieptănat cu cărare la mijloc. Ochi albaştrii vioi şi privirea blândă; cămaşe albă cu mâneci largi, creţe, strânse în pumni, (manşete strânse pe mână), sub braţ, un buchet mare cu flori de câmp şi în altă mână un coşuleţ cu fragi, îmbrăcat în frunze verzi de brusturi. Florile şi fructele, care plăceau foarte mult baroanei, şi el îi cunoştea gustul. Aruncă într'un colţ pălăria, puse florile pe birou şi sărută mâna baroanei, se aplecă în faţa lui Istvan, care încremenise de groază. Baroana luă florile şi coşuleţul cu

www.digibuc.ro

fragi voioasă, le puse deoparte şi se adresă lui Istvan.

— Nenea Toma, fratele meu, morarul nostru din Lona şi unchiul tău. Ţi-l mai aduci aminte decând erai mic? Te jucai cu băeţii lui. Apoi, adresându-se lui Toma: N'am avut vreme să te chem să-ţi vezi nepotul până acum.

— Ce, aiurez ? întrebă Istvan scos din fire, fără să-i întidă mâna şi se dădu doi paşi îndărăt, cu mâinile în păr, nenea Toma ai zis : Unchiul meu... eu nepot... cui? Frate cu cine? Incetaţi cu prostiile! Eşi afară Olah ! Cum de îndrăsneşti să intri până aci ?

Se adresă apoi mamă-sii, răcnind :

— Incetează cu gluma, Doamnă ! Nu se fac glume cu astfel de mojici. Ca mâine, or să-ţi sară în cap.

Toma se retrase către uşe speriat, bâlbâind cuvinte neînţelese :

— Eu, nu, dar... Doamna Baroană m'a chemat.

Baroana, încremenită şi ea în primele momente, se reculese şi privi blând la Toma. Spaima depe figura lui, gesturile şi răcnetul de nebun al lui Istvan, o vindecară complect de orice slăbiciune. Par'că a dormit un somn greu şi s'a deşteptat o alta. Culmea obrăsniciei lui a învăluit toată fiinţa ei într'o linişte de neexplicat. Interveni cu ton hotărîtor, dar liniştit :

— Nu glumesc deloc. Da, e unchiul tău. fratele mamei tale.

www.digibuc.ro

Se duse apoi la Toma, îl luă de braţ şi îi zise blând :

— Linişteşte-te, Nene Tomo, nu te necăji prea rău. Pofteşte în hall că vin şi eu numai-decât, să stăm puţin de vorbă.

Inchise uşa în urma lui şi se întoarse lângă birou. Luă cele două plicuri, i le înmână lui Istvan şi îi zise :

— Citeşte-le. Tata îţi explică totul. Nu trebue să mai existe secrete de azi înainte între noi. Regret că nu ţi le-am dat mai demult. Dar n'aveam cui.

— Vasăzică, e adevărat ? Eu nepotul unui Olah şi mai ales un ţăran mojic ?

— Ţăran da, mojic, nu !

— Nu mai stau niciun ceas aci. Plec, plec, chiar acum. Nu am decât dispreţ pentru ei. Mama mea o româncă? Nu pot nici concepe una ca asta, înebunesc.

Se învârtea în jurul biroului, zăpăcit, luă cele două plicuri, le vârâ mototolindu-le în buzunar.

— Atât iau cu mine. Nu mai vreau nimic, nimic.

— Nici nu mai ai nimic aci, zise baroana punând caseta cu bijuterii în casa de bani, ai avut grije să cheltueşt tot ce a fost al tău. N'ai suflet, eşti josnic, îi zise ea cu aer de regină ultragiată, deschizându-i uşa biroului larg, tatăl tău era nobil, tu nu-i semeni. N'ai alt titlu de nobleţe decât această foae de pergament îngălbenită care n'are absolut nicio valoare. Cu această foae de hârtie, fără caracter, fără avere, fără să ştii să munceşti şi

www.digibuc.ro

nici să te respecţi, eşti mai sărac decât ultimul rânḑaş din curtea mea. Adio!

Se întoarse din uşe, căci îşi aminti ceva. Se duse la casa de bani, o descuie din nou, luă un teanc de bancnote şi i le aruncă pe birou.

— Uitasem. Poftim bani de drum.

El eşi fără a se atinge de ei. Eşi şi baroana şi se duse în hall unde o aştepta Toma. El tremura, cu ochii umeziţi de lacrămi, fără a se fi aşezat jos.

— Dece nu şezi, Nene Tomo? îl intrebă baroana căznindu-se să pară calmă.

— A trecut pe aci furios şi credeam că... mi-era frică să spun drept.

— Linişteşte-te, nene Tomo. Am rămas tot cu voi şi cu sfintele mele amintiri.

— Dar ce, pleacă iar?

— Aşa cred. Nu ştiu sigur.

— Nu-l lăsa. Lipseşte-te de noi! Abia te bucurase Maica Precista de venirea lui.

— Lasă-l să plece. După ce am constatat că sufletul lui e mult departe de noi, nu-mi mai pare rău.

— E fiul dumitale, Frusinico, odtă şi odată, tot o să-ţi pară rău. Inima de mamă iartă şi uită totul. Tot vei suspina odată de dorul lui. Poate că era mai bine să nu afle niciodată secretul dumitale.

— Secretul trebuia să-l afle dela 21 de ani. Asta era testamentul şi voinţa lui Arpad. Nu puteam să nu-i dau actele. Dealtfel şi legea m'ar fi obligat să i le dau, căci copiile sunt depuse la tribunalul din Budapesta. M'am vindecat, frăţioare, din moment ce a declarat că

www.digibuc.ro

are tot disprețul pentru Olah, chiar și după ce a aflat că mama lui e o româncă. Nu-l mai socotesc copilul meu. De azi înainte, îmi este indiferent ca orice strein.

Il luuă pe Toma pe terasă, se serviră cu cafea și prăjituri și vorbiră de una de alta, nemai aducând vorba de incident.

XXVIII

Profitând de momentul când mamă-sa îi aruncase banii pe birou, Istvan eșise în hall, trecând ca fulgerul pe lângă Toma și Ioșca și dând ordin să nu mai fie deranjat. Unde e pomana să-ți sbori creierii, să scape lumea de un nebun, gândea Ioșca privind în urma lui, ei, dar unul ca tine se teme să pună mâna pe revolver. Auzise Ioșca tot scandalul și îi sângera inima de mila stăpână-sii.

Intrat în camera lui, se trânti pe pat. Nu știa ce să mai gândească și ce să mai facă. Vedea bine c'a făcut o gafă, care îl va costa foarte scump. Cum dracu de nu m'am putut abține tocmai acum, când aveam mai multă nevoe de ea ? Din cauza lipsei mele de tact, am pierdut totul. Coborî din pat și se plimbă prin camerile lui inervat, aproape alergând. Își aduse aminte de plicurile vârîte din grabă, în buzunarele pijamalei. Se așeză la masă și tăie întâiu pe cel cu secrete familiare. Pe o foae îngălbenită de hârtie, pe care erau scrise câteva rânduri de mâna lui Arpad, erau prinse cu o agrafă câteva recepise de bani depuși pe numele lui. Nu-i venea să-și creadă ochilor.

www.digibuc.ro

Le citi, le reciti, adună sumele de bani, calculă procentele şi iar le recalculă. Sumele erau mulţumitoare, se vede, căci se trezi râzând. Sărută scrisul şi pronunţă tare: „Sărut mâna tăticule". Citi scrisoarea, care nu era lungă.

„Scumpul meu băiat, sunt greu bolnav şi gata de a mă stinge. Când vei citi aceste rânduri, eu voi fi putrezit demult, iar tu vei fi mare, mare şi frumos ca mama ta şi, poate, tot aşa de cuminte ca ea. In numele iubirii mele pentru voi, iubeşte-o, respect-o şi fii bucuria ei unică şi cea mai mare! Respectă-i origina şi pe semenii ei. Acum, când eşti bărbat, sper să înţelegi că arta n'are hotare, iubirea n'are limite şi caracterul n'are naţionalitate.

Natura singură e marele creditor, iar noi debitorii ei timizi, cari, cu greu, ne plătim datoriile faţă de ea. Stăpâneşte de azi înainte, în linişte şi fericit, toate bunurile familiei tale şi trece-le mai departe urmaşilor tăi, cu acelaş respect şi încredere caşi înaintaşii noştri. Depune din partea mea o caldă sărutare pe mâinile scumpei tale mame, care mi-a mângâiat sufletul 33 ani, cu bunătatea şi delicateţa ei. Fii bun cu ţăranii, fie ei unguri, sasi, români sau ruteni, căci ei, cu braţele şi suferinţele lor de tot felul, fac să înnoate în aur blazonul familiei noastre de sute de ani. Ce poţi cuceri prin amabilitate şi dărnicie, nu poţi ajunge niciodată prin sgârcenie, cruzime şi dispreţ. In toate răscoalele ţărăneşti din ţara noastră, când avuţiile magnaţilor au fost arse şi ei ucişi sau arşi de vii, domeniile noastre nu numai că n'au fost atinse, dar au fost chiar pă-

www.digibuc.ro

zite de ţărani şi şti pentruce ? Pentrucă noi i-am considerat întotdeauna oameni, iar cu amabilitate şi dărnicie le-am plătit devotamentul şi munca asiduă, care nu se poate plăti în deajuns cu bani. Ne-am apropiat de sufletul lor, căci şi ei au un suflet şi încă unul mare, să ştii. Nu i-am tratat niciodată cu îngâmfare şi dispreţ. Dispreţul este apanajul proştilor, fereşte-te de el.

Vino acasă lângă mamă-ta. Insoară-te, să-ţi faci un cămin, că ce dulce e viaţa liniştită, când eşti iubit de o femeie bună şi cuminte, cu calităţile mamei tale, care trăeşte numai pentru a te şti pe tine fericit. De aci, după patul meu de moarte, mă rog fierbinte lui Dumnezeu să-ţi dăruiască o femeie bună cu asemenea calităţi. Astea sunt dorinţele mele cele din urmă, dorinţele ultimului meu ceas.

Trec în lumea drepţilor, cu speranţa că le vei împlini, căci respectarea ultimelor dorinţe ale părintelui care ţi-a dat viaţă îţi vor aduce mulţumirea sufletească şi fericirea cea mai desăvârşită.

Inchinaţi paharele voastre la cina cea de azi, pentru odihna sufletului meu. Imbinaţi vinul cu lacrima, să triumfe bunătatea pe pământ.

Binecuvântarea şi sufletul meu cu voi...".

XXIX

Nu ştim ce fel de sentimente şi pentru cât timp, s'au trezit în el, citind ultimele cuvinte din scrisoarea tatălui său, căci nu apucă să le

www.digibuc.ro

sfârşească, şi îl podidi plânsul. Nu plânsese decând era copil. Şi atunci, din cauză că se rănise la un picior când se jucase cu mingia. De prima oară în viaţa lui, simţi căinţa. Cum rămânea sfatul lui tatăl său faţă de purtarea lui de azi ? Plânse cu capul în perne până ce adormi. Visă pe tatăl lui că a venit încet fără să-l vadă cineva, uitându-se în toate părţile, s'a aplecat, i-a adunat depe jos recepisele de bani, i le-a vârât în sân, l-a mângâiat pe păr, i-a şters lacrămile şi i-a spus blând: „Sunt banii tăi. Ţi i-am pus la păstrare să-i ai pentru zile grele. Du-te de-i scoate şi salvează situaţia averei noastre. Inoeşte totul, măreşte lefurile oamenilor, să lucreze cu tragere de inimă, că tot ei, cu braţele lor, ne vor aduce foloase. Dece te-ai purtat crud cu mama ? Cereţi iertare ! E bună şi te va ierta. Du-te, du-te, iute !".

Istvan simţi o puternică scuturătură de braţ. Sări repede în sus şi se trezi în mijlocul odăii. Nimeni. Intuneric. Noapte. Singur felinarul aprins din faţa ferestrei de afară, arunca lumina printre draperiile netrase şi o împrăştia peste covorul moale de lângă pat şi recipisele risipite cu scrisoarea tatălui, care îi picaseră din buzunar. A dormit mult şi greu. Se uită la ceas. Era trecut de miezul nopţii. Toată lumea dormea în casă, sau aşa se părea. O fi bătut vreun lacheu, dar el n'a auzit nimic. Poate că l-a sguduit puternic de braţ în somn, dar are vânătăi şi îl doare braţul. Ce însemna asta ? O frică puternică, nemai simţită în viaţa lui îl cuprinse şi începu să tremure. Se

www.digibuc.ro

sperie de singurătatea din jur şi simţia ochii tatălui lui cum îl urmăreau din toate colţurile odăii, şi oriunde întorcea privirea. Aprinse repede lampa şi închise ferestrele. Afară era vijelie cu descărcări electrice şi întunerec beznă. După ce lăsă jaluzelele, să nu se zărească nimic afară, se întoarse lângă pat şi adună hârtiile risipite. Cum de sunt pe jos, se întreba el, erau în buzunarul pijamalei mele. Ştiu bine cum le-am vârît înainte de a mă întinde pe pat. Cu mintea lui înfierbântată de spaima visului, nu putu gândi că svârcolindu-se prin pat, în somnul lui agitat de vise, le-a risipit din buzunarul larg al pijamalei. Le puse pe masă. Atingerea lor îl făcu să tremure iar. Le adună pe toate, le îndoi şi le închise în plicul lor. Rotindu-şi ochii pe măsuţa de lângă pat, vazu celălalt plic nedesfăcut, pe care îl uitase complect. Peceţile după el îl mustrau până în adâncuri. Fiului meu la majorat. „Titluri". Desfăcu plicul mult mai voluminos ca cel dintâi şi scoase hârtiile una după alta, plin de teamă şi de curiozitate. Acele hârtii împăturite de cine ştie câte mâini ale bărbaţilor din familia lui. Pe o piele de câine, cu litere mari aurite, era scris titlul celui mai vechi strămoş al lui din anul 1498, de sub domnia lui Ladislau, urmând apoi celelalte titluri de sub diferiţi regi şi împăraţi, cu decoraţiile, acte de cununii şi botezuri, cu diferiţi naşi de pela curţile regale. Citi toate şi le reciti. Unul câte unul îi picau greu pe suflet. Toate aceste lucruri i-au revoluţinat fiinţa. Din adâncuri i se înălţă un strigăt disperat, care îl înfruntă, îl

www.digibuc.ro

pălmui şi îl umili. Ii trezi conştiinţa şi îl aduse la realitate. Doar tată-său îi spusese când era prin liceu, că e ultimul lăstar dintr'o familie care se stinge, că are o mare responsabilitate, să fie demn şi să ducă mai departe faima unui nume respectat, consacrat prin muncă şi ridicarea maselor ţărăneşti. Dar lui îi intrase pe o ureche şi îi eşise pe cealaltă. Mai mare, când tată-său îl dojenea verbal, sau îi scria în streinătate şi îi repeta toate aceste lucruri, el răspundea : „Mai lasă-mă tată împace cu pielea de câine a familiei. Pe mine puţin mă interesează. Dă-mi mai bine nişte bani şi trăeşte dumneata de-ţi vezi de titluri. Cât despre responsabilitate, lasă să mori dumneata întâi şi pe urmă vom mai vedea ce s'o mai întâmpla".

Acum, era înfrânt şi ruşinat de caracterul lui, de purtarea lui întreagă cu părinţii şi cu el însuşi. In imaginaţia lui iritată se amestecau vorbele lui Arpad din vis, cu cele din scrisoare. Cu capul în mâini, aşezat pe marginea patului, bolborosea : „Dorinţa ultimă a unui muribund... cereţi iertare... respect-o.., fii bun cu ţăranii... ultimul moştenitor, respectă-i origina... caracterul n'are naţionalitate... scoate repede banii şi plăteşte funcţionarii, măreşte-le lefurile... fii demn de numele pe care îl porţi... du mai departe destinele... Păstrează totul, însoară-te... o femeie cu calităţi mari ca mama ta... m'a făcut fericit... prin braţele şi suferinţele lor au făcut să înnoate în aur blazonul familiei noastre... fie ungur, român, rutean sau sas...".

Ca pe o pânză de ecran i se perindau sce-

www.digibuc.ro

nele din copilărie, de mai târziu, din streinătate. Viața lui trecută fără un scop. între femei pierdute și haimanale. Șeapte ani din viața lui pierduți fără o țintă, fără un folos, fără un câștig moral sau intelectual, din contra, cu pierderea sănătății fizice și morale, pierderea averei strânsă greu de alții, pierderea respectului de sine și de alții. Sgomotele nedeslușite de afară, îl treziră brusc din visare. Furtuna își desvelea apucăturile, încurcând crengile și răsturnând copacii. Natura răsturna afară și răsturna înăuntru ființei lui. Cum fulgerul brăzda din timp în timp, întunericul, tot așa fâșii de lumină străbăteau mintea lui, sdruncinând-o din temelii. Cum se loveau norii și se spărgeau în ropote nesfârșite de ploae, așa i se loveau gândurile și i se spărgeau în idei noui, mănoase și utile.

Nu știa cât timp a stat pe gânduri, cu capul în mâini, dar când se duse la fereastră și dădu perdelele la o parte, văzu cu mirare că, se lumina de ziuă. Vântul încetase, iar ploaia continua să cadă. Cerul începu să se limpezească. Se anunța o zi frumoasă. Se gândi cum va fi dormit mamă-sa așa supărată de el și pentru prima oară în viața lui își reproșa și el ceva. Ii fu rușine de Toma, pe care l-a bruscat și de Ioșca așa de bătrân și amărît de cele ce vede în casa lor. Sună. Tânărul lui Iacheu intră și rămase respectuos în fața lui. Când își văzu stăpânul încălțat și îmbrăcat, fără să-l fi chemat la spălat și cum auzise printre servitori că Domnișorul Baron pleacă, se gândea: „Na, m'am topit. O fi sunat și eu n'am auzit".

www.digibuc.ro

— Te miri că mă vezi îmbrăcat ?

— Da, Domnule Baron şi nu m'aţi sunat.

— E mişcare prin castel? S'a trezit Doamna Baroană ?

— Doamna Baroană a plecat la cimitir dela orele şeapte.

— Cum ? A plecat la cimitir? La o oră aşa matinală ? Poate că vrea să plece de acum încolo ?

— Nu, am văzut-o eu, cu ochii mei plecând cu Ioşca şi cu trăsura plină de flori.

— De unde ştii că a plecat la cimitir ? Poate că s'a dus altundeva ?

— Am auzit aseară când a dat ordine să se deschidă cavoul, să se facă curăţenie şi să se aprindă lumânări în sfetnice, de dimineaţă.

— Cât e de când a plecat ?

— Ca un sfert de oră.

— Scoate-mi haine negre şi pantofi de lac. Prepară-mi tot până vin dela spălat, că mă duc şi eu la cimitir, zise el eşind grăbit pe uşe.

Nici nu-i aranjase bine totul şi s'a şi întors dela spălat. Altădată, nu era gata nici într'o jumătate de oră, acum se îmbrăcase în cinci minute.

— Dă ordin să-mi aducă o charetă cu un cal, dar până îmi pun mănuşile, să fie la scară.

Lacheul fugi să-şi frângă picioarele pe scări, ba ajută şi el să se pună calul cât mai repede. Când trăsura ajunse la peron baronul aştepta deja de câteva minute şi

www.digibuc.ro

pocnea din degete de nerăbdare. Pănâ să-şi arunce vizitiul livreaua, el se sui în trăsură şi porni fără el. Lacheul văzând că pleacă singur, se aruncă în dosul trăsurei. Chareta intră în curtea bisericii până în apropierea cavoului familiei. Inşiraţi pe o parte şi de alta. câţiva schilozi şi cerşetori, se dădură la o parte din drumul lui. Sări din trăsură, aruncă hăţurile în mâna lacheului şi coborî scările. Uşile cavoului erau larg deschise şi mirosea a smirnă aprinsă. Se auzeau din interior voci, care cântau. Cu pălăria într'o mână şi intimidat, coborî şi al doilea rând de scări de marmoră, care străluceau de curăţenie. Tabloul ce i se prezintă ochilor, era impresionant: preotul cu doi dăscăleci mici, cari îi ţineau cădelniţa şi evanghelia, sluja la căpătâiul unui sicriu de bronz, aşezat pe un soclu de marmoră neagră. Un sfeşnic cu lumânări aprinse era aşezat între alte două sicrie ceva mai departe, iar alături, un felinar cu candela aprinsă în el, străjuia pe deasupra mormintelor şi a întunericului. In lungul cavoului, erau înşirate mai multe sicrie pe socluri de marmoră. In partea dreaptă a fiecăruia, era aninată câte o tăbliţă galbenă de metal cu inscripţia celor ce odihneau acolo. Pe o masă mare, în partea opusă, acoperită cu o faţă de masă de pluş grena, ardeau lumânări în sfeşnice de argint, printre buchete enorme de liliac alb. Mai multe fotografii şedeau înşirate printre flori. Baroana era îngenunchiată ceva mai la o parte de preot, iar Ioşca în spatele ei. Aplecaţi cu ca-

www.digibuc.ro

petele la pământ, ascultând cu pietate slujba. Nici baroana şi nici Ioşca, care erau cu spatele înspre uşe, nu-l văzuseră pe baron, că a intrat palid şi timid pe uşe, dar preotul, care era cu faţa, îl observase de cum a intrat. Se aplecă ceremonios în semn de salut, apoi, îşi continuă slujba. Când Baroana, mirată de gestul preotului, întoarse capul in acea direcţie, rămase tablou. Işi coborî imediat crepul dela pălărie peste faţă, ca să nu i se vadă surpriza şi chiar revolta întipărită pe figură, şi aplecă apoi iar capul. Ioşca, decum l-a zărit. s'a ridicat în picioare şi s'a retras buimacit într'un colţ, gândind revoltat: „Cu ce îndrăsneală intră el aci? Nu i-o fi frică că-l trăsneşte mânia lui Dumnezeu ?

Istvan păşi şi el în spatele maică-sii şi se aplecă pe un genunchi. E uşor de închipuit framântarea din sufletul bietei femei, care nu bănuia transformarea prin care trecuse el în timpul nopţii, căci deodată un suspin înăbuşit spintecă marea linişte a slujbei. Ioşca plângea în colţ, iar preotul continua cu vocea lui domoală. Istvan se căzni să se stăpânească, dar deodată se pomeni că-i curg lacrămile peste mănuşile pe care le ţinea scoase din mână. Preotul sfârşi slujba printr'un pios „Amen" şi cântă apoi „vecinica pomenire". Cei îngenunchiaţi se ridicară. Istvan căută să-şi ascundă lacrămile şi se şterse pe furiş, cu batista. Mamă-sa îl observa de sub crep şi nu-i venea a crede. Să plângă el? Dar n'a plâns nici când a venit de prima oară după înmormântare. Dece a venit acum

www.digibuc.ro

singur, că atunci abia l-a putut aduce? gândea baroana înmuiată. Dar inima de mamă se frângea pe rugul durerii, ierta.... „Pleacă în lume sărac şi fără caracter, mai gândea ea îndurerată". In acest moment, preotul aplecându-se în faţa baroanei, o întrebă respectos:

— Mai veniţi prin biserică, Doamnă Baroană?

— Se înţelege că vin, să-mi văd săracii.

— Nu s'ar putea să se ridice capacul de bronz, părinte, zise Istvan umilit, aşi vrea să văd pe tata.

— Dar nu e aşa de mult decând s'a ridicat, zise preotul privind în ochi pe baroană.

— Dacă se poate, şi eu sunt de părere, zise ea hotărît.

— Atunci, aşteptaţi un moment să aduc oameni, zise preotul eşind grăbit.

In aşteptarea preotului, toţi tăceau. Ioşca privea cu coada ochiului la baron. In timp ce Lidia medita cu capul în mâini, pe marginea sicriului, Istvan citea inscripţia celui mai apropiat sicriu de al tatălui, care era cel al bunică-sii. După o aşteptare de câteva minute, preotul intră cu trei oameni voinici pe uşe. Cum cheia se ruginise de umezeala, preotul deschise capacul cu greu. In sfârşit, capacul de bronz se ridică, lăsând să se vadă figura galbenă a baronului, prin sticla groasă a celui de al doilea capac. Istvan îşi aruncă pălăria şi mănuşile pe masă, urcă cele două trepte ale soclului. alături de mamă-sa şi privi emoţionat la chipul ca de ceară, cu

www.digibuc.ro

trăsături nobile şi delicate, care părea mult mai fin prin sticla groasă de cristal şi murmură printre buze mai mult ca un şuerat: „Iartă-mă tată!" zise el tremurând. Lidia păşi un pas mai aproape, ca o umbră, în straele cernite şi privi lung, lung, prin geamul rece, şi parcă ar fi vrut să dea viaţă din viaţa ei, acelui ce a fost toată fericirea şi bucuria ei. Istvan văzu în reflex, pe geamul sicriului, figura palidă ca şi a mortului, a mamei lui şi tresări speriat. Cum ea stătea cu mâinile pe marginea sicriului, el se aplecă şi îi sărută uşor o mână, mai repede ca ea să o poată retrage, dacă ar fi încercat să facă gestul, şi zise cu vocea tremurată: „Iartă-mă mamă! Tata te roagă să mă ierţi!" „Spune-i că te-am iertat" şoptiră buzele ei, abia perceptibil. Preotul se apropie, rosti o rugăciune şi dădu binecuvântarea. Istvan sări jos şi apucând braţul maică-si, îi ajută să coboare după soclu. După ce se dăduşă alături, preotul se adresă iar baroanei:

— Oamenii de afară, Doamnă Baroană, cer voe să vadă şi ei pe cel care l-au iubit.

— Dacă biserica nu se opune, părinte, eu le permit.

La un semn al preotului, unul din micii dascăli eşi şi mai curând decum urcase scările, năvăliră vreo 16 oameni, se înclinară în faţa baroanei, cu feţe smerite, apoi se apropiară de sicriu, îşi făcură semnul crucii şi sărutară capacul de sticlă. Eşiră pe rând şi un alt grup făcu la fel. După ce făcură acest lucru, trecură pe rând şi sărutară mâna

www.digibuc.ro

baroanei, punându-i-o la frunte. Se închinară din nou în faţa sicriului şi eşiră în ordine. Lui Istvan îi trecură prin minte cuvintele lui Arpad: „Prin munca şi suferinţele lor, înoată în aur blazonul familiei noastre". Fuse mişcat cu adevărat de pietatea şi respectul acestor oameni, cari au muncit de mici copii pe moşiile lor. Cheia scrijoli ascuţit în broască şi sicriul se închise, Dumnezeu ştie pentru câtă vreme. Baroana urcă scările la braţul lui Istvan, preotul şi Ioşca îi urmară. Baroana împărţi ajutoarele ei obicinuite nevoiaşilor dela uşa bisericii, intră şi se închină puţin, apoi sui în trăsură şi plecă acasă însoţită de Istvan.

La cina cea de seară, se îmbină vinul cu lacrăma şi pacea triumfase.

XXX

Dinţii fierăstraelor din fabricele de cherestea, din Lona, marcau uzura a încă trei ani dela întâmplările povestite mai sus. Totul era refăcut, reînoit. In castel, viaţă, veselie potolită, pace. Vizite şi musafiri cu săptămânile. Mama cu fiul trăiau în perfectă armonie. Toată lumea se minuna şi se bucura de schimbarea baronului, dar mai ales Toma, îşi mesteca lacrămile de bucurie, când Istvan trecea pela moară şi-l întreba de sănătate. Ioşca, retras în cămăruţa lui din fundul curţii grajdurilor, unde bătrâneţea îl pironea ceasuri întregi, îşi amesteca gândurile cu fumul din lulea. Iş purta el bine pe umeri cei 75

www.digibuc.ro

de ani, dar plângea amar când își vedea stăpâna căzând pe gânduri. Pierderea baronului l-a costat mulți ani din viață și de câte ori venea vorba despre ei, cu ceilalți servitori, el spunea suspinând: „Eu trebuia să mor, că n'avea cine mă plânge. Mi-aşi fi dat bucuros viața numai să-l scap, dar Dumnezeu nu mi-a primit-o".

Când Lidia trecea pe lângă el și-l întreba:

— Ai nevoe de ceva bani, Ioşca?

— N'am ce pustia face cu ei, Doamnă, am destui. Ştiți că am doi nepoți de frate la Budapesta și vreau să le las lor strânsura mea, să mă pomenească bieții copii.

— Aşa mulți bani ai, Ioşca?

— Toată leafa mea din tinerețe e adunata laolaltă. Eu am trăit numai din bacşişuri și bunătatea D-voastră.

— Şi unde ții banii?

— La Domnu Wernerică al nostru.

— Nu ți-e teamă de el? Ar putea să ți-i înghită, că de... banul e ban.

— Il cunoaşteți Dumneavoastră ca și mine, zise el clătinând capul cu încredere.

Istvan se schimbase, în aceşti trei ani, de nerecunoscut. Sportul în aer liber, scularea de dimineață și puțina grije, i-au întărit fizicul ca și ideile. Ar fi vrut să se însoare și o tot consulta pe mamă-sa. Dar lucru ciudat, fetele dela oraş nu voiau să-și închidă definitiv viața la țară, deşi le-ar fi convenit și averea și titlul, ba chiar și fizicul, care era destul de prezentabil. Fetele, care ar fi acceptat să se mărite cu el și să trăiască la țară,

www.digibuc.ro

nu erau de rangul lor. De câtva timp, cunoscuse pe fata unui proprietar la Cluj şi profesor universitar, care deşi nu era extrem de bogat, îşi crescuse admirabil de bine copiii.

— Ce parere ai avea, mamă, despre Kety? E drăguţă şi nici nu-mi displace.

— Ea te place?

— Mă iubeşte chiar, dar mă gândesc ce r zice lumea, prietenii noştri, dacă m'aşi însura cu o fată care nu e de rangul nostru.

— In familia tatălui tău, Istvan, au fost femei de toate categoriile şi de viţă nobilă şi simple burgheze. Nu femeile au făurit rangul familiei Esterhazi şi nici nu l-au stricat. L-au întreţinut prin naşteri şi cinste. Totul se cere dela bărbat. Cât despre lume, nu trebue să-ţi pese. Tatăl tău nu s'a sinchisit de lume şi ce fericit a trăit, cred că ştii. Trebue să te însori, căci cu altă rabdare creşti copiii la tinereţe. Fata e frumoasa, tânăra, bună muzicantă, destul de cultă şi amabilă de nu mai are cum. Mie îmi place, tu fă cum crezi.

— Mie îmi place mai mult Anni Bauman, nemţoaica aceea dela Budapesta, pe care ţi-am recomandat-o ţie la operetă, în ultimul nostru voiaj de anul trecut.

— Te place şi ea tot aşa de mult?

— Aşa zice, dar eu ştiu? Văd că îmi scrie regulat şi foarte afectuos, numai că nu vrea să audă de Lona.

— Ce etate are?

— A trecut de 25 de ani. Şi eu mă tot gândesc, cum te-ai învoit dumneata să trăeşti

www.digibuc.ro

toată viața în Lona, când studiaseşi atâția ani la Paris ?

— Eu, dragă, l-am iubit pe tata mult. Aşi fi trăit şi pe o insulă pustie cu el.

— Păi vezi ? Asta e asta.

— Ce are deaface ? Dacă te iubeşte mult, convinge-o să vină aci. Poate să fie o fată bună şi să te facă fericit.

— Asta se poate întâmpla numai cu excepții ca tine, mamă. Nu poți face concesii decât unei femei bune, înțelegătoare, că altfel îşi ia nasul la purtare şi ia concesiile drept prostie din partea ta.

— Care este mai inteligentă dintre ele ?

— Anni e mai inteligentă mult dintre ele, dar Kety e mult mai blândă. Numai că Anii e nemțoaică şi poate să fie ceva mai rece.

— Ce ți-a scris tata în ultima scrisoare ?

— Că iubirea n'are limită, caracterul n'are naționalitate, dar e vorba că întâi să te convingi de acest caracter. Anni mai este şi contesă. Mi-a spus că ar accepta să stea vara în Lona şi iarna la Budapesta.

— Cât despre condițiunile de viață n'ați fi mult prea departe, dacă vrea să locuiască toată vara aci şi numai iarna acolo.

— Eu m'am obicinuit acum cu viața asta şi n'aşi mai vrea să pierd contactul cu afacerile mele de aci. Cât o să mai trăiască Werner? E bătrân şi un om de încredere ca el de unde să ei ? Trebue format un altul tânăr şi asta reclamă prezența mea aci.

— Cât voi mai trăi eu, te ajut. Mai eu,

www.digibuc.ro

mai el, mai un altul nou şi norocul nu trebue să ţi-l pierzi, dacă tu crezi că fata te iubeşte şi poţi fi fericit.

— Cât eşti de bună, mamă, dar cum să rămâi tu singură iarna aci?

— Nu te îngriji de mine. Eu am stat multe ierni singură aci. Dacă inima te îndeamnă, urmează-ţi destinul.

XXXI

Nuntă mare la Castel. Alt baron Esterhazi se cunună în frumoasa bisericuţă catolică din Lona. Lidia a menajat întreg castelul pentru nouii căsătoriţi, cu excepţia câtorva camere dinspre lac, pe care le-a rezervat pentru ea împreună cu amintirile ei dragi. Era tot primăvară ca şi acum 30 de ani, când Lidia era mireasă. Tot frumoasă era şi acum în rochia ei violette de fai cu trenă lungă şi pare mult mai tânără decât pentru 50 de ani ai ei. Prin majestatea şi impozanţa ei, stârni vie admiraţie printre invitaţii nuntaşi, iar prin amabilitatea şi delicateţea ei îşi atrase simpatiile lor. Anny, tânără mireasă, deşi puţin cam rece, destul de drăguţă şi prezentabilă. Cadourile făcute miresei de către baroană, întrecură orice aşteptare. Anny radia de bucurie.

Trecu astfel vara, în râs şi bucurie. Porţile castelului nu se mai închideau nici noaptea. Musafiri peste musafiri, vizite, curse de călărie şi vânătoare. Istvan însă nu se mai putu scula de dimineaţă şi nu se mai putea

www.digibuc.ro

interesa de afaceri. Anny nu voia să fie neglijată şi el trebuia să fie cavaler. Veni toamna, când recoltele şi socotelile fabricelor cereau multă atenţie şi ceva aboseală. Dar Anny s'a plictisit şi nu mai vrea să stea în Lona. Deci, trebue să plece.

— Ce să fac, mamă, să mă cert cu nevasta? Nu vrea şi pace. Ai dumneata grije de toate, poate că se îndreaptă lucrurile.

Istvan ridică o frumoasă sumă de bani din casa fabricelor şi vinde recolta nouă după moşii, să-i ajungă toată iarna la oraş, căci pe părinţii fetii nu i-a întrebat dacă are vreo zestre fiica lor. Trena era mare: el baron, ea contesă. Se instalară de bine de rău, într'o casă proprie a nevestii, la Budapesta. Casa trebui montată şi plină de servitori. Cheltueli neprevăzute. Aleargă la Lona.

— Nu mă lăsa, mamă, te rog, nu mă lăsa!

In vara viitoare, Anny nu mai voi să vină la ţară, vrea să voiajeze şi cu drept cuvânt, doar e baroneasă de Esterhazi. Vremea le-a venit de hac la bijuterii. Una câte una dă baroana noru-sii. E tânără şi îi plac mult bijuteriile. Anny naşte o fată, după un an alta, apoi, un băiat şi altul. Cadourile curg. Werner acoperă cheltuelile. Istvan nu numai că nu se mai ocupă de nimic, dar vine rar pe acasă şi atunci numai să ceară bani şi iar bani. Caii cei mai frumoşi i-a dus din Lona, landoul de ceremonii, cupeul. A lăsat acasă numai patru cai de trăsură şi pe cel de călărie favorit al Lidiei.

Fabricele se desfiinţează, nu mai merge

www.digibuc.ro

lucrul că nu mai sunt bani. Oamenii au rămas muritori de foame şi trebue să plece pe aiurea după lucru. Gospodării stricate şi lume sărăcită. Maşinile şi ferăstraele se vând pe rând. Curele, motoare, vagonete, materiale. tot. Magaziile rămân pustii ca şi grajdurile de vite. Au trecut cu greu 10 ani de când s'a însurat Istvan. Partea lui s'a dus iar de râpă, acum, atacă şi pe a mamă-sii, şi cum să-l mai refuze, că are copii şi cheltueli mari. Când ea se vaită el o consolează :

— Ce-ţi mai trebue dumitale mamă, atâta avere? Ai trecut de 60 de ani. Lux nu mai faci, că n'ai făcut niciodată prea mare. Alţi copii nu mai ai, voiajuri, sper că nu mai faci. Te îngrijeşti de oamenii rămaşi fără lucru, fără servicii? Dă-i încolo. Nu moare nimeni de foame, să mai caute alţi stăpâni. Ei sunt obicinuiţi să sufere, noi, nu putem trăi săraci.

Degeaba îi spune ea, că de unde ei nu mai creşte şi îl sfătueşte să facă ceva, dar ce ? Să intre funcţionar? El baron de Esterhazi ? Şi ea îi dă mereu, mai de mila lui, mai de dragul nepoţilor, ba să nu zică nora că e soacră rea.

— Du mai departe cu demnitate destinele unui neam de nobili, îi zisese tată-său, şi le-a dus până la Budapesta, gândea biata Lidia cu durere şi disperare. Tatăl nevesti-sii nu e sărac, dar aşteaptă până va cheltui el toată averea şi apoi să le dea şi el ceva.

Se vând pădurile baronesei de Esterhazi la licitaţie, pentru impozitele rămase în restanţă. Ruina e inevitabilă. Cu restul ce a

www.digibuc.ro

mai rămas din vânzarea lor, Lidia se duce la Budapesta şi cumpără o casă de raport pe numele nepoţilor, să nu rămână pe drumuri. Peste un an, începe să vândă din pământuri, că Istvan e strâmtorat şi necăjit şi doar ea e mamă şi nu poate rămâne indiferentă la suferinţele şi văicărelile copilului ei. A mai rămas cu o sută de iugăre de pământ, cu castelul şi câteva vite de muncă. O singură trăsură cu doi cai şi câţiva servitori pentru nevoi mai urgente. Nu-i mai poate veni nici lui în ajutor. Sunt ruinaţi complect. Deodată, se anunţă războiul cel mare din 1916. Ungaria intră şi ea în război, când învinsă, când învingătoare. Contactul cu Budapesta se întrerupse. Ardealul rămâne în posesia românilor. Vitele se mai rechiziţionează şi ele, rămân mai puţine la castel. Cu chiu, cu vai, trece şi războiul. Se dă pământul la ţărani şi baroana mai rămâne cu 20 de iugăre de pământ. Când se restabileşte comunicaţia între cele două ţări, Istvan vine acasă, îmbătrânit şi slăbit. Luase parte la război şi fusese rănit.

— Am venit să te iau, mamă, îi spuse el de îndată ce intră în casă. Vindem repede tot şi plecăm.

— Unde să mă iei ?

— Acasă, unde ?

— Care acasă, omule ?

— La Budapesta.

— M'ai întrebat mai întâi dacă merg?

— N'am socotit necesar să te întreb. Credeam că abia mă aştepţi să te iau. N'are raţiune să mai rămâi singură într'o ţară streină.

www.digibuc.ro

Ești bătrână și singură. Nu mai ai pe nimeni aci. Castelul văd că a rămas o paragină. Cântă cucuvelele prin el, a ruină și pustiu. Să-l vindem. Pentru asta am venit și să cumpărăm acasă la noi unul.

— Țară streină, ai zis ?

— Desigur. Nu e a românilor acum ?

— Dar eu ce sunt? Nu sunt româncă? Nu e asta țara în care m'am născut și am crescut? E țara care m'a legănat și m'a hrănit, în care mi-am trăit durerile și bucuriile. Aci vreau să-mi închei zilele, pe pământul strămoșilor mei.

— Strămoșilor dumitale ?

— Da, ca și ai tăi.

— Ai căror câini de feciori mi-au spintecat brațul.

— Tu n'ai tras în ei ?

— Am omorît destui, n'avea grije.

— Atunci ?

— Atunci, am venit să te iau. N'ai nevoe să stai sub dominația unor țărani.

— Istvan !

— Da, țară de țărani. Au ei conți, baroni, nobili ?

— Știi dece n'au ei conți și nobili?

— Dece ?

— Pentrucă ei sunt toți nobili de sânge până la unul.

— ?

— Da, da, nobili de sânge, fără blazoane pe piele de câine. Au unul singur.

— Și anume ?

www.digibuc.ro

— Stigmatul pământului lor. Sunt acasă la ei, n'au cucerit.

— Dar ce dracu au făcut ?

— Au recucerit un pământ al lor.

— Vasăzică, ţii cu ei ?

— Mă chiamă Frusina Gheorghe Moraru. Ai uitat ?

— Eşti baroneasă de Esterhazi.

— Am fost odată. Acum, nu mai sunt nimic. Nu mai am bijuterii, nu mai am trăsuri cu cai pur-sânge, fabrici, moşii, parale...

— Ai numele.

— Nu mai am nevoie de el. România nu admite între cetăţenii ei nici conţi nici baroni. Sunt numai români. Dar deosebit de asta cele câteva iugăre de pământ şi un castel vechi, n'ar mai corespunde cu titlul scris pe piele de câine. Numele şi titlul ţi se cuvin ţie, iar eu voi purta în suflet, până dincolo de mormânt, amintirea celui mai nobil, şi celui mai bun om, care m'a respectat până când a închis ochii de veci. El este aci şi asta ai uitat ?

— Nu mai este nicăeri. Nişte oase goale.

— Voi rămâne aci lângă aceste oase sfinte până mi-oi încheia zilele. Aci, pe pământul acestui castel părăginit, cum spui tu, este şi cavoul şi capela acestei familii, care m'a primit în sânul ei şi îi mulţumesc lui Dumnezeu, că m'a învrednicit să fiu păzitoarea, până la moarte, a acestor oase, care sunt ale tatălui tău, ale fratelui şi bărbatului meu. Rămâi şi tu aci, mai bine, lângă ţărîna lui de ieri şi a mea, mama ta, de mâine.

www.digibuc.ro

— Cum vrei să rămân aci ?

— Bine, depune jurământul și rămâi cetățean român.

— Ți-ai pierdut mințile, mamă! strigă Istvan scos din fire, jurământ, cetățean român, într'o țară fără conți, fără baroni, fără...

Nu se mai auzi decât un ecou slab, prin ușile trântite, al unor înjurături grosolane, iar în urma acestor uși, rămase oftând sfâșietor de trist, umbra durerei și a decrepitudinei unei epoci, care nu se va mai renaște.

— SFARȘIT —

www.digibuc.ro

LUCRĂRI APĂRUTE:

Camelia . . . . . *piesă de Teatru*
Leonora . . . . . „
Lira celor Trei . . . . . „ *în versuri*
Avram Iancu . . . . . „
Latiniada . . . . . *în versuri*
Furtuna . . . . . *versuri*

VOR APARE:

Mărgele deşirate . . . . . *roman*
Maison Annie . . . . . „
Episod din viaţa Ardealului *în versuri*
Cămaşa de Foc . . . . . *roman*
Clocot . . . . . „
Nud . . . . . *nuvele*

SOCIETATEA SCRIITORILOR ROMÂNI
Serviciu Dreptului de Autor

Tip. „Curierul Judiciar" S. A. — Str. Artei, 5 — Bucureşti

784
www.digibuc.ro